

RP 69/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av strafflagen och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i strafflagen, förundersökningslagen, lagen om transportservice, lagen om rättegång i brottmål, lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen, tvångsmedelslagen, straffregisterlagen, brottsskadelagen och fängelselagen.

I propositionen föreslås det att kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning ska bli straffbara gärningar genom separata bestämmelser i strafflagen. Kvinnlig könsstympning omfattar handlingar som skadar de kvinnliga yttre könsorganen, inbegripet borttagande, helt eller delvis, av dem. Förberedelse omfattar i sin tur utöver de gällande gärningsätten för förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa också att föra en kvinna eller flicka utomlands för könsstympning eller att på annat sätt tvinga eller förmå en kvinna eller flicka att genomgå könsstympning.

När det gäller sådan kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år föreslås det, till den del det är fråga om att tvinga eller förmå en kvinna eller flicka att genomgå könsstympning, en bestämmelse om en särskild tidpunkt då preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa.

Dessutom föreslås det att strafflagens bestämmelser om preskription av åtalsrätten ändras så att åtalsrätten för fullbordat dråp inte preskriberas. Rätten att döma ut straff för fullbordat dråp preskriberas inte heller.

I propositionen föreslås det också att strafflagens bestämmelse om barnadråp ska upphävas som obehövlig.

Syftet med propositionen är att stärka skyddet för kvinnors och flickors liv och hälsa samt deras fysiska integritet och sexuella självbestämmanderätt. Syftet med avskaffandet av preskriptionstiden för åtalsrätten för fullbordat dråp är att säkerställa att bestämmelserna om straffrättslig preskription inte hindrar att gärningsmannen ställs till svars för fullbordat dråp med beaktande av att det kan vara möjligt att utreda ett brott även efter en mycket lång tid.

Samtidigt görs i vissa andra lagar de ändringar som dessa ändringar förutsätter.

Genom propositionen genomförs en del av de mål i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering som gäller en trygg och kriställig rättsstat.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	5
1 Bakgrund och beredning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning.....	6
2 Nuläge och bedömning av nuläget	6
2.1 Definition av kvinnlig könsstympning	6
2.1.1 Kvinnlig könsstympning som våld mot kvinnor	6
2.1.2 Legaldefinitioner av kvinnlig könsstympning	7
2.2 Konsekvenser av kvinnlig könsstympning	8
2.3 Uppskattningar av förekomsten av kvinnlig könsstympning	9
2.3.1 Statistikrapportering om kvinnlig könsstympning.....	9
2.3.2 Övriga ingrepp i kvinnors och flickors könsorgan	11
2.4 Genitalkirurgi på intersexuella barn	11
2.5 Internationella åtaganden om kvinnlig könsstympning och förberedelser för kvinnlig könsstympning.....	12
2.6 Internationella förpliktelser om preskriptionstider för brott avseende kvinnlig könsstympning av barn	14
2.7 Lagstiftning och rättspraxis	15
2.7.1 Kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning.....	15
2.7.2 Bestämmelserna om preskription i 8 kap. i strafflagen	19
2.7.3 Preskriptionstider för kvinnlig könsstympning av barn.....	20
2.7.4 Preskriptionstider för uppsåtligt brott mot liv	20
2.7.5 Barnadråp.....	22
2.7.6 Ersättning för lidande vid kvinnlig könsstympning.....	23
2.8 Bedömning av nuläget	23
2.8.1 Kvinnlig könsstympning.....	23
2.8.2 Att föra minderåriga flickor utomlands för könsstympning och att tvinga eller förmå flickor eller kvinnor att genomgå könsstympning	24
2.8.3 Straffrättslig preskription.....	25
2.8.4 Barnadråp.....	29
2.8.5 Ersättning för lidande vid kvinnlig könsstympning.....	30
3 Målsättning	31
4 Förslagen och deras konsekvenser	32
4.1 De viktigaste förslagen	32
4.1.1 Kvinnlig könsstympning.....	32
4.1.2 Förberedelse till kvinnlig könsstympning	32
4.1.3 Straffrättslig preskription.....	33
4.1.4 Upphävande av straffbestämmelsen om barnadråp	34
4.1.5 Ersättning för lidande vid kvinnlig könsstympning.....	34
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	34
5 Alternativa handlingsvägar.....	37
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	37

5.1.1 Alternativ i fråga om kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning.....	37
5.1.2 Tidpunkten när preskriptionstiden för åtalsrätten för kvinnlig könsstympning av barn börjar löpa.....	38
5.1.3 Alternativen i fråga om preskription av åtalsrätten för uppsåtligt brott mot liv.....	39
5.1.4 Alternativ för upphävande av bestämmelsen om barnadråp.....	40
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet.....	40
5.2.1 Kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning.....	40
5.2.2 Straffrättslig preskription.....	45
5.2.3 Barnadråp.....	48
6 Remissvaren och hur de har beaktats i propositionen.....	49
6.1 Kvinnlig könsstympning och förberedelse till sådan.....	49
6.2 Straffrättslig preskription, upphävande av straffbestämmelsen om barnadråp och andra föreslagna lagändringar.....	51
7 Specialmotivering.....	51
7.1 Strafflagen.....	51
7.2 Förundersökningslagen.....	58
7.3 Lagen om transportservice.....	58
7.4 Lagen om rättegång i brottmål.....	59
7.5 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.....	59
7.6 Tvångsmedelslagen.....	59
7.7 Straffregisterlagen.....	60
7.8 Brottsskadelagen.....	60
7.9 Fängelselagen.....	61
8 Ikraftträdande.....	61
9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	61
9.1 Kravet på godtagbarhet.....	64
9.2 Proportionalitetskravet.....	65
9.3 Legalitetsprincipen.....	66
9.4 Kriminaliseringsprinciper.....	66
LAGFÖRSLAG.....	68
1. Lag om ändring av strafflagen.....	68
2. Lag om ändring av 3 kap. 10 a § och 4 kap. 19 § i förundersökningslagen.....	71
3. Lag om ändring av 25 § i lagen om transportservice.....	72
4. Lag om ändring av 1 kap. 10 § och 2 kap. 1 a § i lagen om rättegång i brottmål.....	72
5. Lag om ändring av 16 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.....	73
6. Lag om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen.....	74
7. Lag om ändring av 6 § i straffregisterlagen.....	75
8. Lag om ändring av 9 § i brottsskadelagen.....	75
9. Lag om ändring av 19 kap. 4 och 5 § i fängelselagen.....	76
BILAGOR.....	78
PARALLELLTEXTER.....	78
1. Lag om ändring av strafflagen.....	78
2. Lag om ändring av 3 kap. 10 a § och 4 kap. 19 § i förundersökningslagen.....	82
3. Lag om ändring av 25 § i lagen om transportservice.....	84

4. Lag om ändring av 1 kap. 10 § och 2 kap. 1 a § i lagen om rättegång i brottmål	85
5. Lag om ändring av 16 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.....	86
6. Lag om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen.....	87
7. Lag om ändring av 6 § i straffregisterlagen.....	88
8. Lag om ändring av 9 § i brottsskadelagen.....	89
9. Lag om ändring av 19 kap. 4 och 5 § i fängelselagen	90

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I denna proposition ingår i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering Ett starkt och engagerat Finland lagförslag om ändring av 8 och 21 kap. i strafflagen (39/1889) som gäller kriminalisering av kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning genom separata straffbestämmelser, preskription av åtalsrätten för uppsåtligt brott mot liv och upphävande av lagbestämmelsen om barnadråp.

Enligt regeringsprogrammet ska kvinnlig könsstympning tydligare än nu kriminaliseras i strafflagen. Även att föra minderåriga flickor utomlands för könsstympning ska kriminaliseras. Vid genomförandet av skrivningarna i regeringsprogrammet beaktas i propositionen också de skyldigheter i fråga om kvinnlig könsstympning som ingår i Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/1385 av den 14 maj 2024 om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer (nedan kallat ”VMK-direktivet”).

År 2019 lämnades ett medborgarinitiativ (MI 1/2019 rd) om förbud mot kvinnlig könsstympning till riksdagen. I initiativet föreslogs det att lagberedning ska inledas för att förbjuda könsstympning av flickor och kvinnor i alla åldrar samt ingrepp som utförs i utlandet.

Riksdagens lagutskott behandlade medborgarinitiativet och lämnade ett betänkande (LaUB 6/2020 rd). I betänkandet (s. 11) ansåg utskottet att könsstympning redan nu är straffbart i strafflagen, men att den straffrättsliga regleringen som gäller flickor och kvinnor behöver förtydligas i strafflagstiftningen. Utskottet ansåg att det också finns regleringsbehov som bör utredas och bedömas närmare när det gäller icke-medicinsk omskärelse av pojkar. Lagutskottet betonade emellertid att regleringsbehoven i anknytning till icke-medicinsk omskärelse av pojkar inte får leda till dröjsmål med att förtydliga straffbarheten för könsstympning av flickor och kvinnor.

I enlighet med lagutskottets förslag till beslut förutsatte riksdagen i sin skrivelse RSk 44/2020 rd att statsrådet snarast möjligt vidtar åtgärder för att i strafflagen tydligare kriminalisera könsstympning av flickor och kvinnor och under den pågående valperioden förelägger riksdagen de lagförslag som behövs.

Riksdagen har också diskuterat en åtgärdsmotion om förbud mot könsstympning av flickor genom en speciallag (AM 53/2018 rd), som sedan dess har förfallit, samt lagmotionen LM 4/2019 rd med förslag till lag om åtgärder för att förebygga könsstympning av flickor och kvinnor och lagmotionen LM 99/2020 rd med förslag till lag om ändring av 21 kap. i strafflagen, där det föreslås en ny könsneutral bestämmelse om könsstympning, enligt vilken den som på andra än medicinska grunder utför eller låter utföra omskärelse av ett minderårigt barn eller en vuxen person mot dennes vilja ska dömas till straff. Även dessa båda lagförslag har sedan dess förfallit.

Enligt statsminister Orpos regeringsprogram ska regeringen också utreda möjligheten att förlänga eller helt frånga preskriptionstiden för åtalsrätt när det gäller uppsåtligt brott mot liv och vidta de åtgärder som krävs.

Riksdagen har överlämnats lagmotionerna LM 25/2016 rd och LM 17/2021 rd med förslag om att preskriptionstiden för dråp ska avskaffas. Lagförslagets behandling har avslutats, då de har förfallit.

Vidare ska enligt regeringsprogrammet strafflagens 21 kap. 4 § om barnadråp upphävas som obehövlig.

1.2 Beredning

Den 27 maj 2021 tillsatte justitieministeriet i enlighet med riksdagens uttalande RSk 44/2020 rd en arbetsgrupp för att bereda en tydligare kriminalisering i strafflagen av könsstympning av flickor och kvinnor. Till medlemmar i arbetsgruppen utsågs företrädare för justitieministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, inrikesministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors tingsrätt, Åklagarväsendet, Helsingfors universitet, Finlands Advokatförbund och Förbundet för mänskliga rättigheter. Arbetsgruppens mandatperiod fastställdes till 15 februari–28 juni 2022. Senare förlängdes mandatperioden till och med den 30 november 2022.

Den 26 oktober 2021 ordnade arbetsgruppen ett riktat informationsmöte och bjöd in muslimska och judiska samfund, Läkarförbundet, Barnombudsmannen och en akademisk forskare med insikter på området. Under arbetsgruppens mandatperiod hördes dessutom ett brett spektrum av sakkunniga skriftligen, däribland företrädare för olika religiösa samfund, kvinnoorganisationer, medicinska och juridiska sakkunniga, barnombudsmannen, Befolkningsförbundet och Riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården (ETENE).

Arbetsgruppen lämnade sitt betänkande till justitieministeriet den 30 november 2022 (Justitieministeriets publikationer – Betänkanden och utlåtanden 2023:6).

I betänkandet utredde arbetsgruppen i enlighet med sitt uppdrag olika alternativ för att i strafflagen förtydliga regleringen av kvinnlig könsstympning. Arbetsgruppen fann dock att alla modeller var förenade med både fördelar och nackdelar, och att ingen enskild modell entydigt kunde lyftas fram som den lämpligaste för att förtydliga regleringen. Alla modeller konstaterades också innebära rikligt med legislativa utmaningar, varav de viktigaste gällde jämlikhet och avsaknaden av en internationellt allmänt erkänd legaldefinition av könsstympning. Arbetsgruppen föreslog inte några ändringar i strafflagen för att förtydliga straffbarheten för könsstympning.

Arbetsgruppens betänkande innehåller tre kompletterande uttalanden och två avvikande meningar.

Arbetsgruppens handlingar är tillgängliga för allmänheten på <https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM019:00/2021>

Regeringspropositionen har beretts vid justitieministeriet som tjänsteuppdrag.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Definition av kvinnlig könsstympning

2.1.1 Kvinnlig könsstympning som våld mot kvinnor

Som fenomen betraktas kvinnlig könsstympning som våld mot kvinnor eller hedersrelaterat våld. Enligt justitieministeriets program för bekämpning av våld mot kvinnor

(Justitieministeriets publikationer – Betänkanden och utlåtanden 2020:15) ska hedersrelaterat våld som fenomen inte betraktas separat från andra former av våld i hemmet och våld i nära relationer. Vid hedersrelaterat våld framhävs familjens, släktens och gemenskapens roller i kontrollen av individens könsmoral och gemensamma normer. Negativ social kontroll som utövas för att bevara hedern påverkar alla medlemmar i gemenskapen, både förövarna och offren. Ungdomarnas, i synnerhet kvinnornas och flickornas, sedlighet och vikten av att den bevaras anses vara hela familjens eller släktens gemensamma sak. Individernas handlingar påverkar hela gemenskapens heder, och följaktligen förväntas alla bland annat följa vissa bestämda beteendemönster och en viss moral. (ibid., s. 36)

Hedersrelaterat våld kan ta sig olika uttryck, som psykiskt, fysiskt, sexuellt och ekonomiskt våld. Kvinnlig könsstympning tas ofta som exempel på hedersrelaterat våld. (Justitieministeriets program för bekämpning av våld mot kvinnor, s. 36, Istanbulkonventionens preambel)

2.1.2 Legaldefinitioner av kvinnlig könsstympning

Världshälsoorganisationen (WHO) definierar könsstympning som alla ingrepp som rör borttagande delvis eller helt av de externa genitalierna hos flickor eller kvinnor eller vilken annan åverkan som helst på dessa könsorgan av icke-medicinska skäl. WHO delar in könsstympning i fyra huvudtyper (2022). Typ I: Hela den synliga delen av klitoris och/eller förhuden runt klitoris tas bort. Typ II: Den synliga delen av klitoris och de inre blygdläpparna tas bort. Ibland tas även de yttre blygdläpparna samtidigt bort. Typ III: De inre och/eller de yttre blygdläpparna stympas och de stympade blygdläpparna sys ihop så att endast en liten öppning lämnas för att släppa igenom urin och menstruationsblod. Den synliga delen av klitoris tas antingen bort eller lämnas intakt under den del som gör vaginalöppningen mindre och trängre. Detta kallas infibulation eller faraonisk omskärelse. Typ IV: Alla skadliga ingrepp som görs av icke-medicinska skäl på de kvinnliga könsorganen, exempelvis prickning, snittning, skrapning och brännande.

Enligt artikel 38 i Istanbulkonventionen (FördrS 52 och 53/2015) åläggs parterna att göra det straffbart att skära bort eller på annat sätt stympa hela eller delar av en kvinnas yttre eller inre blygdläppar eller klitoris eller att göra en faraonisk omskärelse. Med faraonisk omskärelse avses i allmänhet infibulation, dvs. att en flickas eller kvinnas externa genitalier helt eller delvis tas bort och de yttre blygdläpparna partiellt sys ihop, även om den infibulation som det hänvisas till i Istanbulkonventionens förklarande rapport endast avser att de yttre blygdläpparna delvis sys ihop. Ett sådant ingrepp kan göras också utan att ta bort de inre blygdläpparna eller klitoris. Med på annat sätt stympa bör enligt den förklarande rapporten till konventionen avses alla andra fysiska ändringar av kvinnans könsorgan. (Se den förklarande rapporten, punkt 199; RP 155/2014 rd, s. 54/I). I den förklarande rapporten till Istanbulkonventionen anges att sammanhanget uttryckligen är stymplingsedvånjan.

I artikel 3 i VMK-direktivet definieras att könsstympning är att skära bort, till exempel genom infibulation, eller på annat sätt stympa hela eller delar av de yttre eller inre blygdläpparna eller klitoris. Enligt skäl 15 i direktivet bör med ”skära bort” avses att klitoris och de yttre blygdläpparna helt eller delvis avlägsnas. Med ”infibulation” bör avses tillslutning av de yttre blygdläpparna genom att vulvans yttre del delvis sys ihop för att minska vaginalöppningen. Med ”på annat sätt stympa” bör avses alla andra fysiska ändringar av kvinnans könsorgan.

Internationellt definieras stympling av flickors och kvinnors könsorgan som våld mot kvinnor, och definitionen verkar innefatta en tanke om en allvarlig handling som har skadliga effekter på funktionen hos flickors och kvinnors könsorgan och som motiveras av kontroll över kvinnors sexualitet eller andra faktorer som rör kvinnors heder.

Som framgår av definitionerna som beskrivs ovan omfattar de legaldefinitioner av könsstympning som oftast används i princip ett brett spektrum av handlingar, inklusive sådana som inte nödvändigtvis inbegriper våld mot kvinnor eller hedersrelaterat våld. I den förklarande rapporten till Istanbulkonventionen anges till exempel att handlingarna vanligtvis begås utan offrets samtycke, men att avsaknad av samtycke, tvång eller andra former av påtryckningar inte är en förutsättning för könsstympning enligt ordalydelsen i artikeln om könsstympning. Olika typer av ingrepp som utförs inom ramen för kosmetisk genitalkirurgi omfattas således i princip av ordalydelsen i flera legaldefinitioner av könsstympning.

Den avgörande skillnaden mellan kvinnlig könsstympning och kosmetisk kirurgi är framför allt att könsstympningen bygger på en sedvänja som i internationella konventioner om mänskliga rättigheter definieras som en form av våld mot kvinnor och flickor och som en kränkning av de mänskliga rättigheterna. Dessutom utförs könsstympning oftast på minderåriga utan deras samtycke, medan kosmetisk kirurgi utförs på vuxna på deras eget initiativ och med deras samtycke och som lagligt tillgängliga tjänster. Könsstympning utförs också ofta utan bedövning med våld och situationen kan vara mycket traumatisk, medan kosmetisk kirurgi utförs med smärtlindring och i en trygg klinisk miljö, såsom en operationssal.

Å andra sidan bör det också noteras att könsstympning i vissa länder har blivit ett ingrepp som huvudsakligen utförs av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården på lämpliga vårdinrättningar. Exempelvis UNFPA, FN-organet för sexuell och reproduktiv hälsa, uppskattar att 75 procent av könsstympningarna i till exempel i Egypten utförs av läkare. Bland andra har UNFPA och UNICEF, FN:s barnorganisation, också starkt kritiserat alla former av könsstympning som utförs inom hälso- och sjukvården. Enligt den förklarande rapporten till konventionen hör också åtgärder som utförs av yrkesverksamma inom hälsovården till tillämpningsområdet för artikel 38 om kvinnlig könsstympning (se den förklarande rapporten, punkt 199; RP 155/2014 rd, s. 54/I).

WHO, Istanbulkonventionen och många nationella lagar som följer Istanbulkonventionen och direktivet om kvinnlig könsstympning baserar definitionen av könsstympning på att genitalierna åsamkas skada. Dessa definitioner inkluderar inte direkt andra förutsättningar, såsom tvång, påtryckning eller avsikt att skada eller kontrollera sexualiteten, eller att handlingen begås mot en minderårig.

2.2 Konsekvenser av kvinnlig könsstympning

Könsstympning av flickor och kvinnor innebär ofta att normal, frisk vävnad avlägsnas, vilket kan leda till att könsorganens normala, fysiologiska funktion försämras. Typ och omfattning av ingreppet, personens ålder vid ingreppet, utförarens kompetens, använt instrument och de förhållanden under vilka könsstympningen utförs och personen återhämtar sig från ingreppet påverkar alla hurdana konsekvenser och komplikationer könsstympningen eventuellt orsakar.

Studier visar att könsstympning kan orsaka svår smärta som kan leda till smärtchock och blödningar som, om de är rikliga, kan leda till blödningschock och död. Könsstympning kan också leda till olika inflammationer och generaliserad infektion. Osteriliserade instrument kan dessutom orsaka bakterie- eller virusinfektioner, såsom hiv eller smitta av hepatit B och C. Följden kan vara svullnad i könsvävnaden, urineringsproblem, problem med sårsläkning och skador på intilliggande vävnad eller andra organ. Långvariga hälsoproblem som kommer ifråga är menstruationsvärter och urineringsproblem av olika slag. Dessutom kan könsstympning orsaka anal inkontinens, kroniska infektioner och en lång rad allvarliga följdverkningar av ärrbildning. Vaginala problem som blödningar, klåda och infektioner är vanliga hos kvinnor som har genomgått könsstympning.

Könsstympning kan också orsaka infertilitet och, särskilt för kvinnor med könsstympning av WHO typ III, kan samlag vara omöjligt på grund av för liten vaginalöppning. Andra sexuella problem kan också förekomma, såsom rädsla för och smärta vid samlag, problem med upphetsning och orgasm, olust och missnöje med sexuallivet. Det finns också rapporter om problem som män upplever på grund av könsstympning hos sexpartnern. Studier lyfter fram smärta och svårigheter vid samlag, erektionsstörningar, sår på penis och infektioner.

Det kan vara svårt att övervaka graviditet och förlossning hos kvinnor som har genomgått könsstympning, särskilt infibulation, eftersom det inte går att göra gynekologiska undersökningar. Det är vanligare att utdrivningsskedet vid förlossning drar ut på tiden, med svårigheter att övervaka fostrets hälsa och förlossningsförloppet samt med kejsarsnitt och bristningar bland kvinnor som genomgått könsstympning. Det är också mera allmänt att kroniska infektioner, som hiv och hepatit B och C, överförs från mor till barn under förlossningen hos kvinnor som har genomgått könsstympning. Hos dessa kvinnor har det i vissa studier också visat sig vara vanligare med blödningar efter förlossning, sensorisk stimulering av nyfödda och långvarig sjukhusvistelse. Stark förlossningsskräck och flashbacks till själva könsstympningen under förlossningen, liksom motvilja mot att föda på nytt, är också potentiella långsiktiga men för hälsan vid könsstympning.

Könsstympning av flickor och kvinnor kan också vara förknippad med psykologiska skadeverkningar och problem med den mentala hälsan. Den smärta och chock som upplevs under könsstympningen och det fysiska våld den som utför proceduren utövar är vad som vanligtvis orsakar den traumatiska upplevelsen. De fysiska och sexuella sanitära olägenheterna som könsstympning orsakar, liksom de kirurgiska ingrepp som ingår, såsom öppningsoperationer, kan också orsaka psykisk ohälsa. De psykiska skadeverkningarna av könsstympning har inte studerats i någon större utsträckning, men man vet att variationerna är stora. Uppkomsten av psykiska problem hos flickor och kvinnor som genomgått könsstympning kan påverkas av sådana faktorer som deras socioekonomiska status, kulturella bakgrund, utbildning, ålder, migration, sedvänjans acceptans i den om-givande gemenskapen, vårdpersonalens attityder och lagstiftningen om könsstympning. Omedelbara psykiska men av könsstympning kan vara rädsla och stress. De vanligaste långvariga psykiska problemen hos flickor och kvinnor som har genomgått könsstympning är posttraumatisk stressreaktion, mardrömmar och sömnlöshet. Könsstympning kan också leda till ätstörningar, kognitiva störningar, låg självkänsla, ångest och depression. Negativa sociala effekter av könsstympning har också beskrivits i studier.

2.3 Uppskattningar av förekomsten av kvinnlig könsstympning

Bedömningen av förekomsten av könsstympning beror på vad man menar med stympning. Som nämnts ovan finns det ingen klar internationell legaldefinition av könsstympning. Den vanligaste allmänspråkliga definitionen av könsstympning är WHO:s breda definition som i princip täcker alla former av skador på genitalierna, inklusive enstaka prickningar och snittningar. Statistik som rapporterar om könsstympning utvecklar inte nödvändigtvis definitionen av könsstympning eller hänvisar till WHO:s definition, men utelämnar i praktiken bland annat olika typer av kosmetisk kirurgi eller genital piercing.

2.3.1 Statistikrapportering om kvinnlig könsstympning

Enligt uppskattning utsätts så gott som alla flickor i länder som Guinea, Djibouti och Somalia för någon form av könsstympning. Med migrationen har könsstympningen också spridit sig till Europa, Australien och Nordamerika, där det finns gemenskaper som tillämpar könsstympning. Könsstympning har varit föremål för omfattande internationell kritik och förekomsten totalt har

minskat under de senaste 30 åren. Europeiska jämställdhetsinstitutet (EIGE) har uppskattat att det finns omkring 180 000 flickor i Europa som riskerar att utsättas för könsstympning.

Det finns inga heltäckande forskningsrön att tillgå om flickor och kvinnor i Finland som har genomgått könsstympning. Institutet för hälsa och välfärd (THL) har kartlagt förekomsten av könsstympning i Finland. I Finland är enligt THL risken att utsättas för könsstympning störst bland flickor som kommer från eller vars föräldrar kommer från Somalia, Sudan, Egypten, Irak, Syrien och Turkiet. Det uppskattas att det i Finland finns cirka 38 000 flickor och kvinnor som kommer från länder som utövar könsstympning, och av dem uppskattas det att cirka 10 000 kan ha utsatts för ingreppet. Om man utgår från att könsstympning inte längre utförs på flickor som är födda i Finland, uppskattas cirka 650 flickor vara i riskzonen för könsstympning (lågriks scenariot). Men om man utgår från att sedvänjan med könsstympning inte upphör efter invandringen till i Finland, kan antalet flickor i riskzonen uppskattas till cirka 3 080 (högrisks scenariot), även om siffrorna i dessa kalkyler utifrån internationella forskningsrön sannolikt anses vara alltför höga. Till exempel i en undersökning om invandrarnas hälsa och välfärd som gjordes 2010–2012 uppgav cirka 70 procent av kvinnorna med somalisk bakgrund och cirka 30 procent av kvinnorna med kurdisk bakgrund att de hade utsatts för könsstympning. Ju äldre kvinnan var, dess sannolikare var det att hon hade utsatts för stympning. I en undersökning om de asylsökandes hälsa och välfärd uppgav cirka 11 procent av de kvinnor som sökte asyl i Finland 2018 att de hade stympats, men inte en enda asylsökande flicka under 12 år rapporterade ha blivit utsatt för ingreppet.¹

I en undersökning om hälsan och välfärden hos den vuxna befolkningen med utländsk bakgrund som gjordes 2018–2019 uppgav cirka två procent av kvinnorna att de utsatts för könsstympning. Vanligast var könsstympningen bland kvinnor i åldern 30–44 år. Cirka tre procent av kvinnorna i den åldersgruppen berättade att de hade utsatts för ingreppet. De hade varit i snitt sju år gamla när könsstympningen utfördes. Det var särskilt kvinnor som flyttat från Mellanöstern och Nordafrika (8 procent) och från andra länder i Afrika (18 procent) som hade utsatts för ingreppet. I den här undersökningen var siffran lägre än i tidigare befolkningsundersökningar om könsstympning bland personer med utländsk bakgrund, resultaten av undersökningarna är dock inte direkt jämförbara eftersom uppgifterna har samlats in på olika sätt.

I den rikstäckande skolhälsoenkäten våren 2019 tillfrågades flickorna första gången om de hade omskurits. Enkäten besvarades av sammanlagt 26 241 flickor i åldern 15–21 år som studerade första eller andra året vid gymnasier och 9 363 flickor i samma ålder som studerade första eller andra året vid yrkesläroanstalter. För gymnasiernas del omfattar enkäten 70 procent av de studerande. Av alla flickor som svarade på skolhälsoenkäten uppgav 80 att de var omskurna (0,2 procent). Av flickorna berättade 18 att de är födda utomlands, 51 uppgav att de är födda i Finland och 11 svarade inte på frågan om födelseland. Av de som fötts utomlands är det oftast flickor födda i Somalia som rapporterar om omskärelse. Av dem berättade åtta (19,5 procent) att de är omskurna. Bland de svarande finns sannolikt också några flickor födda i Finland som blivit omskurna. Sedan 2017 har man försökt systematisera insamlingen av information om könsstympning av flickor och kvinnor genom att samla in uppgifter med hjälp av vårdanmälningsregistret och registret över födda barn. Enligt uppgifterna i registret över födda

¹ Se LaUB 6/2020 rd, s. 4–6 och THL:s uttalande vid utfrågningen i lagutskottet den 3 oktober 2019 THL/1614/4.00.02/2019, s. 1–2.

barn för 2017 och 2018 hade ingen av de föderskor som genomgått könsstympning fötts i Finland, uppgifterna om födelse-land är dock inte heltäckande.²

Under de senaste åren har också attityderna till kvinnlig könsstympning undersökts. Undersökningar om medvetenheten och uppfattningarna om könsstympning bland somaliska män som bor i Helsingforsregionen visar att somaliska män som bor i Finland förhåller sig övervägande negativt till könsstympning och att deras förhållningssätt har blivit betydligt mer negativt under den tid de har bott i Finland. Nästan alla visste också att kvinnlig könsstympning är olagligt i Finland. Det finns dock också indikationer på att vissa personer med somalisk bakgrund accepterar lindrigare former av kvinnlig könsstympning.

En annan färsk studie har utrett hur unga somaliska kvinnor bosatta i Finland uppfattar traditionen med kvinnlig könsstympning. Enligt studien uppfattas den mildaste formen av könsstympning, som i somaliska kulturer brukar kallas sunna, inte nödvändigtvis som stympning och kan betraktas som acceptabel av gemenskaper som värnar om traditionen.

2.3.2 Övriga ingrepp i kvinnors och flickors könsorgan

Enligt en rapport som Internationella föreningen för estetisk plastikkirurgi har publicerat gjordes det 2019 globalt mer än 164 000 labiaplastikoperationer som förminskar blygdläpparna och där en del av blygdläpparna tas bort. Antalet labiaplastikoperationer hade då ökat med 73 procent sedan 2015. De flesta labiaplastikoperationerna gjordes i Brasilien, USA, Ryssland och Tyskland, alltså länder som inte brukar definieras som kulturer som utövar könsstympning. Den kosmetiska intimitkirurgin verkar vara i tillväxt i hela världen och det görs ingrepp även på minderåriga. En del länder begränsar tillgången till dessa ingrepp för minderåriga till exempel genom etiska uppförandekoder och praktiska anvisningar för fackfolk.

Kosmetiska intimitkirurgiska ingrepp är lagligt tillgängliga också i Finland. Det finns ingen tillgänglig statistik över hur stor andel av de i Finland gjorda kosmetiska intimitkirurgiska ingreppen som gjorts av kosmetiska respektive religiösa eller kulturella skäl. Det framgår inte heller klart av undersökningarna om förekomsten av könsstympning i Finland om de i könsstympningen också inkluderar kosmetisk intimitkirurgi som görs i Finland.

2.4 Genitalkirurgi på intersexuella barn

Det görs kosmetisk genitalkirurgi på små barn också i situationer där barnets genitalier till strukturen avviker från typiskt manliga eller kvinnliga könsorgan. Barn vars kön är oklart på grund av könsorganens struktur kallas intersexuella. Denna term är dock inte exakt definierad exempelvis i lagstiftningen, och inte heller någon medicinsk diagnos. Det kan finnas medicinska skäl till modifiering av barns könsorgan, såsom urineringsproblem. En del ingrepp är däremot rent kosmetiska. Vissa ingrepp kan senare göras ogjorda, men inte alla.

Under de senaste åren har bland andra FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter och Europarådets parlamentariska församling tagit ställning till behandlingen av intersexuella barn. Nämnade aktörer har bland annat betonat de skador och men som medicinska ingrepp för att modifiera könsdragen kan orsaka och efterlyst barnets eget informerade samtycke till ingrepp som inte är nödvändiga för barnets hälsa. I sina slutsatser och

² Se LaUB 6/2020 rd, s. 4–6 och THL:s uttalande vid utfrågningen i lagutskottet den 3 oktober 2019 THL/1614/4.00.02/2019, s. 1–2.

rekommendationer till Finland 2021 (CCPR/C/FIN/CO/7) påpekade FN:s kommitté för mänskliga rättigheter sin oro över att det alltfjämt görs irreversibla och inkräktande medicinska ingrepp på intersexuella barn. Kommittén noterade också med oro att sådana ingrepp ofta görs innan barnet nått en ålder då det kan ge sitt fulla, fria och informerade samtycke. I sina slutsatser från juni 2023 (CRC/C/FIN/CO/5–6) rekommenderade också FN:s kommitté för barnets rättigheter Finland att säkerställa att onödig medicinsk och kirurgisk behandling av intersexuella barn skjuts upp på ett säkert sätt tills barnen kan ge sitt informerade samtycke.

Enligt punkt 13.1 i Finlands Läkarförening Duodecims rekommendation God medicinsk praxis för diagnosbesked från oktober 2023 ska, om ett barn diagnostiseras med en könsrelaterad kroppsvariation, föräldrarna få tydlig information om vilka ingrepp som är nödvändiga för barnets aktuella hälsa och vilka som kan skjutas upp till en tidpunkt då barnet kan ge sitt informerade samtycke. Vid diagnosbesked bör endast sådana beslut om behandling uppmuntras som barnets hälsa kräver akut.

2.5 Internationella åtaganden om kvinnlig könsstympning och förberedelser för kvinnlig könsstympning

Av de internationella människorättskonventioner som gäller kvinnlig könsstympning finns det mest detaljerade förbudet mot könsstympning i Europarådets konvention om våld mot kvinnor och våld i hemmet, den s.k. Istanbulkonventionen (CETS 210). Enligt artikel 38 ska parterna vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att följande uppsåtliga gärningar är straffbelagda: a) att skära bort eller på annat sätt stympa hela eller delar av en kvinnas yttre eller inre blygdläppar eller klitoris, b) att tvinga eller förmå en kvinna att genomgå någon av de handlingar som anges i punkt a, c) att mana, tvinga eller förmå en flicka att genomgå någon av de handlingar som anges i punkt a. Det förutsätts inte i konventionen att straffbarheten genomförs genom en separat bestämmelse.

I Finland trädde Istanbulkonventionen i kraft den 1 augusti 2015 (FördrS 52 och 53/2015). När konventionen genomfördes ansågs det att den gällande finska lagstiftningen täcker alla ovan nämnda skyldigheter i konventionen (se RP 155/2014 rd och L 376/2015).

Europarådets expertgrupp Grevio som utvärderar genomförandet av Istanbulkonventionen publicerade sin första utvärderingsrapport om Finland 2019. Rapporten innehåller expertgruppens rekommendationer om genomförandet av Istanbulkonventionen, men rekommendationerna är inte rättsligt bindande. I rapporten uppmärksammade Grevio situationer där till exempel släktingar eller medlemmar i gemenskapen uppmanar, tvingar eller övertalar en flicka att genomgå könsstympning utan att de tar en aktiv roll för att se till att ingreppet genomförs. Enligt Grevio avser artikel 38 c en situation där en flicka som inte själv har tänkt utsätta sig för stympning påverkas utifrån. Grevio uppmanar de finländska myndigheterna att i enlighet med artikel 38 c i konventionen göra det straffbart att avsiktligt uppmana, tvinga eller förmå en flicka att genomgå könsstympning (punkt 178).

Även Europeiska unionen har den 1 oktober 2023 blivit part i Istanbulkonventionen och är rättsligt bunden av den. Meningen är att VMK-direktivet av den 14 maj 2024 ska bidra till genomförandet av skyldigheterna i Istanbulkonventionen. Genom direktivet stöds dessutom enligt skäl 4 de internationella åtaganden som medlemsstaterna har gjort för att bekämpa och förebygga våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Enligt artikel 3 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att det är straffbart att uppsåtligt skära bort, till exempel genom infibulation, eller på annat sätt stympa hela eller delar av de yttre eller inre blygdläpparna eller klitoris och att tvinga eller förmå en kvinna eller en flicka att

genomgå någon av dessa handlingar. I skäl 15 i direktivet anges att med tanke på den särskilda karaktären hos brottet kvinnlig könsstympning och behovet av att säkerställa skydd för brottsoffer som åsamkas särskild skada till följd av detta bör detta brott emellertid hanteras specifikt i medlemsstaternas straffrätt. I artikel 10 i direktivet förutsätts ett maximistraff på minst fem års fängelse för dessa gärningar.

Den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) (FördrS 63/1999) innehåller ett antal rättigheter och bestämmelser som rör könsstympning av kulturella och religiösa skäl. Artikel 2 gäller rätten till liv, artikel 3 förbudet mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling, artikel 8 rätten till skydd för privat- och familjeliv och artikel 9 tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Den sistnämnda rätten innefattar frihet att byta religion eller tro och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer. Ytterligare föreskrivs det i artikeln att friheten att utöva sin religion eller tro endast får underkastas sådana begränsningar som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den allmänna säkerheten, till skydd för allmän ordning, hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.

Europadomstolen har till dags dato inte meddelat några egentliga domar som rör kvinnlig könsstympning. Frågan har främst behandlats i avgöranden som gäller avvisning eller utvisning av migranter och asylsökande, där Europadomstolen har slagit fast att återsändande av en kvinna eller flicka strider mot förbudet mot tortyr och omänsklig behandling i artikel 3 i konventionen, om det finns en verklig risk för att den återvändande utsätts för könsstympning (t.ex. Collins och Akaziebie mot Sverige, nr. 23944/05, 8.3.2007; Izevbekhai m.fl. mot Irland, nr. 43408/08, 17.5.2011, punkt 73; Omeredo mot Österrike, nr. 8969/10, 20.9.2011; R.B.A.B. m.fl. mot Nederländerna, dom av den 7.6.2016, punkt 54). I sin R.B.A.B.-dom definierar Europadomstolen könsstympning som att en flickas eller kvinnas yttre könsorgan helt eller delvis tas bort eller på något annat sätt skadas av icke-medicinska skäl (punkt 27).

Enligt artikel 5.1 i Europarådets konvention angående skydd av de mänskliga rättigheterna och människans värdighet med avseende på tillämpningen av biologi och medicin (Oviedokonventionen, FördrS 23 och 24/2010) får ett ingrepp inom hälso- och sjukvårdens område endast företas efter det att den berörda personen har givit fritt och informerat samtycke därtill. Enligt artikel 6.1 i konventionen får ett ingrepp företas på en person som saknar förmåga att lämna samtycke endast om ingreppet är till omedelbar nytta för honom eller henne. I de fall då en minderårig enligt lag saknar förmåga att ge sitt samtycke till ingreppet, får detta endast företas med bemyndigande av hans eller hennes företrädare eller av en myndighet eller en person eller en instans som lagen föreskriver (artikel 6.2).

Den internationella konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW, FördrS 68/1986) innehåller inga uttryckliga bestämmelser om kvinnlig könsstympning, men CEDAW-kommittén, som övervakar genomförandet av konventionen, antog 1990 rekommendation nr 14 om kvinnlig omskärelse, där den rekommenderar att parterna vidtar lämpliga och effektiva åtgärder för att avskaffa kvinnlig omskärelse. Även i rekommendation nr 24 om kvinnors hälsa (1999) uppmanas parterna se till att bestämmelser som förbjuder kvinnlig könsstympning sätts i kraft och genomförs effektivt.

I sina slutsatser till Finlands sjunde periodiska rapport 2014 rekommenderade CEDAW-kommittén att Finland vidtar åtgärder för att avskaffa kvinnlig könsstympning, bland annat genom att i sin lagstiftning införa en uttrycklig bestämmelse som kriminaliserar kvinnlig

könsstympling (CEDAW/C/FIN/CO/7, punkt 17). Rekommendationen upprepades 2022 i slutsatserna till Finlands åttonde periodiska rapport (CEDAW/C/FIN/CO/8, punkt 22).

Enligt konventionen om barnets rättigheter (FördrS 59 och 60/1991) ska barnet skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande (artikel 19). Ett barn får inte heller förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk i de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör en urbefolkning och om barnet tillhör en sådan grupp (artikel 30).

Kommittén för barnets rättigheter har slagit fast att staterna ska vidta alla effektiva och lämpliga åtgärder för att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barnens hälsa. Kvinnlig könsstympling nämns uttryckligen som en sådan skadlig sedvänja. Kommittén anser att kulturell identitet inte kan åberopas för att rättfärdiga eller ursäka att offentliga myndigheter eller beslutsfattare upprätthåller traditioner eller kulturella värderingar som förvägrar barnet de rättigheter som garanteras i konventionen (allmänna kommentarerna nr 13 (2011) och 14 (2013)). Utifrån granskningen av Finlands femte och sjätte periodiska rapport utfärdade kommittén 2023 rekommendationer till Finland om könsstympling (CRC/C/CO/5–6). Enligt rekommendationerna bör konventionsstaten stärka åtgärderna för att förhindra kvinnlig könsstympling, bland annat genom att tillhandahålla tillräckliga resurser för informationskampanjer, stöd till offren och utbildning av relevanta yrkesgrupper för att de ska kunna identifiera eventuella offer.

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (den s.k. MP-konventionen, FördrS 8/1976) garanterar tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet (artikel 18) och ålägger staterna att respektera och tillförsäkra var och en som befinner sig inom dess territorium och är underkastade dess jurisdiktion rättigheterna i konventionen utan åtskillnad av något slag (artikel 2). Ingen får enligt artikel 7 utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och var och en har enligt artikel 9 rätt till personlig säkerhet.

I sin allmänna kommentar nr 14 (2000) om genomförandet av konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen, FördrS 6/1976) betonar ESK-kommittén behovet av att vidta effektiva och lämpliga åtgärder för att utrota skadliga traditionella sedvänjor, såsom könsstympling, som påverkar barns, särskilt flickors, hälsa. Enligt den allmänna kommentaren är konventionsstaterna också skyldiga att förhindra att tredje parter tvingar kvinnor att genomgå traditionella sedvänjor såsom kvinnlig könsstympling.

2.6 Internationella förpliktelser om preskriptionstider för brott avseende kvinnlig könsstympling av barn

Enligt artikel 58 i Istanbulkonventionen ska parterna vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att preskriptionstiderna för väckande av åtal avseende gärningar som är straffbelagda i enlighet med artikel 38 om kvinnlig könsstympling ska fortsätta att löpa under en tidsperiod som är tillräcklig och som står i proportion till det aktuella brottets svårighetsgrad, för att rättegången ska kunna inledas efter det att brottsoffret har uppnått myndighetsålder. I regeringens proposition om sättande i kraft av Istanbulkonventionen (RP 155/2014 rd, s. 73/I-74/I) anses det att strafflagens gällande bestämmelser om straffrättslig preskription uppfyller de skyldigheter som anges i artikel 58 i Istanbulkonventionen.

VMK-direktivet innehåller också en bestämmelse om preskriptionstider för brott avseende kvinnlig könsstympning av barn. Enligt artikel 13.1 i direktivet ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att föreskriva en preskriptionstid som möjliggör utredning, åtal, rättegång och dom i fråga om de brott som avses bland annat i artikel 3 under tillräckligt lång tid efter det att brotten begåtts för att dessa brott ska kunna hanteras effektivt. Preskriptionstiden ska stå i proportion till hur allvarligt brottet är. Vidare föreskrivs i punkt 2 i samma artikel att om brottsoffret är ett barn, preskriptionstiden för de brott som avses i artikel 3 ska börja löpa tidigast från det att brottsoffret uppnår 18 års ålder.

2.7 Lagstiftning och rättspraxis

2.7.1 Kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning

I finsk strafflag eller annan reglering finns det inga separata bestämmelser om kriminalisering av kvinnlig könsstympning. Däremot bedöms alla handlingar som skadar könsorganen genom de allmänna bestämmelserna om misshandel.

Det finns inte heller någon uttrycklig bestämmelse om att föra minderåriga flickor utomlands för könsstympning eller tvinga eller förmå flickor eller kvinnor att genomgå könsstympning, men dessa handlingar kan, beroende på omständigheterna, redan vara straffbara enligt olika bestämmelser i strafflagen som täcker de tänkbara situationerna rätt så brett, men inte helt fullständigt. Beroende på situationen kan det bli tillämpligt med någon form av delaktighet, såsom medgärningsmannaskap eller medhjälp vid (grov) misshandel, eller någon särskild kriminalisering, såsom förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa (SL 21 kap. 6 a §) eller olaga tvång (SL 25 kap. 8 §).

För misshandel döms enligt 21 kap. 5 § i strafflagen bland annat den som begår fysiskt våld mot någon eller som utan att begå sådant våld skadar någons hälsa eller tillfogar honom smärta. Med fysiskt våld avses sådan kränkning av den kroppsliga integriteten som kan orsaka en skada eller annan olägenhet för någons hälsa. Straffskalan för misshandel är böter eller fängelse i högst två år.

Enligt 21 kap. 6 § i strafflagen kan misshandeln bli grov exempelvis om någon tillfogas svår kroppsskada eller en allvarlig sjukdom eller försätts i livshotande läge, om gärningen begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt, eller om eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt hjälpmedel används. Brottet ska även bedömt som en helhet vara grovt. Straffskalan för grov misshandel är fängelse i minst ett och högst tio år. Som allvarlig kroppsskada har ansetts exempelvis förlust eller betydande nedsättning av ett sinne, bestående och långvariga men samt betydande kosmetiska men (se RP 68/1966 rd, RP 94/1993 rd, s. 94–95, LaUB 11/1969 rd, s. 5 och HD 1932 I 7, HD 1933 I 51 och 1975 II 79, HD 1939 II 121, HD 1955 II 49). En handling som begås på ett särskilt grymt sätt beskrivs i förarbetena exempelvis som misshandel av en försvarslös person (RP 94/1993 rd, s. 94, se även RP 6/1997 rd, s. 172).

Om misshandeln däremot, med hänsyn till att våldet, kränkningen av den kroppsliga integriteten eller den skada som tillfogats offrets hälsa har varit mindre betydande eller med beaktande av andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, ska gärningsmannen enligt 21 kap. 7 § i strafflagen för lindrig misshandel dömas till böter.

Försök både till misshandel och till grov misshandel är straffbart. Enligt 5 kap. 1 § i strafflagen har en gärning framskridit till ett försök till brott när gärningsmannen har börjat begå brottet och då åstadkommit fara för att brottet fullbordas. Försök till brott föreligger också när en sådan fara inte orsakas, om faran har uteblivit endast av tillfälliga orsaker.

Bestämmelser om medgärningsmannaskap finns i 5 kap. 3 § i strafflagen. Om två eller flera gemensamt har begått ett uppsåtligt brott, bestraffas var och en som gärningsman enligt paragrafen. Gärningsmannansvar förutsätter samverkan, vilket för det första innebär ett krav på samförstånd. Samförstånd betyder kännedom om att den egna verksamheten tillsammans med andra personers verksamhet uppfyller ett brottsrekvisit. För det andra förutsätts för samverkan något slags medverkan vid själva brottsutförandet på ett sådant sätt att den medverkandes arbetsfördelningsenliga andel är väsentlig och att andelen i ett helhetsperspektiv är av betydelse för brottets utförande. (RP 44/2002 rd, s. 155). Om någon för en minderårig flicka eller en kvinna utomlands för könsstympning eller tvingar eller förmår henne att genomgå stympning och stympningshandlingen framskrider åtminstone till ett straffbart försök, kan den som förde flickan eller kvinnan utomlands eller tvingade eller förmådde henne att genomgå stympning som medgärningsman vara ansvarig för handlingen eller försöket till handling, om hans eller hennes andel är väsentlig i ett helhetsperspektiv.

Bestämmelser om medhjälp finns i 5 kap. 6 § i strafflagen. Den som före eller under ett uppsåtligt brott med råd, dåd eller på annat sätt uppsåtligt hjälper någon att begå brottet eller ett straffbart försök till det, döms enligt paragrafen för medhjälp till brott enligt samma lagrum som gärningsmannen. Straffet bestäms dock i enlighet med den lindrigare straffskalan. Medhjälparen ska vara kunnig om gärningsmannens gärning och om han eller hon genom sin egen verksamhet främjar huvudgärningen, men för bestraffning av medhjälp förutsätts däremot inte att gärningsmannen är på det klara med medhjälparens åtgärder. Det fordras således att medhjälpsgärningen har ökat sannolikheten för brottets fullbordande. (RP 44/2002 rd s. 159). För medhjälpsansvar förutsätts det att huvudbrottet har framskridit åtminstone till ett straffbart försök. När det är fråga om att föra en minderårig flicka eller en kvinna utomlands och tvinga eller förmå henne att genomgå stympning utvidgar medhjälpsansvaret gärningarnas straffbarhet i förhållande till medgärningsmannaskap endast med avseende på sådana potentiella situationer där det att en flicka eller en kvinna förs utomlands eller tvingas eller förmås att genomgå stympning ökar sannolikheten för att brottet begås, men ändå inte är en väsentlig del av helheten på det sätt som krävs för medgärningsmannaskap.

Bestämmelser om förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa finns i 21 kap. 6 a § i strafflagen. Den som för att bland annat begå grov misshandel gör upp en detaljerad plan för att begå ett brott döms enligt paragrafen till fängelse i högst fyra år. Bestämmelsen ska inte tillämpas, om faran för att brottet skulle fullbordas var obetydlig av andra än tillfälliga orsaker eller om personen frivilligt avstod från förberedelsen till brottet, förhindrade att förberedelsen fortsatte eller på något annat sätt eliminerade betydelsen av sin egen verksamhet vid förberedelsen till brottet.

Gärningar som i förberedelseskedet innebär förberedelse eller medverkan till sådan ska bedömas med hänsyn till ett fullbordat brott eller försök till brott eller medverkan till dessa, om brottet framskrider till ett försök till eller ett fullbordat brott. (RP 141/2012 rd, s. 37).

Huvudbrottet i förberedelsen måste vara en konkret, åtminstone på något sätt individualiserad gärning och enbart en allmän beredskap att vid behov begå till exempel grov misshandel är inte tillräcklig (RP 141/2012 rd, s. 35). Först någon konkret gärning som framgår i den yttre verkligheten, en förberedelseåtgärd, kan utgöra en straffbar förberedelse (RP 141/2012 rd, s. 18). Den detaljerade planen ska vara en sådan på faktakunskap baserad planering av verksamhetshelheten som skapar förutsättningar och är nödvändig för att begå brottet. För en detaljerad plan krävs det klart mera än en plan i huvuddrag för brottet, men dock inte att brottsplanen är fastslagen till minsta detalj. (RP 141/2012 rd, s. 36–37)

När någon för en minderårig flicka eller en kvinna utomlands för könsstympning eller tvingar eller förmår henne att genomgå stympning, men stympningen av någon anledning inte utförs och inte heller framskrider till ett straffbart försök, kan förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. 6 a § i strafflagen bli tillämplig.

Bestämmelser om olaga tvång finns i 25 kap. 8 § i strafflagen. Enligt paragrafen ska den som orättmätigt med våld eller hot tvingar någon att göra, tåla eller underlåta något, om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för olaga tvång dömas till böter eller fängelse i högst två år. Våldet behöver inte vara straffbart som ett våldsbrott och hotet behöver inte avse våld mot person. Många olika orättmätiga påtryckningsmedel kan komma i fråga. Tvånget kan också bestå av ett hot om att någon närstående till den som ska tvingas kommer att tillfogas något ont. Väsentligt är att påtryckningsmedlet kan påverka någons vilja så att denne gör eller tål något som gärningsmannen eftersträvar eller på grund av tvånget underlåter att göra något han själv skulle vilja göra. Orättmätigheten hänför sig till påtryckningsmedlet, det som eftersträvas genom tvånget eller förhållandet mellan dessa. (RP 94/1993 rd, s. 109). Att genom tvång föra en minderårig flicka eller en kvinna utomlands för könsstympning eller att tvinga henne att genomgå könsstympning kan bedömas som olaga tvång, om inte medgärningsmannaskap, medhjälp eller förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa kommer i fråga.

Bestämmelser om anstiftan finns i 5 kap. 5 § i strafflagen, enligt vilken den som uppsåtligt förmår någon till ett uppsåtligt brott eller ett straffbart försök till brottet i fråga döms för anstiftan till brott såsom gärningsman.

Annan lagstiftning innehåller bland annat skyldigheter för föräldrar att se till sina barns välfärd. Enligt 2 § i barnskyddslagen (417/2007) har barnets föräldrar och andra vårdnadshavare huvudansvaret för barnets välfärd. Barnets föräldrar och andra vårdnadshavare ska se till att barnet får en balanserad utveckling och välfärd i enlighet med lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983). I den lagen fastställs att vårdnadshavaren ska trygga barnets utveckling och välfärd (4 §). Denna skyldighet omfattar bland annat skyldigheten enligt artikel 1 i lagen att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, försumlig behandling eller utnyttjande. Barnet får inte heller undertryckas, agas eller utsättas för annan kränkande behandling (1 § 3 mom.). I regeringens proposition om en reform av lagen föreskrivs bland annat att föräldrarna och andra vårdnadshavare ska skydda barnet mot våld och annan försumlig behandling också från andra personers sida. Det är klart att föräldrar och andra vårdnadshavare inte heller själva får utsätta barnet för någon form av våld, försumlig behandling eller utnyttjande (RP 88/2018 rd, s. 35).

Väsentlig vid brott mot person är även den så kallade läran om den kränktes samtycke som bygger på självbestämmanderätten. Samtyckesläran är inte uttryckligen reglerad i lag, utan har utvecklats genom rättspraxis och rättslitteratur. Enligt samtyckesläran kan till exempel det rättsvidriga i misshandel undanröjas genom samtycke av föremålet för handlingen: detta gör det exempelvis möjligt att deltagare i en boxningsmatch eller personer som av kosmetiska skäl genomgår skönhetskirurgi eller piercing inte kan dömas för misshandel, om föremålet för handlingen har samtyckt till en handling som i övrigt uppfyller kriterierna för misshandel. Samtycke kan dock inte ges till handlingar som medför allvarlig skada (se t.ex. HD 1996:74, HD 1997:129 samt HD 2016:14/15 och HD 2018:93).

Läran om den kränktes samtycke kan i allmänhet inte tillämpas i sådana fall där föremålet för handlingen är ett barn, eftersom barn inte kan anses kunna förstå konsekvenserna av handlingen och därmed ge sitt giltiga samtycke. Det finns ingen exakt åldersgräns för när den som är föremål för en handling kan ge sitt giltiga samtycke. I reformen av lagstiftningen om sexualbrott

anses det till exempel att den som är över 16 år i princip kan besluta att frivilligt delta i sexuella handlingar. Här är det egentligen inte fråga om den egentliga läran om den kränktes samtycke, men regleringen uttrycker antagandet att ett barns förståelse och mognad, och därmed dess rätt att fatta beslut om sin egen kropp, växer med åldern. En liknande princip återfinns i regleringen som gäller hälso- och sjukvården. Enligt 7 § i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992) ska en minderårig patients åsikter om en vård- eller behandlingsåtgärd utredas, om det med beaktande av patientens ålder eller utveckling är möjligt. Vården av en minderårig patient ska ske i samförstånd med patienten, om han med beaktande av ålder eller utveckling kan fatta beslut om vården.

I Finland har det veterligen inte förekommit några domar för kvinnlig könsstympling. Högsta domstolen har behandlat omskärelse av pojkar i sina avgöranden HD 2008:93, HD 2016:24 och HD 2016:25. I sin dom 2008:93 tog Högsta domstolen också ställning till omskärelse (stympling) av flickor och konstaterade att omskärelse av flickor i verkligheten är stympling. Enligt Högsta domstolen handlar denna gärning i grunden om ett förfarande som kan klassas som grov misshandel och som inte kan rättfärdigas (punkt 27).

Gärningar som begås utomlands

Tillämpningsområdet för finsk straffrätt och därigenom de finska domstolarnas behörighet i brottmål bestäms i 1 kap. i strafflagen. Enligt 1 § i kapitlet tillämpas finsk lag på brott som har begåtts i Finland. Enligt 10 § i kapitlet anses ett brott vara begånget såväl där den brottsliga handlingen företogs som där den rekvisitsenliga följden av brottet framträdde. Ett underlåtenhetsbrott anses vara begånget såväl där gärningsmannen borde ha handlat som där den rekvisitsenliga följden av brottet framträdde. Om brottet stannade vid försök, anses det vara begånget även där den rekvisitsenliga följden antingen sannolikt eller enligt gärningsmannens uppfattning skulle ha framträtt om brottet skulle ha fullbordats. En anstiftares och en medhjälparens brott anses vara begånget både på den ort där delaktighetsgärningen utfördes och på den ort där gärningsmannens brott anses vara begånget. Om gärningsorten inte med säkerhet kan fastställas, men det finns grundad anledning att anta att brottet har begåtts inom finskt område, ska det anses vara begånget i Finland.

Finska straffbestämmelser kan dock enligt 1 kap. också tillämpas på brott som begås utomlands. Enligt kapitlets 5 § om brott som riktar sig mot finländare eller i Finland varaktigt bosatta utlänningar tillämpas finsk lag, om på gärningen enligt finsk lag kan följa fängelse i över sex månader. Enligt 6 § tillämpas finsk lag dessutom på brott som begås av finska medborgare utanför Finland. Enligt bestämmelsen ska personen i fråga vara finsk medborgare vid gärningstidpunkten eller när rättegången inleds. Med finska medborgare jämställs enligt bestämmelsen bland annat också de som är varaktigt bosatta i Finland. För att dessa båda bestämmelser ska tillämpas förutsätts dock enligt 1 kap. 11 § i strafflagen att gärningen är straffbar också enligt lagen på gärningsorten. Enligt 2 mom. i paragrafen tillämpas kravet på dubbel straffbarhet dock inte på misshandel eller grov misshandel, om gärningen har begåtts av en finsk medborgare eller därmed jämställd person och gärningen utgör sådan kvinnlig könsstympling som avses i artikel 38 i Istanbulkonventionen. I detta avseende gäller undantaget från kravet på dubbel straffbarhet inte bara själva stymplingshandlingen utan också att tvinga eller förmå en flicka eller en kvinna att genomgå könsstympling. Att föra en flicka eller en kvinna utomlands för könsstympling eller sådana sätt att förbereda gärningen som anges i 21 kap. 6 a § i strafflagen om förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa ingår dock inte i förteckningen, utan dessa omfattas som huvudregel av kravet på dubbel straffbarhet.

När det gäller straffbarheten för olika former av deltagande i gärningar som begås utomlands föreskrivs i 5 kap. 7 § i strafflagen att särskilda personliga omständigheter som utesluter,

minskar eller höjer en gärnings straffbarhet endast gäller den gärningsman, anstiftare eller medhjälpare beträffande vilken denna omständighet föreligger. En anstiftare eller medhjälpare är inte fri från straffansvar på den grund att han eller hon inte berörs av en sådan särskild personlig omständighet som utgör straffbarhetsgrund för gärningsmannens gärning. Enligt förarbetena till bestämmelsen är objektivt personliga straffuteslutande faktorer bland annat exterritorialitet och en viss släktskap vid underlåtenhet att anmäla grova brott (RP 44/2002 rd, s. 161).

2.7.2 Bestämmelserna om preskription i 8 kap. i strafflagen

Bestämmelserna om straffrättslig preskription finns i 8 kap. i strafflagen. Den straffrättsliga preskriptionen har tre dimensioner: preskription av åtalsrätten (SL 8 kap. 1 §), preskription som förhindrar utdömande av straff (SL 8 kap. 6 §) och när utdömt fängelsestraff förfaller (SL 8 kap. 10 §).

I 8 kap. 1 § i strafflagen föreskrivs om preskription av åtalsrätten. Följden av preskriberad åtalsrätt är att åtal inte längre kan väckas eller, om åtal väckts, att domstolen förkastar åtalet som preskriberat. Enligt 8 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen preskriberas inte rätten att väcka åtal för brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse på livstid.

Enligt 2 mom. preskriberas åtalsrätten, om åtal inte har väckts inom 1) tjugo år, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse på viss tid över åtta år, 2) tio år, om det strängaste straffet är fängelse i över två och högst åtta år, 3) fem år, om det strängaste straffet är fängelse i över ett och högst två år, och 4) två år, om det strängaste straffet är fängelse i högst ett år, böter eller ordningsbot.

Enligt 3 mom. avses med strängaste straff det straff som i den på gärningen tillämpliga straffbestämmelsen är angivet som maximistraff. I lagens förarbeten preciseras att preskriptionstiden binds till maximistraffet enligt den straffskala som ska tillämpas i varje enskilt fall och här beaktas inte de allmänna grunderna för lindring av straffet (RP 27/1999 rd, s. 17/II). Preskriptionstiden påverkas därför inte av om brottet har samband med en allmän strafflindringsgrund, såsom det faktum att gärningsmannen är ung, att brottet stannade vid försök, medhjälper eller att brottet begicks i en situation som nära påminner om en ansvarsfrihetsgrund, såsom nödvärn. Preskriptionstiden för ett fullbordat brott och ett försök till brott är därför densamma.

I 4 mom. föreskrivs ytterligare särskilda preskriptionstider för tjänstebrott och miljöbrott och i 5 mom. särskilda preskriptionstider för brott mot barn när det gäller sexualbrott, koppleri och människohandel.

I 8 kap. 2 § i strafflagen föreskrivs när preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa. Enligt paragrafen räknas de tider som anges i 1 § från den dag då brottet begicks. Om det i brottsrekvisiten föreskrivs att underlåtenhet är straffbart, börjar preskriptionstiden för åtalsrätten löpa den dag då den underlåtna handlingen senast borde ha utförts. Om det i brottsrekvisiten förutsätts att en viss verkan av handlingen har inträtt, räknas tiden från den dag då denna verkan inträdde. Om den brottsliga gärningen omfattar upprätthållande av ett lagstridigt tillstånd, börjar enligt 2 mom. preskriptionstiden för åtalsrätten löpa först från det att detta tillstånd har upphört. Enligt 3 mom. börjar preskriptionstiden för åtalsrätten för delaktighet i brott löpa samma dag som preskriptionstiden för åtalsrätten för huvudgärningen.

Enligt 8 kap. 4 § kan preskriptionstiden för åtalsrätten på ansökan förlängas en gång med ett år, om 1) förundersökningen av brottet fordrar särskilda tidskrävande undersökningsåtgärder och

undersökningen på grund av dessa skulle vara uppenbart oavslutad när preskriptionstiden löper ut, 2) brottet har kommit till förundersökning på ett exceptionellt sent stadium, eller 3) den som ska instämmas att svara för brottet håller sig undan och därför sannolikt inte kan delges en stämning innan preskriptionstiden löpt ut och ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att preskriptionstiden förlängs.

I 8 kap. 6 § i strafflagen föreskrivs om preskription som förhindrar utdömande av straff, vilket har samband med regleringen om preskriptionstiden för åtalsrätten. Följaktligen måste eventuella ändringar av preskriptionstiden för åtalsrätten beaktas vid regleringen av preskription som förhindrar utdömande av straff. Enligt paragrafens 1 mom. preskriberas inte rätten att döma ut straff för de brott som avses i 1 § 1 mom. Enligt 2 mom. får inte straff för ett annat brott än ett sådant som avses i 1 mom. dömas ut eller bestämmas i ett förfarande enligt lagen om föreläggande av böter och ordningsbot, när det från den i 2 § avsedda lagen har förflutit 1) trettio år, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse på viss tid över åtta år, 2) tjugo år, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i över två och högst åtta år, 3) tio år, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i högst två år, böter eller ordningsbot.

Enligt 3 mom. får straff för brott som avses i 1 § 5 mom. inte dömas ut efter det att den tid som nämns i 2 mom. i paragrafen har löpt ut och tio år har förflutit från det att den som utsattes för brottet fyllde 28 eller 23 år. Enligt 8 kap. 6 § 4 mom. i strafflagen förfaller ett utdömt straff, om den dom som gäller straffet inte har blivit verkställbar innan den i 2 eller 3 mom. nämnda tiden har löpt ut.

I 8 kap. 10 § i strafflagen föreskrivs när utdömt fängelsestraff förfaller. Enligt paragrafen förfaller inte ett fängelsestraff på livstid och ett fängelsestraff på viss tid som dömts ut för folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, krigsförbrytelse eller grov krigsförbrytelse. Enligt paragrafens 2 mom. förfaller ett fängelsestraff på viss tid, om inte verkställigheten av straffet, räknat från den dag då den lagakraftvunna domen gavs, har börjat inom 1) tjugo år, om straffet är över åtta år, 2) femton år, om straffet är över fyra och högst åtta år, 3) tio år, om straffet är över ett och högst fyra år, och 4) fem år, om straffet är högst ett år.

2.7.3 Preskriptionstider för kvinnlig könsstympning av barn

I gällande strafflag finns inga separata straffbestämmelser för brott som gäller kvinnlig könsstympning av barn och det föreskrivs inte heller några särskilda preskriptionstider för sådana brott. I 8 kap. 1 § 5 mom. i strafflagen föreskrivs endast en särskild preskriptionstid för sexualbrott, koppleri och människohandel som riktar sig mot barn. I fråga om brott som gäller kvinnlig könsstympning av barn bestäms preskriptionstiden enligt den i fallet tillämpliga straffbestämmelsen och det strängaste föreskrivna straffet för detta brott. Det brott som kan bli tillämpligt vid kvinnlig könsstympning av barn kan i princip vara grov misshandel, för vilket kan dömas till fängelse i minst ett och högst tio år (SL 21 kap. 6 §). När det strängaste föreskrivna straffet för brottet är fängelse i minst åtta år är preskriptionstiden för åtalsrätten tjugo år (SL 8 kap. 1 § 2 mom.).

I 8 kap. 2 § 1 och 2 mom. i strafflagen finns bestämmelser om när preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa. Utgångspunkten är att preskriptionstiden för åtalsrätten räknas från den dag då brottet begicks. Det finns inga särskilda bestämmelser om undantag från tidpunkten när preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa, vare sig för typ av brott eller för målsägandens ålder.

2.7.4 Preskriptionstider för uppsåtligt brott mot liv

Bestämmelser om uppsåtligt brott mot liv finns i strafflagens 21 kap. om brott mot liv och hälsa. Uppsåtliga brott mot liv är dråp (SL 21 kap. 1 §), mord (SL 21 kap. 2 §), dråp under förmildrande omständigheter (SL 21 kap. 3 §) och barnadrap (SL 21 kap. 4 §).

Bland de uppsåtliga brotten mot liv preskriberas enligt den nämnda lagstiftningen mord inte, eftersom för mord kan dömas till fängelse på livstid (SL 8 kap. 1 §). För dråp kan dömas till fängelse på viss tid i högst 12 år, vilket innebär att preskriptionstiden för dråp är 20 år. För dråp under förmildrande omständigheter kan dömas till fängelse på viss tid i högst 10 år, vilket innebär att preskriptionstiden för dråp under förmildrande omständigheter är 20 år. För barnadrap kan dömas till fängelse på viss tid i minst fyra månader och högst fyra år, vilket innebär att åtalsrätten preskriberas efter 10 år. Preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa från den dag då följden av brottet, dvs. dödsfallet, inträffade (SL 8 kap. 2 §).

Preskriptionstiden för försök till uppsåtligt brott mot liv preskriberas enligt samma regler som för fullbordad gärning (SL 8 kap. 1 § 3 mom.). Försök till mord preskriberas således inte. Försök till dråp och dråp under förmildrande omständigheter preskriberas däremot efter 20 år. Försök till barnadrap preskriberas efter 10 år. Preskriptionstiden för åtalsrätten börjar enligt strafflagens 8 kap. 2 § löpa från den dag då brottet begicks, eftersom det vid försök till dråp och dråp under förmildrande omständigheter inte är fråga om att en följd orsakas genom brottet.

Dessutom finns det i strafflagen specialbestämmelser om uppsåtligt brott mot liv i 11 kap. om krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten samt i 34 a kap. om terroristbrott. I bestämmelserna i 11 kap. i strafflagen, där det kan vara fråga om uppsåtligt brott mot liv, föreskrivs fängelse på livstid som strängaste straff och de preskriberas alltså inte. I strafflagens 34 a kap. 1 § finns bestämmelser om dråp under förmildrande omständigheter, dråp och mord som begås i terroristiskt syfte. För mord och dråp som begås i terroristiskt syfte kan dömas till fängelse på livstid och följaktligen preskriberas åtalsrätten inte. För dråp under förmildrande omständigheter som begås i terroristiskt syfte kan dömas till fängelse i minst fyra och högst tolv år, och därför preskriberas åtalsrätten för dråp under förmildrande omständigheter som begås i terroristiskt syfte enligt 8 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen efter 20 år.

Andelen uppklarade uppsåtliga brott mot liv är hög och de flesta fall klaras upp relativt snabbt. Enligt uppföljningen av brott mot liv klarades identiteten på den huvudmisstänkte i 77 procent av de brott mot liv som begåtts de senaste åren inom ett dygn efter att brottet uppdagats, och i 11 procent av fallen tog det längre tid än en vecka att lösa brottet. Av de brott mot liv som rapporterades till polisen åren 2002–2019 var 31 fall (1,6 procent) fortfarande olösta i slutet av 2019. Medräknat de försvinnanden som utreddes som mord, vilket var åtta fall, förblev i slutet av 2019 sammanlagt 39 fall (2 procent) olösta. Av de uppdagade brotten mot liv lyckas man lösa 98 procent inom det kalenderår som följer på anmälan. (Rikollisuustilanne (brottslighetssituationen) 2020, s. 27–28). Enligt uppgifter från Polisstyrelsen finns det totalt 21 olösta brottsfall från åren 2005–2022 som utreds som dråp eller dråp under förmildrande omständigheter. På årsbasis förblir 1–3 dråp eller dråp under förmildrande omständigheter olösta. Merparten av dessa är dråp, endast ett fåtal är dråp under förmildrande omständigheter.

Inom rättspraxis finns det några fall där ett uppsåtligt brott mot liv har uppklarats efter en avsevärt lång tid från det gärningen begicks. Enligt tillgängliga uppgifter är den längsta tiden som ett uppsåtligt brott mot liv har klarats upp knappa 30 år efter det att brottet begicks. För ett brott mot liv som begicks år 1994 dömdes gärningsmannen för mord av Egentliga Finlands tingsrätt den 27 maj 2022 (dnr R 21/5174). Åbo hovrätt ändrade inte tingsrättens dom den 14 juni 2023 (dnr R 22/1140). Högsta domstolen (9.1.2024, R2023/675) beviljade inte

besvärstillstånd och domen för mord vann laga kraft. I detta fall hade offret varit försvunnet sedan 1994 och fallet började utredas som mord 1995. Offrets kropp hittades 2022.

Ett annat fall, där ett brott mot liv klarades upp efter mer än 20 år, är ett mord som begicks 1987 och för vilket gärningsmannen dömdes av Esbo tingsrätt den 14 september 2009 (dnr R 08/2356). Målet gick inte vidare till hovrätten, så tingsrättens dom för mord vann laga kraft. Offrets kropp hittades redan 1987 och fallet utreddes redan från början som mord.

Vidare dömdes gärningsmannen i ett fall med ett uppsåtligt brott mot liv som begått 1993 först för mord av Birkalands tingsrätt (dnr R 12/1930) den 1 juni 2012. Åbo hovrätt (dnr R 12/1465) ansåg att det i stället för mord var fråga om dråp och dömdes gärningsmannen för dråp den 15 februari 2013. Högsta domstolen beviljade inte besvärstillstånd i målet och domen för dråp vann laga kraft. I detta fall hade offret varit försvunnet sedan 1993, men fallet började utredas som mord 2008. Offrets kropp hittades 2011.

Varje år sker det enstaka brott mot liv som förblir olösta. En del lyckas man ännu efter år och till och med decennier få lösta. Det är möjligt att ett uppsåtligt brott mot liv uppklärs efter flera årtionden, även om det rör sig om enstaka fall. Däremot är gärningar som stannar vid försök inte problematiska med avseende på preskriptionstiden för åtalsrätten.

2.7.5 Barnadråp

I 21 kap. 4 § i strafflagen föreskrivs om barnadråp. Den som i ett tillstånd av utmattning eller ångest på grund av nedkomsten dödar sitt barn, ska för barnadråp dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Enligt paragrafens 2 mom. är försök straffbart. Enligt lagens förarbeten kan gärningen begås under eller efter förlossningen. I lagens förarbeten konstateras vidare att den lindriga gärningsformen av uppsåtligt brott mot liv som avses i bestämmelsen inte kan tillämpas på den som är delaktig i brottet. (RP 94/1999 rd, s. 93/I.) För andra än den som har fött barnet gäller de allmänna bestämmelserna om brott mot liv och medhjälp.

Bestämmelsen om barnadråp infördes i strafflagen 1995, då den finska brottsbenämningen ändrades. Lagändringen var språklig till sin karaktär och innebar ingen ändring av bestämmelsens innehåll eller tillämpningsområde (RP 94/1993 rd, s. 92/II). Dessutom gjordes det en terminologisk lagändring i bestämmelsen om barnadråp år 2023, då hänvisningen till en kvinna i bestämmelsen ströks och ”den” i stället lades till. Syftet med ändringen var att bestämmelsen ska beakta situationer där den som föder barnet till sitt juridiska kön är man. (RP 189/2022 rd, s. 102).

Bestämmelsen om barnadråp infördes i strafflagen 1969 och ersatte då bestämmelsen om barnamord. Gärningen ansågs inte uppfylla rekviritet för mord, därför ansågs det mera ändamålsenligt att benämna brottet som barnadråp. När barnamord ändrades till barnadråp utvidgades lindringen av straffansvaret till att omfatta också barn födda inom äktenskapet, eftersom sociala omständigheter inte längre ansågs motivera en sådan åtskillnad. Det konstaterades att också en hustru som övergivits av sin man eller annars hamnat i ekonomiskt trångmål kunde råka i lika stora svårigheter som modern till ett utomäktenskapligt barn. Det avvikande sinnestillstånd och den fysiska och psykiska utmattning som följer av barnafödande ansågs vara desamma oavsett om barnet var resultatet av ett äktenskap eller inte. (RP 68/1966 rd, s. 4/II).

Ursprungligen byggde bestämmelsen om barnamord på tanken att straffbarheten förväntades upprätthålla en hög moral. Att föda ett barn utom äktenskapet var ett bevis på en utomäktenskaplig förbindelse och innebar att kvinnans sociala status rasade. Strikt

abortlagstiftning och bristen på preventivmetoder bidrog till att antalet barnamord över en lång tid hölls mycket högt. Det var först liberaliseringen av abortlagstiftningen och utvecklingen av preventivmedel som ledde till att barnamorden minskade. Efter 1969 års reform av abortlagstiftningen sjönk antalet till nuvarande nivå.

Bestämmelsen om barnadråp tillämpas nuförtiden i praktiken endast mycket sällan. Antalet statistikförda barnadråp som polisen fått kännedom om åren 2013–2022 är fyra (Rikollisuustilanne (brottslighetssituationen) 2022, s. 20). Enligt tillgängliga uppgifter har det endast två gånger under åren 2014–2023 dömts för barnadråp. I det senaste fallet ansåg Birkalands tingsrätt (dnr R 22/437) den 28 februari 2022 förövaren skyldig till barnadråp som otillräckelig. I sitt avgörande av den 7 juli 2023 ändrade Åbo hovrätt (dnr R 22/693) inte tingsrättens dom. Högsta domstolen (12.2.2024, dnr R2023/744) beviljade inte besvärstillstånd och domen vann laga kraft. I ett annat fall dömde Hyvinge tingsrätt (dnr 13/239) den 22 november 2013 en förövare för två mord och två brott mot griftefrid. Den 27 juni 2014 ändrade Östra Finlands hovrätt tingsrättens dom och dömde förövaren till fyra års fängelse för två barnadråp (dnr R 14/84/20). Högsta domstolen (11.2.2015, dnr R2014/726) beviljade inte besvärstillstånd och domen vann laga kraft. Barnadråp har tillämpats så sällan att det inte har utvecklats någon konsekvent rättspraxis på området.

2.7.6 Ersättning för lidande vid kvinnlig könsstympning

Enligt 5 kap. 6 § 1 mom. 3 punkten i skadeståndslagen (412/1974) har den vars personliga integritet har blivit allvarligt kränkt uppsåtligen eller av grov oaktsamhet rätt till ersättning för det lidande som kränkningen har orsakat.

I 9 § i brottsskadelagen (1204/2005) föreskrivs om ersättning för lidande. Enligt paragrafens 1 mom. 2 punkten betalas ersättning för lidande som har orsakats genom en kränkning till den vars personliga integritet har kränkts på ett särskilt allvarligt sätt genom försök till dråp, försök till mord eller försök till dråp under förmildrande omständigheter eller genom grov misshandel eller försök till grov misshandel eller något annat med dem jämfällbart brott.

Enligt paragrafens 2 mom. bestäms ersättningen för lidande enligt de grunder som anges i 5 kap. 6 § 2 mom. i skadeståndslagen. För andra än offer för sexualbrott är ersättningen dock högst 3 300 euro minskat med beloppen av de i 19 § i lagen avsedda ersättningar som ersättningstagaren får från annat håll. Enligt statsrådets förordning om justering av vissa penningbelopp enligt brottsskadelagen (1111/2023) är det högsta ersättningsbeloppet enligt 9 § 2 mom. i brottsskadelagen för närvarande 4 300 euro för offer för andra brott än sexualbrott.

Enligt 2 § i brottsskadelagen betalas ersättning för skada som har orsakats genom brott som har begåtts i Finland. I fråga om brott som har begåtts utanför Finland betalas enligt lagens 3 § 1 mom. ersättning bara för personskada och lidande. Ersättning betalas under förutsättning att brottsoffret vid tidpunkten för brottet hade hemvist i Finland och att vistelsen utanför Finland berodde på arbete, studier eller andra med dem jämförbara orsaker. Enligt paragrafens 2 mom. kan personskada och lidande som har orsakats genom brott som har begåtts utanför Finland enligt prövning ersättas också i andra fall än de som avses i 1 mom., om betalning av ersättning ska anses vara motiverad särskilt med beaktande av brottets nära anknytning till Finland, det nära förhållandet mellan gärningsmannen och brottsoffret, skadans art samt den skadelidandes möjligheter att få ersättning från annat håll.

2.8 Bedömning av nuläget

2.8.1 Kvinnlig könsstympning

I finsk strafflag eller annan reglering finns det inga separata straffbestämmelser om kvinnlig könsstympning. Däremot bedöms alla handlingar som skadar könsorganen genom de allmänna bestämmelserna om misshandel i 21 kap. i strafflagen. Den finska straffregleringen har ansetts uppfylla Finlands människorättsförpliktelser i fråga om principiell straffbarhet för kvinnlig könsstympning (se LaUB 22/1994 rd, s. 12/1 och RP 155/2014 rd, s. 54, om sättande i kraft av Istanbulkonventionen, LaUB 6/2020 rd, s. 11), och gärningarnas straffbarhet ifrågasätts inte heller i medborgarinitiativet MI 1/2019 rd eller i relevanta riksdagsutlåtanden eller i laguskottets senaste betänkande om könsstympning LaUB 6/2020 (s. 11).

När det gäller allvarliga stympningshandlingar har rättsläget i den offentliga debatten och i litteraturen ansetts vara klart. För allvarlig könsstympning, såsom total borttagning av den synliga delen av blygdläpparna och klitoris, kan någon tillåtande grund som påminner om samtycke varken hittas för vuxna eller för barn. Däremot kan mångtydighet anses ha samband särskilt med mindre allvarlig könsstympning av barn. Till skillnad från vad som gäller för vuxna kan den straffrättsliga läran om samtycke inte tillämpas på handlingar som rör små barn.

När det gäller flickor förutsätts det i riksdagens kläm (RSk 44/2020 rd) utifrån medborgarinitiativet MI 1/2019 rd och i statsminister Orpos regeringsprogram åtgärder för att i strafflagen tydligare kriminalisera könsstympning av flickor och kvinnor.

2.8.2 Att föra minderåriga flickor utomlands för könsstympning och att tvinga eller förmå flickor eller kvinnor att genomgå könsstympning

Att föra minderåriga flickor utomlands för könsstympning och att tvinga eller förmå flickor eller kvinnor att genomgå könsstympning kan beroende på omständigheterna vara straffbart redan i nuläget enligt olika bestämmelser i strafflagen som täcker de tänkbara situationerna rätt så brett, men inte helt vattentätt.

Medgärningsmannaskap enligt 5 kap. 3 § eller medhjälp enligt 6 § i strafflagen exempelvis till ett misshandelsbrott omfattar inte fall där en person för en minderårig flicka, eller en kvinna, utomlands för könsstympning eller tvingar eller förmår henne att genomgå könsstympning, men där könsstympningen av någon anledning inte äger rum eller ens framskrider till ett straffbart försök. Detta beror på att straffbarheten för medhjälp förutsätter en straffbar huvudgärning (kravet på accessoritet).

När könsstympningen i samband med någon av de gärningar som beskrivs ovan inte framskrider ens till ett straffbart försök kan gärningen bedömas som till exempel uppgörande av en sådan detaljerad plan för att begå brottet som avses i 21 kap. 6 a § i strafflagen om förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, förutsatt att rekvisitet för denna typ av gärning uppfylls. Det kan emellertid inte automatiskt anses lämpligt i alla situationer att tillämpa rekvisitet för förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa på att föra en minderårig flicka utomlands för könsstympning eller att tvinga eller förmå en flicka eller en kvinna att genomgå könsstympning, eftersom det är tänkbart att inte alla villkor för att göra upp en detaljerad plan eller något annat straffbart rekvisit för förberedelse i alla situationer uppfylls.

För att förberedelsekriminalisering ska bli tillämplig krävs det att faran för att brottet skulle fullbordas inte var obetydlig av andra än tillfälliga orsaker, att personen inte frivilligt avstod från förberedelsen till brottet, förhindrade att förberedelsen fortsatte eller på något annat sätt

eliminerade betydelsen av sin egen verksamhet vid förberedelsen till brottet. Medverkan i gärningar som avses i 21 kap. 6 a § i strafflagen är straffbar.

Att i könsstympningssyfte genom tvång föra en minderårig flicka eller en kvinna utomlands eller tvinga henne att genomgå könsstympning kan bedömas som olaga tvång enligt 25 kap. 8 § i strafflagen, om inte medgärningsmannaskap, medhjälp eller förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa kommer i fråga. Paragrafen om olaga tvång kan därför bli tillämplig i sådana fall där huvudgärningen inte framskrider till åtminstone straffbart försök och bestämmelserna om medverkan därför inte kommer i fråga, och den nämnda förberedelsekriminaliseringen inte är tillämplig eftersom planen för stympningen inte är tillräckligt detaljerad. I fråga om barn som är så små att de inte kan anses ha förmåga att bilda sig en egen uppfattning om att bli förda utomlands eller könsstympade på ett sådant sätt att det kan anses vettigt att betrakta det som olaga tvång att föra dem utomlands eller förmå dem att genomgå könsstympning, lämpar sig dock inte kriminalisering av tvång. Bestämmelsen om olaga tvång är inte heller alltid tillämplig på att förmå en flicka eller en kvinna att genomgå könsstympning, eftersom det i fråga om att förmå någon att genomgå könsstympning inte nödvändigtvis är fråga om tvång.

Kvinnlig könsstympning genomförs ofta utomlands. Följaktligen kan också förberedelserna för stympningen, helt eller delvis, äga rum utomlands. Det är därför relevant om straffansvar för sådana förberedande handlingar kräver dubbel straffbarhet i enlighet med huvudregeln i 1 kap. 11 § 1 mom. i strafflagen. I paragrafens 2 mom. föreskrivs undantag från kravet på dubbel straffbarhet. I förteckningen över undantag anges inte förande av en flicka eller en kvinna utomlands för könsstympning eller sådana sätt att förbereda gärningen som anges i 21 kap. 6 a § i strafflagen om förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, utan dessa omfattas enligt huvudregeln av kravet på dubbel straffbarhet.

2.8.3 Straffrättslig preskription

Allmänt om straffrättslig preskription

Straffrättslig preskription är en etablerad del av det straffrättsliga systemet. Detta konstaterades redan i samband med den övergripande reformen av strafflagen (RP 27/1999 rd, s. 4/I). Utgångspunkten för systemet är att brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är livstids fängelse inte preskriberas. Brott för vilka kan dömas till livstids fängelse har ansetts vara så allvarliga att det är motiverat att de inte preskriberas. I synnerhet mord har ansetts vara ett sådant brott för vilket preskription inte har ansetts vara förenligt med den allmänna rättsuppfattningen. I fråga om andra brott som bestraffas med livstids fängelse har avsaknaden av preskription motiverats med konsekvensskäl (RP 27/1999 rd, s. 16–17). Endast brott för vilka livstids fängelse kan utdömas preskriberas inte. I gällande lag finns inga undantag från denna regel.

Övriga brott preskriberas i enlighet med det straffrättsliga preskriptionssystemet, varvid ringa brott preskriberas snabbare än allvarliga brott. Bestämmelserna i 8 kap. 1 § i strafflagen om preskription för åtalsrätten grundar sig på denna huvudregel. Bedömningen av brottets svårighetsgrad och därmed preskriptionstiden är beroende av det i straffbestämmelsen angivna strängaste straffet för brottet. Det finns dock några undantag från preskriptionstiden för vissa brott för vilka ett fängelsestraff på viss tid kan utdömas. Dessa undantag gäller tjänstebrott och miljöbrott samt sexualbrott, koppleri och människohandel som riktar sig mot barn.

Det kan anföras flera olika motiveringar för det straffrättsliga preskriptionssystemet och för straffrättslig preskription. (RP 27/1999 rd, s. 4/I och RP 169/2005 rd, s. 19). De allmänpreventiva verkningar som det straffrättsliga systemet syftar till förutsätter i princip inte straff för mycket gamla brott, utan snarare att på ett brott ska följa straff inom en skäligen kort

tid efter brottet. När det har förlöpt en lång tid från det brottet begicks minskar dess sociala betydelse. Även rättsskyddsaspekter kan anses vara en betydande motivering för preskriptionssystemet. Ju längre tid som förlöpt från brottet, desto svårare är det att få fram tillförlitliga bevis över det skedda. Tidens gång sätter oundvikligen gränser för möjligheterna att lösa brott. Dessutom är det med hänsyn till de begränsade resurser som står de ansvariga myndigheterna till buds för utredning av brott mera ändamålsenligt att fokusera på nyare gärningar. Ju lindrigare ett brott är, dess tidigare når man ett stadium då det kan vara oändamålsenligt eller rentav oskäligt att väcka åtal.

I den meningen finns det flexibilitet i preskriptionssystemet att åtalsrätten kan förlängas en gång med ett år när vissa förutsättningar uppfylls i enlighet med 8 kap. 4 § i strafflagen.

Preskriptionstiden för brott som gäller kvinnlig könsstympning av barn

I gällande strafflag finns inga separata straffbestämmelser för brott som gäller kvinnlig könsstympning av barn och det föreskrivs inte heller några särskilda preskriptionstider för sådana brott. I fråga om brott som gäller kvinnlig könsstympning av barn bestäms preskriptionstiden enligt det strängaste föreskrivna straffet i den tillämpliga straffbestämmelsen. Det finns inga särskilda bestämmelser om undantag från tidpunkten när preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa, vare sig för typen av brott eller för målsägandens ålder; i regel börjar preskriptionstiden löpa från dagen för brottet. Enligt gällande lagstiftning påverkas preskriptionstiden eller tidpunkten när preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa inte av om den kvinnliga könsstympningen eller förberedelsen till sådan begås mot en person under 18 år.

Preskriptionstiderna för brott som gäller kvinnlig könsstympning av barn utvärderades i samband med att Istanbulkonventionen sattes i kraft, eftersom det i artikel 58 i Istanbulkonventionen föreskrivs att preskriptionstiden för åtal för brott som gäller kvinnlig könsstympning av barn ska fortsätta att löpa under en tidsperiod som är tillräcklig och som står i proportion till det aktuella brottets svårhetsgrad, för att rättegången ska kunna inledas efter det att brottsoffret har uppnått myndighetsålder. I regeringens proposition om sättande i kraft av Istanbulkonventionen (RP 155/2014 rd, s. 73/I-74/I) anses det att strafflagens gällande bestämmelser om straffrättslig preskription uppfyller de skyldigheter som anges i artikel 58 i Istanbulkonventionen. Könsstympningsbrott som begås mot barn ansågs i princip uppfylla rekvisitet för grov misshandel och eftersom preskriptionstiden för grov misshandel är 20 år från dagen för brottet hinner offret bli myndigt innan preskriptionstiden löper ut, även i de fall där brottet begicks när barnet var mycket litet. När Istanbulkonventionen sattes i kraft gjordes följaktligen inte några ändringar i preskriptionsbestämmelserna.

Preskriptionstiden för könsstympningsbrott som begås mot barn behöver omprövas med anledning av VMK-direktivet. Enligt artikel 13.1 i direktivet ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att föreskriva en preskriptionstid som möjliggör utredning, åtal, rättegång och dom i fråga om de brott som avses bland annat i artikel 3 under tillräckligt lång tid efter det att brotten begåtts för att dessa brott ska kunna hanteras effektivt. Preskriptionstiden ska stå i proportion till hur allvarligt brottet är. Vidare föreskrivs i punkt 2 i samma artikel att om brottsoffret är ett barn, ska preskriptionstiden för de brott som avses i artikel 3 börja löpa tidigast från det att brottsoffret uppnår 18 års ålder.

Preskriptionstiden bestäms av det strängaste föreskrivna straffet för brottet i strafflagen. Straffskalan i sin tur bestäms utifrån hur klandervårt brottet är, dvs. dess straffvärde. Hur klandervårt ett brott är har samband med hur allvarligt det är. Preskriptionstiderna kan därför allmänt anses stå i proportion till hur allvarligt brottet är. Med avseende på VMK-direktivet kan preskriptionstiderna för brott som rör kvinnlig könsstympning av barn, och också av fullvuxna,

anses vara tillräckliga och stå i proportion till hur allvarligt detta brott är. Däremot räknas preskriptionstiden för åtal för brott som rör kvinnlig könsstympning av barn på ett sätt som inte är förenligt med skyldigheterna enligt VMK-direktivet. För att beakta skyldigheterna enligt direktivet bör tidpunkten då preskriptionstiden för åtal för brott som rör kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning av barn börjar löpa, i den mån det rör sig om att tvinga eller förmå flickan att genomgå könsstympning, ändras till den dag då målsäganden fyller 18 år. I övrigt kan skyldigheterna enligt VMK-direktivet avseende preskriptionstiden för åtal för brott som rör kvinnlig könsstympning inte anses föranleda några behov av ändringar i preskriptionslagstiftningen. Till den delen är det motiverat att hålla fast vid utgångspunkterna i det nationella preskriptionssystemet.

Ju yngre det barn är som har utsatts för könsstympning, dess kortare tid har målsäganden på sig att få saken prövad efter att ha uppnått myndighetsåldern. En särskild tidpunkt då preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa kunde därför förbättra ställningen speciellt för sådana målsägande som har utsatts för könsstympning i mycket ung ålder. Detta ger också de målsägande som var mycket unga barn då de utsattes för brottet tillräckligt med tid efter att de har uppnått myndighetsåldern och frigjort sig från beroendet av föräldrarna för att få saken prövad och gärningsmännen dömda till straffrättsligt ansvar.

Preskription av åtalsrätten vid uppsåtligt brott mot liv

Ändring av preskriptionstiden för uppsåtligt brott mot liv har behandlats i tidigare förarbeten till lagen i fråga om mord. I regeringens proposition (RP 130/1972 rd, s. 2 och 16) föreslogs att de brott för vilka det strängaste föreskrivna straffet är livstids fängelse preskriberas efter 25 år. I propositionen konstaterades att en åtalpreskription för dessa brott kan motiveras på samma grunder som preskriptionsbestämmelserna i allmänhet. Riksdagens lagutskott godkände emellertid inte förslaget till denna del, utan ansåg att den allmänna rättsuppfattningen när det gällde grova brott inte godkänner att man avstår från åtgärder ens efter en lång tid och i fråga om mord knappast någonsin. Lagutskottet konstaterade att det även i denna dag i Finland finns uppklarade brott mot liv som den föreslagna preskriptionstiden på 25 år kunde bli tillämplig på. Om ett sådant brott klaras upp 25 år efter att det begåtts, vore det oacceptabelt att gärningsmannen ostraffad får fortsätta sitt liv i samhället. Vidare ansåg lagutskottet att det principiellt är av stor betydelse att mord inte preskriberas, även om det i praktiken endast är fråga om sällsynta enskilda fall. (LaUB 15/1972 rd, s. 2/II).

Även straffrättskommittén (kommittébetänkande 1976:72) föreslog, dock inte enhälligt, att preskriptionstiden för de grövsta brotten kunde vara lång, upp till 35–45 år. Kommittén bedömde att det om brotten preskriberades kunde bli lättare att genom en bekännelse eller nya vittnesutlåtanden reda upp brott som förblivit uppklarade, vilket kunde vara önskvärt t.ex. för att rentvå oskyldigt misstänkta rykte.

I regeringens proposition i samband med den övergripande reformen av strafflagen konstaterades det att mord bör förbli ett brott som inte preskriberas. Detta grundade sig på samma resonemang som i lagkommitténs betänkande från 1972. Det konstaterades också att det faktum att mord inte preskriberas har en klar symbolisk betydelse och att uppklarade mord ännu efter flera decennier dyker upp i den offentliga debatten, vilket visar på den samhällseliga betydelsen av dessa brott. (RP 27/1999 rd, s. 16/II). I fråga om andra uppsåtliga brott mot liv har preskriptionstiden inte behandlats särskilt i lagens tidigare förarbeten.

Fullbordat dråp preskriberas 20 år från den dag då följden inträffade. Det kan anföras argument för att åtalsrätten för fullbordat dråp inte ska preskriberas, i avvikelse från systemets grundläggande lösningar. De ovan nämnda domstolsavgörandena visar att ett uppsåtligt brott

mot liv i enskilda fall kan klaras upp efter decennier; det äldsta mordfallet i rättspraxis klarades upp knappa 30 år efter att brottet begicks. Detta var möjligt eftersom åtal för mord alltid kan väckas, om brottet klaras upp, eftersom mord inte preskriberas. Det kan därför antas att också dråp kan klaras upp efter mera än 20 år. Det bör också noteras att gränsdragningen mellan mord och dråp inte är helt klar och frågan har dryftats ett flertal gånger av högsta domstolen (i senaste praxis t.ex. HD 2022:77; HD 2022:48; HD 2020:33). Vid dråp är det fråga om sådant uppsåtligt dödande av en annan person som kvalificeras som mord, om dråpet begås 1) med berått mod, 2) på ett synnerligen rått eller grymt sätt, 3) så att allvarlig allmän fara förorsakas eller 4) genom att en tjänsteman dödas, medan denne på tjänstens vägnar upprätthåller ordning och säkerhet, eller på grund av tjänsteåtgärd och brottet även bedömt som en helhet är grovt (SL 21 kap. 2 §). Det är möjligt att domstolen anser att gärningen i ett mordåtal uppfyller rekvisitet för dråp. Om åtalet väcktes efter det att preskriptionstiden för dråp löpt ut, är domstolen tvungen att förkasta åtalet som preskriberat.

Som nämnts ovan anses det straffrättsliga preskriptionssystemet vara en etablerad del av det straffrättsliga systemet. Det är ett välfungerande system som endast bör ändras med eftertanke och när det finns starka skäl att införa ett undantag. Enbart det faktum att det i enskilda fall är möjligt att klara upp ett brott efter att preskriptionstiden löpt ut är inte tillräckligt skäl för att ändra preskriptionssystemet. En sådan möjlighet gäller nämligen för alla brott som omfattas av en preskriptionstid.

Av de uppsåtliga brott mot liv, för vilka åtalsrätten preskriberas, är fullbordat dråp dock ett så allvarligt brott att det vore motiverat att göra ett undantag i preskriptionssystemet. I fråga om fullbordat dråp kan behovet av gottgörelse inte anses avta med tiden. Det är fråga om ett uppsåtligt brott mot det mest värdefulla skyddsintresset, livet, och det finns inga förmildrande omständigheter. Dråp är den grundläggande gärningsformen av uppsåtligt brott mot liv och mord är den grova formen av dråp. Huruvida ett uppsåtligt dråp anses ha begåtts på ett exceptionellt grovt sätt och därmed uppfylla rekvisitet för mord eller inte, bör inte påverka preskriptionstiden för åtalsrätten. Det bör vara möjligt att utkräva straffrättsligt ansvar för fullbordat dråp utan hinder av preskriptionsbestämmelser. I Sverige preskriberas heller varken mord eller dråp. I Norge och Danmark finns inga separata bestämmelser för mord och dråp, utan bestämmelsen om dråp omfattar båda. Varken i Norge eller Danmark preskriberas dråp.

Med tiden är det möjligt att det framkommer nya bevis som stöder den misstänktes skuld eller att till exempel kroppen av en person som tidigare ansetts vara försvunnen hittas. Det är omöjligt att i förväg förutse när en sådan viktig händelse kan inträffa. Det är därför mera motiverat att omvandla dråp till ett brott som inte preskriberas än att förlänga preskriptionstiden för åtalsrätten. I det fallet blir preskriptionstiden heller aldrig problematisk i situationer där gärningen i ett mordåtal av domstolen anses uppfylla rekvisitet för dråp och preskriptionstiden konstateras ha löpt ut. En motivering som har anförts för att mord inte preskriberas är dess stora principiella betydelse (LaUB 15/1972 rd, s. 2/II). Samma argument kan anföras i fråga om fullbordat dråp. Mord kvarstår dock framgent som det grävsta brottet i strafflagen som riktas mot en enskild person, eftersom endast för mord kan dömas till livstids fängelse.

Däremot finns det inte något likadant tungt vägande skäl att göra ett undantag i preskriptionssystemet för försök till dråp eller för de andra uppsåtliga brotten mot liv, dvs. dråp under förmildrande omständigheter och dråp under förmildrande omständigheter i terroristiskt syfte. Försök till brott omfattas av samma preskriptionsbestämmelser som fullbordade gärningar. Försök till dråp preskriberas således efter 20 år. Försök till dråp är inte ett lika allvarligt brott som fullbordat dråp, varken ur offrets eller samhällets perspektiv. För försök till dråp döms till ett lindrigare straff. Uppklarandet av försök till dråp är i princip inte förbundet med likadana svårigheter som vid fullbordat dråp, där det exempelvis kan försvåra

förundersökningen att offrets kropp har gömmts eller undanröjts och där det är först när kroppen hittas som ett brott mot liv kan fastställas. Vid försök till dråp överlever brottsoffret och kan bidra till att lösa brottet. Vid försök till dråp görs dessutom den straffrättsliga bedömningen av gärningen ofta i förhållande till (grov) misshandel. Det som bedöms är om den (grova) misshandeln begicks med uppsåt att döda eller om gärningsmannen har ansett döden vara en säker eller åtminstone en rätt sannolik följd av hans handlingar. I detta fall är preskriptionstiden för dessa brott också relevant för gränsdragningen. Även i Norge preskriberas endast ett fullbordat dråp, medan försök till dråp preskriberas enligt de allmänna preskriptionsreglerna. När det gäller försök till dråp finns det inga sådana grunder att anföra som föranleder ändringar i preskriptionssystemet.

Dråp under förmildrande omständigheter är ett uppsåtligt brott mot liv som begås under förmildrande omständigheter. I detta fall kan dräpandet av en annan person som helhet bedömt anses vara mindre klandervärt. Enligt 21 kap. 3 § i strafflagen ska gärningsmannen, om ett dråp, med beaktande av de exceptionella förhållandena när brottet begicks, gärningsmannens motiv eller andra omständigheter som har samband med brottet, bedömt som en helhet har begåtts under förmildrande omständigheter, för dråp under förmildrande omständigheter dömas till fängelse i minst fyra och högst tio år. Enligt förarbetena till lagen (RP 94/1993 rd, s. 92/I-II) kan det vara fråga om exceptionella förhållanden i situationer som påminner om nödtillstånd och att någon dödar en annan i ett exceptionellt upprört tillstånd, utan att hans tillräknelighet kan anses nedsatt. Även brott mot liv som sker av medlidande, såsom dråp på begäran, kan anses som dråp under förmildrande omständigheter. Avsikten har varit att dråp under förmildrande omständigheter ska tillämpas i undantagsfall (RP 94/1993 rd, s. 94/I-II och LaUB 22/1994 rd, s. 12) och det tillämpas i praktiken endast någon enstaka gång om året. Polisen har fått kännedom om endast ett statistikfört dråp under förmildrande omständigheter under åren 2013–2022 (Rikollisuustilanne (brottslighetssituationen) 2022, s. 20). Enligt Statistikcentralens rättsstatistik har det under åren 2018–2022 meddelats sammanlagt 4 domar för dråp under förmildrande omständigheter. Dråp under förmildrande omständigheter som begåtts i terroristiskt syfte har inte tillämpats i rättspraxis. Av praktiska skäl finns det inget behov av att ändra preskriptionstiden för dråp under förmildrande omständigheter. I fråga om dråp under förmildrande omständigheter finns det i vart fall inga tungt vägande skäl att ändra preskriptionstiden för åtalsrätten, med hänsyn till dråpets förmildrande omständigheter och de exceptionella omständigheter under vilka dråp under förmildrande omständigheter kan bli tillämpligt. Följaktligen kan det inte anses motiverat att förlänga preskriptionstiden för åtalsrätten för dråp under förmildrande omständigheter och att åtalsrätten inte preskriberas inte heller motiveras med någon principiell betydelse.

Ändringar av åtalpreskriptionen påverkar preskriptionen som hindrar utdömmande av straff (SL 8 kap. 6 §). Om åtalsrätten för fullbordat dråp ändras så att den inte preskriberas, måste samma ändring göras för preskriptionen som hindrar utdömmande av straff. Det finns däremot inget praktiskt behov av den straffrättsliga preskriptionens tredje dimension, nämligen när utdömt fängelsestraff enligt 8 kap. 10 § i strafflagen förfaller. Det finns inga kända fall där en lagkraftvunnen dom för uppsåtligt brott mot liv har preskriberats innan den har verkställts.

2.8.4 Barnadråp

Bakgrunden till den särskilda bestämmelsen om barnadråp hänger samman med hur lagstiftningen förhåller sig till förövarna av detta brott. Det handlar om den effekt som en förlossning kan ha på den födande. Förlossningen kan leda till ett tillstånd av utmattning eller ångest, som får den födande att döda sitt barn. Såsom anges i lagens förarbeten (RP 94/1993 rd, s. 92/II) existerar det ett särskilt sjukdomsartat tillstånd som kan leda till att en kvinna kort efter förlossningen dödar sitt barn. Tillståndet har samband med hormonella rubbningar.

Det har redan tidigare ifrågasatts om det över huvud taget behövs någon särskild bestämmelse om barnadråp, eftersom psykiska stresstillstånd som en nedkomst medför kan beaktas vid bedömningen av tillräkneligheten (Straffrättskommitténs betänkande 1976, s. 267 och RP 94/1993 rd, s. 92/II). Det föreslogs emellertid att rekvisitet bibehålls, närmast för att brottsbenämningen och den lindrigare straffbarheten har en väsentlig betydelse med tanke på de berörda, ofta mycket unga kvinnornas framtid. (RP 94/1993 rd, s. 92/II–93/I.)

En sådan motivering kan inte längre anses vara ändamålsenlig och det kan inte anses finnas något motiverat behov av en särskild bestämmelse om barnadråp. I praktiken tillämpas bestämmelsen endast i mycket sällan. Det är inte motiverat att hålla kvar en särskild bestämmelse på grund av brottsbenämningens relevans för förövaren. Det är inte heller motiverat med en särskild, lindrigare straffbestämmelse med tanke på skyddet av ett nyfött barns liv. Ett nyfött barns liv bör skyddas genom samma allmänna straffbestämmelser för uppsåtligt brott mot liv som äldre människors liv. Det tillstånd av utmattning eller ångest som nedkomsten orsakat och fått förövaren att döda sitt barn kan i princip beaktas vid bedömningen av tillräkneligheten.

Bestämmelserna om tillräknelighet finns i 3 kap. 4 § i strafflagen. För straffansvar förutsätts tillräknelighet (SL 3 kap. 4 § 1 mom.). Gärningsmannen är otillräknelig, om han eller hon vid tidpunkten för gärningen på grund av en mentalsjukdom, ett gravt förståndshandikapp, en allvarlig mental störning eller medvetanderubbning inte kan förstå gärningens faktiska natur eller rättsstridighet eller om hans eller hennes förmåga att kontrollera sitt handlande av någon sådan anledning är nedsatt på ett avgörande sätt. (SL 3 kap. 4 § 2 mom.). I paragrafens 3 mom. föreskrivs om nedsatt tillräknelighet. Om gärningsmannen inte är otillräknelig, men hans eller hennes förmåga att förstå gärningens faktiska natur eller rättsstridighet eller att kontrollera sitt handlande är avsevärt nedsatt vid tidpunkten för gärningen på grund av en mentalsjukdom, ett förståndshandikapp, en mental störning eller medvetanderubbning, ska enligt momentet 6 kap. 8 § 3 och 4 mom. beaktas vid bestämmandet av straff.

I 6 kap. 8 § i strafflagen föreskrivs om en lindrigare straffskala. Den som är nedsatt tillräknelig kan enligt 3 mom. dömas till det minimum i den straffart som föreskrivs för brottet, utom när livstidsfängelse kan följa på brottet och då är minimistraffet fängelse i två år. Nedsatt tillräknelighet påverkar emellertid inte det maximistraff som kan tillämpas. I lagens förarbeten (RP 44/2002 rd, s. 62/I) har det ansetts att trots att en nedsatt tillräknelig persons gärning uttrycker mindre skuld, kan den trots allt ha sådana drag som utifrån en helhetsbedömning inte motiverar en lindrigare bedömning. Om det föreskrivna strängaste straffet för ett brott är fängelse på viss tid, kan domstolen döma en nedsatt tillräknelig till böter i stället för fängelse, om det finns särskilt vägande skäl för detta (SL 6 kap. 8 § 4 mom.)

Det tillstånd av utmattning eller ångest på grund av nedkomsten som avses i bestämmelsen om barnadråp kan handla om förlossningsdepression och särskilt förlossningspsykos. Dessa kan betraktas som sådana mentala störningar som avses i 3 kap. 4 § 2 och 3 mom. i strafflagen.

Utöver att de tillstånd av psykiska påfrestning som en förlossning innebär kan beaktas vid bedömningen av tillräkneligheten kan, beroende på det enskilda fallet, vissa av de lindringsgrunder, skälighetsgrunder och grunder för lindrigare straffskala som anges i 6 kap. 6–8 § i strafflagen bli tillämpliga. Således kan lindrigare straffbarhet alltså bli aktuellt i situationer som motsvarar barnadråp, även om de allmänna bestämmelserna om dråp, mord och dråp under förmildrande omständigheter tillämpas på uppsåtligt brott mot liv.

Dessutom är det skäl att beakta den lagstiftningsteknik som man gått in för i strafflagen och som utgår från straffbestämmelser av allmän natur. Ett argument som talar för sådana bestämmelser

är att de vid förändringar i samhället i princip är mera flexibla än särskilda bestämmelser, vilket gör straffrätten mer förutsebar. Utgångsmässigt tillämpas därför en allmän bestämmelse, om det inte finns något särskilt skäl eller påvisat behov av en särskild bestämmelse. Straffbestämmelserna om mord, dråp och dråp under förmildrande omständigheter är allmänna bestämmelser om uppsåtligt brott mot liv, medan straffbestämmelsen om barnadråp är en särskild bestämmelse. Barnadråpsbestämmelsen har en historisk bakgrund, men kan idag sägas ha blivit överflödig. Även i Norge och Tyskland har de särskilda bestämmelserna om barnadråp i strafflagen upphävts. I situationer som motsvarar barnadråp kan de allmänna bestämmelserna om uppsåtligt brott mot liv, liksom bestämmelser om straffansvar och utdömande av straff tillämpas och det finns inget behov av någon särskild bestämmelse.

2.8.5 Ersättning för lidande vid kvinnlig könsstympning

Gärningsmannen är skyldig att i enlighet med skadeståndslagen ersätta den skada som brottsoffret har orsakats. Ett brottsoffer har enligt 5 kap. 6 § 1 mom. 3 punkten i skadeståndslagen rätt till ersättning för lidande också när skadan har orsakats genom vanlig misshandel, men inte rätt till ersättning för lidande enligt 9 § i brottsskadelagen. Ersättningen enligt brottsskadelagen är en ersättning som betalas av Statskontoret i andra hand. De övriga ersättningar som betalas enligt brottsskadelagen är inte beroende av om brottet betraktas som misshandel eller grov misshandel. Dessa ersättningar gäller sjukvårdskostnader, förlorad arbetsförtjänst, tillfälliga men och bestående men.

De grävsta formerna av kvinnlig könsstympning kan i princip anses uppfylla rekvisitet för grov misshandel och är därför enligt gällande lagstiftning gärningar som berättigar till skadestånd för lidande, oavsett om det är fråga om lidande enligt skadeståndslagen eller brottsskadelagen. Lindrigare former av kvinnlig könsstympning, som för närvarande betraktas som misshandel av normalgraden eller lindrigare, ger dock i princip inte rätt till ersättning för lidande enligt brottsskadelagen. Kvinnlig könsstympning är dock en särskilt allvarlig kränkning av den personliga integriteten och bör kunna berättiga till ersättning för lidande enligt brottsskadelagen också i de fall könsstympningen inte uppfyller rekvisitet för grov misshandel. Eftersom det inte finns någon bestämmelse i brottsskadelagen om ersättning för lidande vid förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa finns det inte heller anledning att utvidga någon sådan till att omfatta förberedelse till könsstympning.

Om könsstympningsbrottet har begåtts utanför Finland, förutsätter ersättning för skada enligt 3 § 2 mom. i brottsskadelagen prövning från fall till fall. Detta 2 mom. motiveras inte i förarbetena till den gällande brottsskadelagen. Momentet fogades till den tidigare brottsskadelagen (935/1973) som 2 a § 2 mom. och är i gällande lag identiskt till innehållet. I förarbetena till lagändringen (RP 115/1998 rd, s. 7) konstateras att det i vissa fall kan vara motiverat att av statsmedel betala ersättning på grund av det nära förhållandet mellan gärningsmannen och den person mot vilken brottet har riktats. På denna grund kan det bli aktuellt att betala ersättning i synnerhet för personskador som orsakats genom familjevåld. Könsstympning kan som brottstyp jämföras med sådant familjevåld som nämns i förarbetena.

3 Målsättning

Syftet med de till 21 kap. i strafflagen föreslagna bestämmelserna om kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning är att stärka skyddet för kvinnors och flickors liv och hälsa samt deras fysiska integritet och sexuella självbestämmanderätt. Straffbestämmelserna ska förtydliga nuläget genom att förbjuda alla handlingar som skadar en kvinna eller flickas yttre könsorgan och förberedelse till sådana handlingar, däribland att föra en kvinna eller flicka utomlands för könsstympning.

De föreslagna lagändringarna syftar också till att påverka attityder och beteenden hos potentiella gärningsmän i den mån detta kan påverkas genom strafflagstiftningen. Det yttersta målet är att helt förhindra könsstympning av kvinnor och flickor. Förslagen syftar också till att främja jämställdheten mellan könen och i synnerhet tillgodoseendet av kvinnors och flickors rättigheter.

Syftet med att avskaffa preskriptionen av åtalsrätten för fullbordat dråp är att säkerställa att bestämmelserna om straffrättslig preskription inte hindrar att gärningsmannen ställs till svars för fullbordat dråp med beaktande av att det kan vara möjligt att klara upp ett brott även efter en mycket lång tid. Ändringen syftar till att betona det klandervärda i uppsåtligt brott mot liv och att stärka den grundlagsfästa rätten till liv för varje person.

Genom att stryka den särskilda straffbestämmelsen för barnadråp betonas skyddet av det nyfödda barnets liv genom att det likställs med andra offer för brott mot liv.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

4.1.1 Kvinnlig könsstympning

Enligt propositionen ska uppsåtlig skada på en kvinnas eller flickas könsorgan bli straffbart genom en särskild 6 b § som fogas till 21 kap. i strafflagen. Enligt paragrafen ska den som helt eller delvis avlägsnar eller annars skadar en kvinnas eller flickas yttre könsorgan för kvinnlig könsstympning dömas till fängelse i minst ett och högst tio år. Även försök ska vara straffbart.

Kvinnlig könsstympning ska således inte längre vara straffbar som misshandel eller grov misshandel, utan omfattas av en särskild straffbestämmelse som övergripande täcker olika grader av könsstympning. Bestämmelsen är enligt förslaget alltså en specialbestämmelse i förhållande till straffbestämmelserna om misshandel. Den klargör också rättsläget särskilt i fråga om de lindrigare formerna av könsstympning som nu i princip ska omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde.

Bestämmelsen avses gälla alla personer med kvinnliga könsorgan, oberoende av deras juridiska kön.

Ingrepp för vilka det finns godtagbara medicinska skäl eller som en myndig person själv söker sig till hos en laglig tjänsteleverantör undantas från straffbarhet.

Könsstympning ska inte kunna rättfärdigas genom samtycke av den berörda personen och en vårdnadshavare ska inte heller kunna samtycka till en sådan handling för dens räkning som personen har vårdnaden om.

Gärningen ska inte heller omfattas av dubbel straffbarhet, vilket den inte heller gör i dag.

Bestämmelsen är i det stora hela jämförbara med gällande lagstiftning i de övriga nordiska länderna och i Tyskland.

4.1.2 Förberedelse till kvinnlig könsstympning

Enligt förslaget ska förberedelse till kvinnlig könsstympning bli straffbart genom en särskild bestämmelse, uttryckligen och genom att fylla de befintliga mindre luckorna i lagstiftningen.

Det är meningen att den särskilda bestämmelsen ska fogas till strafflagens kapitel 21 om brott mot liv och hälsa som en ny 6 c §.

Enligt paragrafens 1 mom. ska den som för att begå kvinnlig könsstympning enligt 6 b § 1) förfar på något gärningssätt enligt 21 kap. 6 a § i strafflagen om förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, alltså på det sätt som avses i 6 a § 1 mom., 2) för en kvinna eller flicka utomlands, eller 3) tvingar eller förmår en kvinna eller flicka att genomgå en handling som avses i 6 b §, dömas för förberedelse till kvinnlig könsstympning. För gärningen ska dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fem år.

VMK-direktivet handlar inte bara om att tvinga eller förmå flickor utan även kvinnor att genomgå könsstympning. Skrivningen i regeringsprogrammet handlar däremot bara om flickor som förs utomlands. Eftersom det inte är så stor skillnad mellan att föra någon utomlands för könsstympning och att tvinga eller förmå någon till det att det vore motiverat att begränsa gärningssättet att föra någon utomlands till att omfatta enbart flickor, föreslås det i propositionen att även gärningssättet att föra någon utomlands utöver flickor även ska gälla kvinnor, med beaktande av att gärningen att tvinga eller förmå någon att genomgå könsstympning på grund av skyldigheterna enligt VMK-direktivet måste utsträckas till att omfatta också kvinnor. Vidare föreslås att man på finska i stället för direktivets term 'järjestää' ska använda termen 'taivuttaa', eftersom det uttrycket är motiverat med tanke på den straffrättsliga legalitetsprincipens krav på exakthet. På svenska är termen 'förmå' i bägge fallen.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs i likhet med förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa i 21 kap. 6 § 2 mom. i strafflagen, att om faran för att brottet skulle fullbordas var obetydlig av andra än tillfälliga orsaker eller om personen frivilligt avstod från förberedelsen till brottet, förhindrade att förberedelsen fortsatte eller på något annat sätt eliminerade betydelsen av sin egen verksamhet vid förberedelsen till brottet, ska det som föreskrivs i 1 mom. dock inte tillämpas

Den nya 6 c § i strafflagen om förberedelse till kvinnlig könsstympning är en specialbestämmelse i förhållande till 21 kap. 6 a § i strafflagen om förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa och skiljer sig från den med avseende på huvudbrottet som förberedelsen avser och de nya gärningsformer som ingår, nämligen att föra en kvinna eller flicka utomlands enligt 1 mom. 2 punkten och att tvinga eller förmå en kvinna eller flicka att genomgå könsstympning enligt 3 punkten samt genom den strängare straffskalan.

Dubbel straffbarhet förutsätts inte för förberedelse till kvinnlig könsstympning.

4.1.3 Straffrättslig preskription

I propositionen föreslås att preskriptionstiden för åtalsrätten för kvinnlig könsstympning och brott enligt 21 kap. 6 c § 1 mom. 3 punkten som riktat sig mot en person som inte fyllt arton år börjar löpa den dag då målsäganden fyller arton år. I det avseendet handlar förslaget om att fullgöra skyldigheterna enligt VMK-direktivet. En förslagsenlig reglering stödjer dessutom bättre införlivandet av skyldigheten enligt artikel 58 i Istanbulkonventionen i den nationella preskriptionslagstiftningen. Däremot preskriberas de brott som avses i föreslagna 21 kap. 6 c § 1 mom. 1 och 2 punkten i strafflagen i enlighet med de allmänna bestämmelserna om straffrättslig preskription även om de begås mot en person under 18 år.

Det föreslås att ändringen görs genom att ändra 8 kap. 2 § 3 mom. i strafflagen så att där föreskrivs ett undantag från när preskriptionstiden för åtalsrätten för kvinnlig könsstympning som begåtts mot en person under 18 år och för förberedelse till kvinnlig könsstympning enligt

föreslagna 21 kap. 6 c § 1 mom. 3 punkten börjar löpa. Samtidigt föreslås att nuvarande 3 mom. som sådant flyttas framåt och blir 4 mom. En ändring av 8 kap. 2 § påverkar också direkt den preskription som förhindrar utdömande av straff (8 kap. 6 §), eftersom det i 8 kap. 6 § 2 mom. avseende när tiden börjar löpa hänvisas till den dag som avses i 2 § i samma kapitel.

Vidare föreslås i propositionen att preskriptionen för åtalsrätten för fullbordat dråp och preskriptionen som förhindrar utdömande av straff avskaffas.

Ändringen genomförs genom att en ny mening fogas till 8 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen, enligt vilken åtalsrätten för fullbordat dråp inte heller preskriberas. Ändringarna av åtalspreskriptionen är kopplade till 8 kap. 6 § i strafflagen, där det föreskrivs om preskription som förhindrar utdömande av straff. Enligt paragrafens 1 mom. preskriberas inte rätten att döma ut straff för de brott som avses i 1 § 1 mom. När ändringen om avskaffande av preskriptionen för åtalsrätten för fullbordat dråp görs i 8 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen, hänför sig ändringen också direkt till preskriptionstiden som förhindrar utdömande av straff. Med avseende på fullbordat dråp preskriberas då inte heller rätten att utdöma straff. Detta förslag innebär att fullbordat dråp framgent blir ett brott som inte preskriberas.

Ingen ändring föreslås av preskriptionstiden för försök till dråp. På preskriptionstiden för åtalsrätten för försök till dråp tillämpas även framöver preskriptionstiden enligt 8 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen.

4.1.4 Upphävande av straffbestämmelsen om barnadråp

Vidare föreslås det i propositionen att bestämmelsen om barnadråp upphävs som obehövlig. Avsikten med förslaget är inte att avkriminalisera den gärning som avses i bestämmelsen. På gärningar som motsvarar barnadråp tillämpas framöver strafflagens allmänna bestämmelser om uppsåtligt brott mot liv. Syftet med ändringen är i princip inte heller att göra straffen för gärningar som motsvarar barnadråp strängare. Den föreslagna ändringen innebär därför inte någon väsentlig förändring av det befintliga rättsläget, utan förtydligar strafflagen.

4.1.5 Ersättning för lidande vid kvinnlig könsstympning

Det föreslås i propositionen att tillämpningsområdet för ersättning för lidande enligt 9 § i brottsskadelagen utvidgas till att omfatta kvinnlig könsstympning och försök till kvinnlig könsstympning.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Konsekvenser för samhället

De föreslagna bestämmelserna om kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning syftar till att stärka skyddet för kvinnors och flickors liv och hälsa samt deras fysiska integritet och sexuella självbestämmanderätt. Dessa bestämmelser ska förbättra ställningen och det rättsliga skyddet för offer för sådana brott. Ytterligare återspeglar de föreslagna bestämmelserna tydligare än i dagsläget det förkastliga i kvinnlig könsstympning som en form av våld mot och undertryckande av kvinnor. De ökar också allmänhetens medvetenhet om att kvinnlig könsstympning är en oacceptabel företeelse.

Den föreslagna ändringen av preskriptionstiden för fullbordat dråp syftar, utöver att mer effektivt ställa dem som begår uppsåtliga brott mot liv till straffrättsligt ansvar, till att generellt betona det klandervärda i uppsåtligt brott mot liv och därmed påverka beteende, värderingar

och attityder på ett brottsförebyggande sätt. Med avseende på dråp enligt 21 kap. 1 § i strafflagen går det inte längre att undvika straffrättsligt ansvar på grund av preskription.

Den föreslagna ändringen av brottskadelagen om ersättning för lidande syftar till att förbättra ställningen för offer för könsstympning. De övriga lagändringarna som ingår i propositionen är av teknisk natur och bedöms inte ha några självständiga konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Grundlagen och flera konventioner om de mänskliga rättigheterna som är bindande för Finland förpliktar till att skydda barns ostörda utveckling. De föreslagna bestämmelserna om kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning bidrar till att uppfylla denna skyldighet och förbättrar i synnerhet ställningen för barn som riskerar att utsättas för könsstympning. Genom den nya uttryckliga och mer omfattande kriminaliseringen av förberedelse till könsstympning kan förebyggandet av könsstympning förväntas bli effektivare, eftersom den inte bara bidrar till att öka medvetenheten om det förbjudna med stympning utan också gör det möjligt att i vissa situationer på ett tidigare stadium ingripa straffrättsligt vid aktiviteter som syftar till könsstympning.

Den föreslagna särskilda tidpunkten när preskriptionstiden för åtalsrätten för kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning av barn börjar löpa kan anses ha en betydande inverkan på barnets rättsskydd och barnets bästa. När preskriptionstiden börjar löpa först efter det att målsäganden har fyllt 18 år förbättras särskilt de målsägandens ställning som i enlighet med föreslagna 21 kap. 6 c § 1 mom. i strafflagen har utsatts för könsstympning eller förberedelse till könsstympning vid mycket ung ålder. Det här ger också de målsägande som var mycket unga barn då de utsattes för brottet tillräckligt med tid efter att de har uppnått myndighetsåldern och frigjort sig från beroendet av föräldrarna för att få saken prövad och gärningsmännen dömda till straffrättsligt ansvar, i och med att preskriptionstiden inte löper medan målsäganden ännu är ett barn.

I bestämmelsen om barnadråp är offret för det uppsåtliga brottet mot liv utgångsmässigt ett nyfött barn och bestämmelsen har en lindrigare straffskala än de andra bestämmelserna om uppsåtligt brott mot liv. Det föreslagna upphävandet av bestämmelsen om barnadråp kan anses ha en positiv inverkan på skyddet av det nyfödda barnets liv, eftersom förslaget innebär att det nyfödda barnets liv skyddas enligt samma bestämmelser som äldre barns och vuxnas liv.

Könskonsekvenser

De föreslagna bestämmelserna om kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning avses skydda flickor och kvinnor från allvarliga integritetskränkningar på grund av deras kön. Den föreslagna regleringen ska följaktligen förbättra kvinnors och flickors ställning.

Det föreslagna upphävandet av bestämmelsen om barnadråp kan till en viss del höja straffet för brott som motsvarar barnadråp, eftersom dessa brott framgent omfattas av de allmänna bestämmelserna om uppsåtligt brott mot liv, där straffskalorna är högre. Konsekvenserna hänför sig till dem som föder barn, utgångsmässigt kvinnor, även om de till sitt juridiska kön också kan vara män (se RP 189/2022 rd, s. 101). Den föreslagna ändringen kan därför delvis skärpa straffet för brott som begås av kvinnor, även om avskaffandet av bestämmelsen om barnadråp i princip inte är avsett att skärpa straffet.

Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Den föreslagna bestämmelsen om kvinnlig könsstympning kan förväntas ha endast smärre inverkan på myndigheternas verksamhet, eftersom könsstympning redan är straffbart enligt strafflagens bestämmelser om misshandel. Den föreslagna bestämmelsen om förberedelse till könsstympning utvidgar endast i begränsad utsträckning straffbarhetsområdet och den strängare straffskalan är, jämfört med bestämmelsen om förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, som helhet bedömd inte betydande ur denna synvinkel. Med beaktande av det ringa antalet könsstympningsfall som för närvarande handläggs i straffrättsliga förfaranden kan de föreslagna bestämmelserna om könsstympning eller förberedelse till könsstympning, som innebär hot om fängelse, inte anses ha några betydande ekonomiska konsekvenser. Tvärtom är det möjligt att den preventiva effekten av kriminaliseringen av kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning medför ekonomiska besparingar genom att kvinnors och flickors hälsotillstånd blir bättre, inklusive multiplikatoreffekter.

Det som emellertid innebär konsekvenser för myndigheternas verksamhet är att den föreslagna bestämmelsen om förberedelse till kvinnlig könsstympning också ska ingå i förteckningen över brott som yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården, och bland annat lärare och anställda inom småbarnspedagogiken, enligt 25 § i barnskyddslagen (417/2007) är skyldiga att anmäla till polisen, om de i sin uppgift fått kännedom om ett barn för vars del omständigheter ger anledning att misstänka att barnet har utsatts för en sådan handling. Den föreslagna kriminaliseringen av förberedelse till könsstympning breddar följaktligen i viss mån dessa yrkesgruppers anmälningsskyldighet.

De föreslagna ändringarna av den straffrättsliga preskriptionen har endast begränsade konsekvenser för myndigheternas verksamhet. Konsekvenserna av den föreslagna särskilda tidpunkten när preskriptionstiden för åtalsrätten vid fall av kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning av barn på den faktiska förlängningen av preskriptionstiden för åtalsrätten i praktiken beror på den ålder då barnet har utsatts för könsstympning. Ju yngre det barn som har utsatts för brottet är, dess längre blir den faktiska preskriptionstiden för åtalsrätten jämfört med nuvarande reglering. Som nämnt förekommer det endast i ringa mån brott som gäller kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning i det straffrättsliga systemet. Det finns inte heller några belegg för att preskriptionen med avseende på könsstympningsbrott mot barn i praktiken skulle ha utgjort ett problem. I praktiken hänför sig konsekvenserna av den ändrade tidpunkten för när preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa förmodligen endast till enstaka fall.

Förslaget om att avskaffa preskriptionstiden för åtalsrätten för fullbordat dråp kan få vissa konsekvenser, särskilt på förundersökningsmyndigheternas arbete, eftersom arbetsbördan då inte minskar genom att de ouppklarade dråpen preskriberas, utan dessa fall fortfarande utreds. Det följer emellertid av den straffrättsliga legalitetsprincipen att preskriptionsbestämmelserna inte får ändras retroaktivt på ett sätt som förlänger gärningsmannens ansvar för brott som begåtts innan de ändrade preskriptionsbestämmelserna trädde i kraft. Konsekvenserna av att avskaffa preskriptionstiden visar sig därför inte förrän tidigast tjugo år efter det att lagändringen har trätt i kraft, och även då rör det sig i princip om enstaka fall. Konsekvenser för förundersökningsmyndigheternas, åklagarnas eller domstolarnas verksamhet eller för antalet fångar yppar sig inte förrän tjugo år efter det att ändringen har trätt i kraft.

Förslaget att upphäva bestämmelsen om barnadråp har inga betydande ekonomiska konsekvenser eller konsekvenser för myndigheternas verksamhet. I stället för bestämmelsen om barnadråp blir framgent de andra bestämmelserna om uppsåtligt brott mot liv tillämpliga. Förslaget ökar inte antalet fall som går till förundersökning och inte heller antalet fall i åklagarnas eller domstolarnas verksamhet. Förslaget kan dock få konsekvenser för utdömandet av straff i en strängare riktning, eftersom straffskalorna för andra uppsåtliga brott mot liv är

högre än för bestämmelsen om barnadråp. Brott som gäller barnadråp har dock endast sällan tillämpats i rättspraxis. Vid fall som gäller barnadråp kan det också förväntas att de straffrättsliga bestämmelserna om tillräknelighet eller nedsatt tillräknelighet blir tillämpliga (SL 3 kap. 4 §). Eventuella enskilda konsekvenser för antalet fångar är ytterst små och kan skötas inom ramen för Brottspåföljdsmyndighetens nuvarande omkostnader.

De ekonomiska konsekvenserna av den föreslagna ändringen om ersättning för lidande för offer för kvinnlig könsstympning är sannolikt ringa, eftersom det för dessa brott knappast alls har kommit in ansökningar om ersättning hos Statskontoret och ansökningarna inte förväntas öka dess mera efter ändringen heller. Genomförandet av ändringen kräver inte några sådana särskilda åtgärder av Statskontoret som behöver beaktas i lagberedningen.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Nedan beskrivs de alternativa handlingsvägar som övervägts under beredningen av propositionen, till den del de inte framgår av andra delar av propositionen.

5.1.1 Alternativ i fråga om kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning

Riksdagens krav i skrivelsen RSk 44/2020 rd på tydligare kriminalisering av könsstympning av flickor och kvinnor kan genomföras endast genom lagstiftning. Detsamma gäller det mål som ingår i statsminister Orpos regeringsprogram om att göra det straffbart att föra minderåriga flickor utomlands för könsstympning. Kriminalisering är dock inget substitut för att på andra sätt öka medvetenheten om det förbjudna och skadliga med könsstympning av kvinnor och flickor. Effektiva åtgärder för att ta itu med detta fenomen kräver också brottsförebyggande insatser och åtgärder från hälsovården.

Den av justitieministeriet tillsatta arbetsgruppen utredde under sin mandatperiod 27 maj 2021–30 november 2022 ingående olika alternativ för att förtydliga lagstiftningen om kvinnlig könsstympning (se Justitieministeriets publikationer – Betänkanden och utlåtanden 2023:6).

De huvudalternativ som arbetsgruppen har övervägt kan delas in i olika modeller beroende på i vilken utsträckning de täcker de olika formerna av könsstympning och om de är könsneutrala eller könsspecifika. För samtliga alternativ identifierade arbetsgruppen lagstiftningsmässiga utmaningar, av vilka de viktigaste rör jämställdhet och definitionen av könsstympning.

Den första modellen som arbetsgruppen övervägde byggde på en könsneutral bestämmelse som skulle omfatta all könsstympning som inte är ringa. Fördelen med denna modell är att den möjliggör likabehandling mellan könen, oberoende av till exempel religiös eller kulturell bakgrund, eftersom straffbarheten i första hand skulle grunda sig på den skada som orsakats på könsorganen. De största problemen gäller straffbarheten för lindrigare än allvarliga skador på könsorganen, där modellen knappt alls skulle göra nuläget klarare.

Den andra modellen som övervägdes gällde endast för kvinnor och flickor och skulle omfatta alla skador på könsorganen som är allvarligare än ringa. Arbetsgruppen såg utmaningar i denna modell, särskilt med avseende på den likabehandling som garanteras i grundlagen, vilket också kommer till uttryck i det etablerade könsneutrala sättet att skriva lagar. Arbetsgruppen ansåg dock inte en straffbestämmelse enligt denna modell omöjlig, förutsatt att det anses finnas särskilda, godtagbara skäl att skydda uttryckligen kvinnor och flickor från att utsättas för sådana

rättskränkningar som i regel endast är riktade mot dem. Det största problemet med denna modell är att den i princip inte ändrar det nuvarande rättsläget, eftersom könsstympning som är allvarligare än ringa redan nu är straffbar som misshandel. Den största fördelen är att detta alternativ betonar det klandervärda i könsstympning av kvinnor och flickor.

Som ett tredje alternativ övervägde arbetsgruppen en modell som omfattade alla former av stympning av könsorgan. Arbetsgruppen ansåg att detta alternativ hade den fördelen att den täcker ett mycket brett spektrum av olika former av handlingar. Bestämmelsen kunde skrivas könsneutralt, könsspecifikt eller enbart specifikt för barn. Arbetsgruppen tog dock inte ställning till könsspecifika eller könsneutrala alternativ i detta avseende. Problemen vore dock i det stora hela desamma som de som redan framförts. Däremot ansåg arbetsgruppen att en bestämmelse som endast gäller barn och som täcker alla gärningsformer är tydlig och förbättrar barnens rättsskydd genom att alla utan medicinska skäl begångna handlingar som skadar barns könsorgan otvetydigt är straffbara. En sådan modell som rör barn förtydligar dock inte rättsläget i fråga om kvinnlig könsstympning av vuxna.

Ytterligare övervägde arbetsgruppen en antingen könsneutral eller könsspecifikt modell som endast omfattar allvarliga former av könsstympning. Nackdelen med denna modell är att den utesluter en lång rad handlingar som kan anses skada könsorganen i mindre grad än allvarligt. Det kan också bli svårt att bedöma vad som är en allvarlig och en mindre allvarlig skada. Modellen betonar dock straffbarheten för handlingar som orsakar allvarlig skada på könsorganen. Arbetsgruppen ansåg också som en positiv aspekt av alternativet att tillämpningsområde är tydligt. Bestämmelsen bringar emellertid inte någon större rättslig klarhet i straffbarheten för könsstympning. Dessutom kan den förstärka det felaktiga intrycket att endast allvarliga former av könsstympning är straffbara.

Arbetsgruppen övervägde som alternativ också en bestämmelse som gör det straffbart att skada könsorgan så att syftet är att skada en annan persons hälsa eller sexualitet. Bestämmelsen kunde skrivas könsneutralt eller könsspecifikt. Arbetsgruppen ansåg att en sådan bestämmelse har den fördelen att den är i linje med den allmänspråkliga definitionen av könsstympning, enligt vilken könsstympning alltid är våld mot kvinnor som motiveras av en önskan att kontrollera eller skada en flickas eller kvinnas sexualitet. Bestämmelsen förtydligar följaktligen rättsläget genom att tydligt definiera könsstympning som en handling som motiveras av en avsikt att skada hälsan eller sexualiteten. Arbetsgruppen ansåg dock att om motivet för skadan inte var kopplat till objektiva observerbara faktorer, såsom till gemenskapens regler för sexuellt beteende, vore det mycket svårt att bevisa uppsåt. Dessutom ansåg arbetsgruppen att en reglering som förutsätter att gärningsmannens motiv påvisas är problematisk med tanke på de straffrättsliga kriminaliseringsprinciperna.

Arbetsgruppen övervägde också möjligheten att göra det straffbart att göra ingrepp i en flickas eller kvinnas könsorgan i syfte att upprätthålla könsstympningstraditionen. Arbetsgruppen ansåg att fördelen med en sådan bestämmelse är att den är tydlig. En sådan bestämmelse täcker ett brett spektrum av handlingar riktade mot en kvinnas eller flickas könsorgan, förutsatt att de begås i syfte att utöva traditionen med könsstympning. Bestämmelsen klargör så det nuvarande rättsläget med avseende på ringa handlingar och sänder också ett tydligt budskap om att traditionen med kvinnlig könsstympning är förkastlig i sig och straffbar oavsett konsekvenserna för flickan. Problemet med detta alternativ var enligt arbetsgruppen att bestämmelsen innehåller ett villkor om utövande av en könsstympningstradition, vilket inte ingår i legaldefinitionerna i andra jämförelseländer eller internationella konventioner. Förekomsten av en tradition av könsstympning kan enligt arbetsgruppens uppfattning vara svår att leda i bevis i rättspraxis. Legalitetsprincipen säger dessutom att termen ”tradition av könsstympning” bör definieras exakt i lagmotiveringen.

Arbetsgruppen föreslog i slutändan inte några ändringar i strafflagen för att förtydliga straffbarheten för könsstympning.

5.1.2 Tidpunkten när preskriptionstiden för åtalsrätten för kvinnlig könsstympning av barn börjar löpa

Ett alternativ är att preskriptionstiden för åtalsrätten för samtliga förberedelsebrott till kvinnlig könsstympning i de olika punkterna i föreslagna 21 kap. 6 c § 1 mom. i strafflagen som riktar sig mot en person under 18 år ska börja löpa från den tidpunkt då målsäganden fyller 18 år. I propositionen har man valt att föreslå en särskild tidpunkt då preskriptionstiden för åtalsrätten för brott som rör förberedelse till kvinnlig könsstympning börjar löpa endast till den del det gäller att tvinga eller förmå en flicka att genomgå könsstympning. Bakgrunden är här de skyldigheter som följer av VMK-direktivet. I Finland finns det inget praktiskt behov av att utsträcka den särskilda tidpunkten för åtalspreskriptionen till andra former av förberedelse till könsstympning. I föreslagna 21 kap. 6 c § 1 mom. 1 och 2 punkten i strafflagen är det fråga om nationell reglering som går utöver VMK-direktivet och på vilken det är motiverat att tillämpa de allmänna preskriptionsreglerna.

5.1.3 Alternativen i fråga om preskription av åtalsrätten för uppsåtligt brott mot liv

I enlighet med regeringsprogrammet har avsikten varit att utreda möjligheterna att förlänga eller avskaffa preskriptionstiden för uppsåtligt brott mot liv och att vidta nödvändiga åtgärder. Av de skäl som anförts ovan har man i propositionen valt att föreslå en ändring endast med avseende på preskriptionen för åtalsrätten för fullbordat dråp. I detta avseende föreslås i propositionen att preskriptionstiden för åtalsrätten för dråp avskaffas. Som en alternativ lagändring har det övervägts att förlänga preskriptionstiden för åtalsrätten för fullbordat dråp, liksom även att fortgå med nuvarande förlängning av preskriptionstiden för åtalsrätten.

En alternativ reglering till det lagförslag som föreslås i propositionen vore att förlänga preskriptionstiden för åtalsrätten för fullbordat dråp till exempelvis 30 år i stället för att avstå från preskription. I propositionen har man valt att föreslå att åtalsrätten inte preskriberas, eftersom förslaget syftar till att säkerställa att preskriptionstiden inte hindrar straffrättsligt ansvar för fullbordat dråp. Här har det beaktats att ett brott kan klaras upp också efter en lång tid. När det gäller fullbordat dråp är det i princip inte fråga om att tiden inte räcker till för att lagföra brottet. Ett sådant argument har använts närmast i samband med förlängningen av preskriptionstiden för åtalsrätten för sexualbrott mot barn (se RP 45/2001 rd, s. 15/II-16/I). Vid fullbordat dråp är det snarare fråga om att man i förundersökningen inte har lyckats klara upp brottet innan preskriptionstiden har löpt ut. Det är dock möjligt att det med tiden framkommer nya bevis som stöder den misstänktes skuld eller att till exempel kroppen av en person som tidigare ansetts vara försvunnen hittas. Det är omöjligt att i förväg förutse när en sådan viktig händelse kan inträffa. Det är därför mera motiverat att avskaffa preskriptionstiden för åtalsrätten än att förlänga den.

Lagtekniskt kräver en förlängning av åtalspreskriptionen också en ändring av 8 kap. 6 § i strafflagen om preskription som förhindrar utdömande av straff. Till paragrafen behöver i det fallet fogas ett nytt moment som föreskriver en förlängning av preskriptionstiden som förhindrar utdömande av straff för fullbordat dråp på motsvarande sätt som för förlängning av preskriptionstiden för åtalsrätten.

Ett annat regleringsalternativ vore att ändra bestämmelsen om förlängning av preskriptionstiden för åtalsrätten i 8 kap. 4 § i strafflagen, enligt vilken preskriptionstiden för åtalsrätten på ansökan kan förlängas en gång med ett år, om bland annat förundersökningen av brottet fordrar särskilda

tidskrävande undersökningsåtgärder och undersökningen på grund av dessa skulle vara uppenbart oavslutad när preskriptionstiden löper ut, eller brottet har kommit till förundersökning på ett exceptionellt sent stadium och ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att preskriptionstiden förlängs. Det synnerligen viktiga allmänna intresse som avses i bestämmelsen kan uppfyllas närmast när det är fråga om ett allvarligt brott (RP 27/1999 rd, s. 22/II och LaUB 1/2001 rd, s. 4/II). Uppsåtliga brott mot liv kan anses vara sådana allvarliga brott.

Det kunde exempelvis föreskrivas ett undantag från bestämmelsen om förlängning av preskriptionstiden för åtalsrätten för att tillåta en andra förlängning med ett eller två år vid fullbordat dråp. I det fallet behöver det inte göras några ändringar i grunderna för det straffrättsliga preskriptionssystemet. Det bör dock här noteras att en förlängning av preskriptionstiden för åtalsrätten är möjlig endast om de villkor som anges i bestämmelsen är uppfyllda och att förlängningen måste göras innan preskriptionstiden för åtalsrätten har löpt ut. Det bör också beaktas att allvarliga brott som fullbordat dråp förutsätter krävande och besvärliga utredningsåtgärder. Möjligheten att förlänga preskriptionstiden för åtalsrätten är knappast tillräcklig i en situation där ett dråpbrott eller väsentlig bevisning i anknytning till ett sådant upptäcks precis innan preskriptionstiden löpt ut. Dessutom bestämmer preskriptionstiden som förhindrar utdömande av straff (SL 8 kap. 6 §) tidsfristerna för att förlänga åtalspreskriptionen.

Ett undantag från bestämmelsen om förlängning av preskriptionstiden för åtalsrätten uppfyller inte propositionens syfte att säkerställa att åtal för fullbordat dråp kan väckas utan hinder av preskription.

5.1.4 Alternativ för upphävande av bestämmelsen om barndråp

Propositionens förslag om att upphäva den särskilda bestämmelsen om barndråp grundar sig på en skrivning i regeringsprogrammet. Den föreslagna ändringen av strafflagen kan betraktas som det enda alternativet för att genomföra det mål som ställs i skrivningen.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

5.2.1 Kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning

Syftet med den internationella jämförelsen är att klarlägga regleringsmodellerna för kriminalisering av könsstympning i de för Finland relevanta jämförelsestaterna, alltså i de nordiska länderna (Sverige, Norge, Danmark) och Tyskland. Jämförelsen har också fokuserat på om det på det sätt som förutsätts i artikel 38 c i Istanbulkonventionen är straffbart att uppmåna (inciting), tvinga (coercing) eller förvä (procuring) en flicka att genomgå könsstympning.

Sverige

Sverige har en separat lag som förbjuder kvinnlig könsstympning (Lag (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor) och i brottsbalken (1962:700) finns det ingen bestämmelse som förbjuder kvinnlig könsstympning. Enligt 1 § i lagen om förbud mot könsstympning får ingrepp i de kvinnliga yttre könsorganen i syfte att stympa dessa eller åstadkomma andra bestående förändringar av dem (könsstympning) inte utföras, oavsett om samtycke har lämnats till ingreppet eller inte. Enligt regeringens proposition om denna reglering (Prop. 1981/82:172 s. 8) avses med de kvinnliga yttre könsorganen de yttre och inre blygdläpparna samt klitoris. Bestämmelsen omfattar alla typer av åtgärder (ingrepp) från de mest omfattande där stora delar av könsorganen skärs bort och slidöppningen sluts till genom hopsyning (infibulation), till de minst ingripande - prickning av klitoris med ett vasst eller spetsigt föremål. I förarbetena betonas

att det för straffbarhet krävs att ändamålskriteriet är uppfyllt. De längst gående formerna av könsstympling leder till att kroppens naturliga funktioner i olika hänseenden - bl.a. de sexuella - hindras eller förstörs. Med andra bestående förändringar avses sådana former av mindre ingrepp som har till syfte att minska möjligheten till ett normalt sexualliv. Enligt regeringens proposition kan däremot ett samtycke i vissa fall medföra att gärningar blir helt straffria vid de minst ingripande formerna, om ingreppet företas på en vuxen kvinna som har samtyckt till eller kanske t.o.m. själv begärt ingreppet. Att medicinskt motiverade åtgärder är tillåtet behöver enligt förarbetena inte sägas särskilt i lagtexten, eftersom det följer av allmänna rättsgrundsatser.

Enligt gällande 2 § i lagen döms den som bryter mot 1 § till fängelse i lägst två år och högst sex år. Är brottet med hänsyn till omständigheterna mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om könsstymplingen är särskilt omfattande eller om gärningen har orsakat livsfara eller allvarlig sjukdom eller om gärningsmannen i annat fall har visat synnerlig hänsynslöshet. För försök, förberedelse och stämpling samt för underlåtenhet att avslöja eller förhindra brott döms till ansvar enligt 23 kap. i brottsbalken.

I Sverige regleras även kosmetiska ingrepp i en särskild lag (Lag (2021:363) om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar). Lagen innehåller särskilda bestämmelser om bl.a. kompetenskrav på utförarna och om samtycke av den som avser att genomgå åtgärderna ifråga. Enligt lagen får åtgärder inte utföras på någon som inte har fyllt 18 år. Om handlingen strider mot lagen som förbjuder könsstympling blir dock bestämmelserna om stympling tillämpliga. Enligt lagmotiveringen (Prop. 2020/21:57, s. 19) är läkaren skyldig att ta ställning till huruvida behandlingen är i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet eller förbjuden könsstympling, oavsett kvinnans uttryckliga önskemål.

I Sverige finns ingen uttrycklig bestämmelse om att föra minderåriga flickor utomlands för könsstympling, men enligt 2 § 4 mom. i lagen (1982:316) om förbud mot könsstympling av kvinnor döms för bl.a. försök, förberedelse och stämpling till ansvar enligt 23 kap. i brottsbalken. I 23 kap. i brottsbalken finns bestämmelser om bl.a. förberedelse, stämpling och medverkan till brott. Att föra flickor utomlands för könsstympling bedöms därför enligt dessa allmänna bestämmelser i brottsbalken. I fråga om 2 § i lagen om förbud mot könsstympling av kvinnor krävs inte dubbel straffbarhet (2 kap. 3 § 2 och 3 mom. samt 5 § 2 mom. 4 f-punkten i brottsbalken).

I lagen om förbud mot könsstympling av kvinnor finns inte någon direkt bestämmelse om att uppmana, tvinga eller förmå en flicka att genomgå könsstympling. Saken tas inte heller upp i förarbetena till lagen. I den svenska rapporten till Grevio anges att det sannolikt i många fall vore straffbart som medverkan till brott att uppmana, tvinga eller förmå en flicka att genomgå könsstympling. Ytterligare är förberedelse och stämpling till könsstympling straffbart. Ett sådant förfarande kan vara straffbart också som olaga tvång enligt 4 kap. 4 § i brottsbalken. (Sveriges rapport till Grevio (2017), s. 62).

Enligt 2 kap. 5 § 1 mom. i brottsbalken gäller för brott som begåtts utanför Sverige i vissa fall (2 kap. 3 § 2, 3 och 5 mom.) s.k. dubbel straffbarhet, alltså att gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten. I bestämmelsen föreskrivs också om fall där brottet har begåtts på flera staters område och om att strängare straff än det strängaste föreskrivna straffet enligt lagen på den plats där brottet begicks inte får utmätas. Enligt 2 mom. i paragrafen gäller bestämmelserna i 1 mom. inte för brott som avses i 2 § lagen i (1982:316) med förbud mot könsstympling av kvinnor. De nämnda bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2022. Före detta datum föreskrevs undantag från kravet på dubbel straffbarhet i 3 § i lagen om förbud mot könsstympling, upphävd genom lag (2021:1024).

I Sverige har det meddelats tre domar (2006, 2006 och 2007) som hänför sig till könsstympning: de två första för utförd handling och den tredje för planering. Hovrätten för Västra Sverige har meddelat en dom, RH 2007:7 om straffmätning avseende könsstympning.

Norge

I 284 § i den norska strafflagen (Straffeloven 2005) finns en bestämmelse om könsstympning (kjønnslemlestelse) och i 285 § om grov könsstympning. År 1995 antogs en separat lag med förbud mot könsstympning, men den upphävdes 2009 i samband med en övergripande reform av norska strafflagen, där dessa straffbestämmelser överfördes till strafflagen. År 2011 ändrades 3 mom. i bestämmelsen om könsstympning i 284 § så att tillämpningsområdet för underlåtelseansvar utvidgades till att omfatta även personal inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Genom ytterligare en ändring, som trädde i kraft den 1 januari 2021, upphävdes detta 3 mom. i bestämmelsen och det straffrättsliga ansvaret för underlåtelse grundas nu på strafflagens 196 § om skyldighet att förebygga vissa allvarliga brott.

Enligt 1 mom. i bestämmelsen om könsstympning ska den som utför ett ingrepp i en kvinnas könsorgan som skadar könsorganen eller orsakar bestående förändringar i dessa straffas med fängelse i högst sex år. Upprepad könsstympning straffas på samma sätt. Enligt 2 mom. fritar samtycke inte från straff. Enligt 285 § i den norska strafflagen är grov könsstympning straffbart med högst 15 års fängelse. Vid bedömningen av om könsstympningen är grov ska särskilt läggas vikt vid om ingreppet har lett till a) sjukdom eller arbetsoförmåga av någon varaktighet, b) irreparabelt men, defekt eller skada, eller c) död eller betydande skada på kropp eller hälsa.

Enligt förarbetena var lagändringen 2009 inte avsedd att ändra innehållet i de redan gällande bestämmelserna, utan i huvudsak av teknisk natur, med undantag för en höjning av straffskalan. Bestämmelsen om könsstympning omfattar enligt förarbetena all stympning av könsorganen, såsom avlägsnande av delar av könsorganen och suturering av vaginalöppningen samt avlägsnande av förhuden runt klitoris. Med skada avses detsamma som på andra ställen i 25 kap. i strafflagen. I förarbetena anges dock att ett litet stick i klitoris inte uppfyller definitionen av könsstympning. Sådana handlingar kan dock bedömas enligt andra bestämmelser i strafflagen (kroppskrenkelse). Med upprepad könsstympning avses t.ex. fall där en kvinna har blivit stympad och sydd och senare sys ihop på nytt (Ot.prp.nr.22 (2008–2009) s. 201 och 435).

Enligt upphävda 3 mom. i 284 § om könsstympning straffades yrkesutövare samt anställda inom dagvård, barnskydd, den kommunala hälso- och sjukvården, socialtjänsten, skola, skolors fritidsorganisationer eller trossamfund som avsiktligt underlät att anmäla könsstympning eller på annat sätt underlät att försöka förhindra könsstympning, till böter eller fängelse i högst ett år. Detsamma gällde för företrädare och religiösa ledare i trossamfund. Förebyggandeplikten gällde även frågor som omfattas av tystnadsplikt. Underlåtenheten var inte straffbar om könsstympningen inte fullbordades eller nådde upp till straffbart försök.

Numera är underlåtenhet att förhindra könsstympning straffbart enligt 196 § i strafflagen. Enligt paragrafen döms den som underlåter att anmäla eller på annat sätt försöker förhindra ett brott eller dess följder, vid en tidpunkt då detta fortfarande var möjligt, och det framstår som säkert eller med största sannolikhet att brottet har eller kommer att begås till böter eller fängelse i högst ett år. Förhindrandeskyldigheten gäller trots tystnadsplikt och omfattar vissa brott som avses i bestämmelsen, såsom könsstympning enligt 284 §.

I regeringens proposition om upphävande av strafflagens 284 § 3 mom. om könsstympning Prop. 66 L (2019–2020) påpekas att det finns vissa lagtekniska och pedagogiska fördelar med att samla de bestämmelser som kriminaliserar underlåtenhet att fullgöra skyldigheten att

förhindra brott i en och samma bestämmelse i strafflagen. (Prop. 66 L (2019–2020)). Det ansågs viktigt att förhindrandeskyldigheten ska gälla alla personer, inte bara vissa yrkesgrupper. Den reglering som bygger på 196 § i strafflagen gäller därför även familjemedlemmar. I 196 § 3 mom. i strafflagen ingår dock en begränsande bestämmelse enligt vilken brott mot förhindrandeskyldigheten inte straffas bl.a. när skyldigheten inte kan fullgöras utan att utsätta sig själv eller sina närstående för åtal.

Försök både till könsstympning och till grov könsstympning är straffbart, eftersom försök enligt 3 kap. 16 § i den norska strafflagen är straffbart om brottet kan medföra fängelse i 1 år eller mer. Dessutom är medverkan till brott straffbart enligt 3 kap. 15 § i strafflagen.

I Norge finns ingen särskild bestämmelse om att föra flickor utomlands i könsstympnings syfte, utan gärningen kan bedömas utifrån den allmänna bestämmelsen om medverkan (Lov om straff 15, 284 och 285 §). Det finns inte heller någon särskild bestämmelse i Norge om att uppmana, tvinga eller förmå en flicka att genomgå könsstympning. Medverkan i könsstympning är straffbart enligt de allmänna lärorna i norsk straffrätt.

Enligt 1 kap. 5 § 1 mom. 5 punkten i norska strafflagen krävs det inte dubbel straffbarhet för könsstympning, om gärningsmannen är norsk medborgare, har sin vanliga vistelseort i Norge eller agerar på uppdrag av ett företag som är registrerat i Norge. Enligt 5 mom. i samma paragraf kan även andra gärningsmän straffas, om gärningen har ett maximistraff på fängelse i 6 år eller mer och riktar sig mot någon som är norsk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Norge.

Det finns inga uppgifter om att domar för könsstympning skulle ha meddelats i Norge.

Danmark

Danska strafflagen (straffeloven) har en särskild kriminalisering av könsstympning (könslemlæstelse) som infördes i strafflagen 2003. Enligt 245 a § i danska strafflagen straffas den som med våld (legemsangreb), med eller utan samtycke, skär bort eller på annat sätt avlägsnar en kvinnas yttre könsorgan helt eller delvis med fängelse i högst sex år. Brottsrekvisitets begrepp ”legemsangreb” är något svåröversatt, men betyder våld i straffrättslig bemärkelse och innebär alltså ungefärligen ”våldshandling” eller ”misshandel”. Enligt förarbetena omfattar bestämmelsen varje ingrepp som syftar till att avlägsna delar av en kvinnas yttre könsorgan utifrån en kulturell eller traditionell sedvänja. Med de yttre könsorganen avses klitoris och förhuden runt klitoris samt de yttre och de inre blygdläpparna. Lagens ordalydelse innefattar inte ihopsyende av vaginalöppningen, men det är ändå ett kvalificeringskriterium för handlingen. Att sy ihop på nytt, till exempel efter en förlossning, betraktas inte som könsstympning i den bemärkelse som avses i bestämmelsen. Bestämmelsen omfattar inte ingrepp av medicinska skäl, som exempel anges könsbyte. (Forslag til Lov om ændring af straffeloven og udlændingeloven (2002/1 LSF 183), kapitel 3.1 & Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser).

Bestämmelser om den grova gärningsformen finns i avsnitt 246 § i strafflagen. Enligt paragrafen kan straffet stiga till fängelse i 10 år om könsstympningen varit av så grov beskaffenhet eller lett till så allvarliga skador eller till döden att det föreligger särskilt försvarande omständigheter.

Försök till dessa brott är straffbara enligt 21 § och medverkan enligt 23 § i strafflagen.

Danska strafflagen har inga direkta bestämmelser om att uppmana, tvinga eller förmå en flicka att genomgå könsstympning. I Danmarks rapport till Grevio anges att hjälp till förövaren betraktas som medverkan till brott (Danmarks rapport till Grevio (2017), s. 40. Se även s. 41–

43). I sin bedömning av den danska rapporten som publicerades den 24 november 2017 tar Grevio inte ställning till könsstympningsregleringen, men uppmanar Danmark att genomföra en studie om bland annat könsstympning.

I Danmark är det straffbart att föra en flicka utomlands för könsstympning enligt 215 a § i strafflagen som gör det straffbart att skicka sitt barn utomlands till förhållanden som allvarligt äventyrar barnets hälsa eller utveckling eller att låta sitt barn delta i en sådan utlandsvistelse. Enligt 7 a § 2 mom. 5 punkten i danska strafflagen krävs inte dubbel straffbarhet för könsstympning som begås utomlands om offret vid tidpunkten för brottet har danskt medborgarskap, är bosatt i Danmark eller har sin vanliga vistelseort i Danmark. Det preciseras i förarbetena att försök och medverkan kommer i fråga även när en person i Danmark medverkar till att en gärning begås utomlands där gärningen inte är straffbar (Forslag til Lov om ændring af straffeloven og udlændingeloven (2002/1 LSF 183), Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser Til nr. 1 (straffelovens § 7, stk. 3)).

I Danmark har det meddelats två domar för könsstympning, 2008 och 2017. I båda fallen hade flickan utsatts för könsstympning utomlands. År 2008 dömdes modern till två års fängelse. Fadern dömdes inte eftersom ingreppet ska ha utförts utan hans vetskap. År 2017 dömdes den berörda flickans båda föräldrar till nio månaders fängelse. Högsta domstolen halverade dock det ursprungliga straffets längd eftersom det inte hade visats att ingreppet hade haft någon inverkan på flickans liv, såsom hennes sexuella hälsa.

Tyskland

I tyska strafflagen (Strafgesetzbuch, StGB) infördes 2013 en särskild bestämmelse om kvinnlig könsstympning i 226a §. Enligt bestämmelsen straffas den som stympar en kvinnas yttre könsorgan med fängelse i minst ett år. Maximistraffet bestäms i enlighet med 38 § 2 mom. i tyska strafflagen och följaktligen kan för kvinnlig könsstympning dömas till fängelse i högst 15 år. I mindre allvarliga fall är straffet fängelse i mellan sex månader och fem år.

I lagens förarbeten hänvisas det till WHO:s breda definition av kvinnlig könsstympning och för att rekvisitet ska uppfyllas är det irrelevant på vilket sätt könsstympningen utförs. Bestämmelsen om könsstympning inskränker sig till ingrepp i de yttre könsorganen och utesluter därmed inre organ såsom äggstockar och livmoder, där ingrepp av religiösa skäl eller tradition inte brukar utföras. Könsstympning enligt rekvisitet innebär att det ska handla om negativa ändringar av organen, och därför är intimpiercing eller kosmetisk kirurgi inte straffbart. Enligt förarbetena finns det inget behov av att särskilt reglera samtycke, eftersom samtycke anses vara verkningslöst om det strider mot god sed (Gesetzentwurf - Strafbarkeit der Verstümmelung weiblicher Genitalien 4.6.2013 (17/13707), s. 6). I tysk straffrätt finns inga direkta bestämmelser om att uppmana, tvinga eller förmå en flicka att genomgå könsstympning.

I 227 § i tyska strafflagen kriminaliseras särskilt vållande av annans död genom vållande av kroppsskada. Enligt bestämmelsen straffas den som enligt vissa bestämmelser i strafflagen (bl.a. 226a §) genom vållandet av kroppsskada orsakar den skadade personens död. Straffet är fängelse i minst tre år eller, i mindre allvarliga fall, mellan ett och tio år.

Det finns ingen särskild bestämmelse i tyska strafflagen om att föra minderåriga flickor utomlands för könsstympning. Att avsiktligt föra en minderårig flicka, eller en kvinna, utomlands för könsstympning är dock straffbart enligt 27 § i strafflagen som medhjälp till kvinnlig könsstympning enligt 226a §. I 27 § i den tyska strafflagen föreskrivs om straffbarhet för medhjälp och enligt paragrafen ska den som avsiktligt hjälper en annan person att begå en avsiktlig olaglig gärning straffas som medhjälpare. Straffet för medhjälparen bestäms enligt

samma lagbestämmelse som straffet för gärningsmannen. Medhjälparens straff ska lindras i enlighet med 49 § 1 mom.

Enligt tyska strafflagens 1 kap. 5 § 9a-punkten led b krävs inte dubbel straffbarhet för könsstympning (226a §) om gärningsmannen vid tidpunkten för gärningen är tysk medborgare eller om gärningen begås mot en person som har sin hemvist eller vanliga vistelseort i Tyskland. För andra brott som begås utomlands gäller den allmänna regeln i 1 kap. 7 § i strafflagen.

Det finns inga uppgifter om att domar för könsstympning skulle ha meddelats i Tyskland.

5.2.2 Straffrättslig preskription

Syftet med den internationella jämförelsen är att kartlägga preskriptionssystemet i de övriga nordiska länderna (Sverige, Norge, Danmark) och i Tyskland och hur dessa länder reglerar preskriptionstiden för åtalsrätten för kvinnlig könsstympning av kvinnor under 18 år och för uppsåtligt brott mot liv.

Sverige

Bestämmelser om straffrättslig preskription finns i 35 kap. i svenska brottsbalken (BrB). Bortfallande av påföljd gäller enligt 35 kap. 2 § 1 mom. i brottsbalken inte för 1) mord eller dråp, 2) våldtäkt eller grov våldtäkt mot en person som inte fyllt arton år, 3) våldtäkt mot barn eller grov våldtäkt mot barn, 4) brott enligt 2 § 1 eller 3 mom. i lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år, 5) folkmord, brott mot mänskligheten, grov krigsförbrytelse eller aggressionsbrott, 6) terroristbrott enligt 4 § i terroristbrottslagen som inte är mindre grovt, eller 7) försök till brott som avses i punkterna 1, 5 eller 6. Har någon begått brott som avses i 1 mom. innan han eller hon fyllt arton år, gäller dock kapitlets bestämmelser om bortfallande av påföljd (BrB 35 kap. 2 § 2 mom.).

De normala preskriptionstiderna är nivåstrukturerade enligt maximistraffet till 2–5–10–15–25 år (BrB 35 kap. 1 § 1 mom.). Den längsta preskriptionstiden gäller brott för vilka kan dömas till livstids fängelse. Den näst längsta preskriptionstiden på 15 år gäller brott för vilka kan dömas till fängelse på viss tid i över åtta år. Preskriptionstiden är tio år för brott för vilka kan dömas till fängelse i över 2 men högst åtta år. En preskriptionstid på fem år gäller brott för vilka det strängaste straffet är fängelse i mer än ett och högst två år. Den kortaste preskriptionstiden på två år gäller brott för vilka det strängaste straffet är fängelse i högst ett år.

I april 2020 föreskrevs om avskaffande av preskriptionstiden för könsstympning av barn (Lag (2020:173) om ändring i brottsbalken). Enligt 35 kap. 2 § 1 mom. 4 punkten i brottsbalken gäller bestämmelserna om bortfallande av påföljd inte könsstympning eller grov könsstympning, om brottet begås mot en person som inte fyllt arton år. Däremot preskriberas den mindre grova gärningsformen enligt 2 mom. dock i normal ordning enligt bestämmelserna i 35 kap. i brottsbalken. Enligt 35 kap. 4 § 2 mom. 4 punkten i brottsbalken räknas preskriptionstiden för brott enligt 2 § i lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor från den dag då målsäganden fyller 18 år, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt 18 år.

Enligt 2 § 1 mom. i lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor döms den som bryter mot 1 § till fängelse i minst två och högst sex år. Detta brott preskriberas efter 10 år. Är brottet med hänsyn till omständigheterna mindre grovt, döms enligt 2 § 2 mom. i lagen med förbud mot könsstympning till fängelse i högst fyra år. Detta brott preskriberas efter 10 år. Är brottet grovt, döms enligt 2 § 3 mom. i lagen med förbud mot könsstympning till fängelse i minst fem och högst tio år. Detta brott preskriberas efter 15 år.

Sverige övergick efter en lagändring år 2010 (SFS 2010:60) till ett system där åtalsrätten för vissa brott, såsom mord, dråp och vissa internationella brott och försök till dessa brott, inte preskriberas. Före lagändringen fanns det inga preskriptionsfria brott i Sverige och exempelvis mord hade en preskriptionstid på 25 år. Lagändringen trädde i kraft den 1 juli 2010. Regeringens proposition (Prop. 2009/10:50) handlade bl.a. om avskaffande av preskription för mord och dråp (s. 18–19). I motiveringen i fråga om mord hänvisades det till att det är ett av de allvarligaste brotten och att utvecklingen inom DNA-tekniken och andra kriminaltekniska metoder har gjort att det finns större möjligheter att klara upp äldre brott. Det hänvisades också till att det har stor betydelse såväl för allmänheten som för de närstående att mord klaras upp. I regeringens proposition konstaterades att det mindre grova brottet, dråp, har en lägre straffskala och en kortare preskriptionstid än det svårare brottet mord. Principen om att brott med samma straffmaximum ska ha samma preskriptionstid betonades. Endast i undantagsfall ska detta preskriptionssystem frångås. Regeringen föreslog emellertid att även dråp bör undantas från preskription med motiveringen att mord och dråp har samma skyddsobjekt, att mord och dråp är olika grader av allvar i samma gärning och att själva gärningen, att uppsåtligt ta en annan människas liv, är densamma oavsett om det är mord eller dråp. I regeringens proposition ansågs vidare att såväl det allmänna som det enskilda intresset av att beivra uppsåtligt dödande torde vara lika starkt beträffande dråp som för mord. Av dessa skäl föreslogs i propositionen att även dråp bör undantas från preskription. När det gäller uppsåtligt dödande föreslogs i regeringens proposition ingen ändring av preskriptionstiden för barnadråp. Detta motiverades med att barnadråp visserligen innefattar uppsåtligt dödande men att det dock i detta fall är fråga om mycket speciella omständigheter som gör att barnadråp har en mildare straffskala än både mord och dråp.

I 3 kap. i svenska brottsbalken finns bestämmelser om brott mot liv och hälsa. De uppsåtliga brotten mot liv i kapitlet är mord enligt 1 §, dråp enligt 2 § och barnadråp enligt 3 §. För mord döms till fängelse på viss tid, minst tio och högst arton år, eller på livstid. För dråp döms till fängelse i minst sex och högst tio år. För barnadråp döms till fängelse i högst sex år.

I Sverige preskriberas inte mord och dråp, eller försök till dessa brott, om inte den som begår en sådan gärning inte fyllt arton år. Av de uppsåtliga brotten mot liv har barnadråp inte undantagits från preskription och preskriberas efter 10 år.

Norge

I Norge är brott som inte preskriberas enligt 91 § i strafflagen (Straffeloven 2005) folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och vissa brott som begåtts i terroristiskt syfte. Det straffrättsliga ansvaret för fullbordat dråp (drap, 275 §) och för vissa fullbordade sexualbrott preskriberas inte heller. Preskription gäller inte heller för vissa grova brott, men här gäller det inte brott mot liv eller könsstympning.

Övriga brott preskriberas i enlighet med 86 § i norska strafflagen efter 2–5–10–15–25 år, nivåstrukturerat efter det högsta straffet. Den längsta preskriptionstiden gäller brott som bestraffas med fängelse i högst 21 år. Preskriptionstiden på femton år gäller brott för vilka det strängaste straffet är fängelse i högst 15 år. Preskriptionstiden på tio år gäller brott för vilka det strängaste straffet är fängelse i högst 10 år. Preskriptionstiden på fem år gäller brott för vilka det strängaste straffet är fängelse i högst 3 år. Den kortaste preskriptionstiden på två år gäller brott för vilka det strängaste straffet är fängelse i högst ett år. I Norge finns inte livstids fängelse som straffpåföljd.

Enligt 87 § i norska strafflagen börjar preskriptionstiden löpa från den dag det straffbara sakläget upphörde. Det finns några få undantag från denna regel. I fråga om kvinnlig

könsstympning (284 §) börjar preskriptionstiden inte löpa förrän målsäganden har fyllt 18 år. Samma undantag gäller brott mot skyldigheten att förhindra bl.a. kvinnlig könsstympning enligt 196 §.

För könsstympning döms enligt 284 § i norska strafflagen till fängelse i höst 6 år. Detta brott preskriberas efter 10 år. För grov könsstympning (285 §) döms till fängelse i högst 15 år. Grov könsstympning preskriberas alltså efter 15 år. Underlåtenhet att förhindra könsstympning är straffbart enligt 196 § i strafflagen och straffas med böter eller fängelse i högst 1 år. Detta brott preskriberas följaktligen efter 2 år.

Den 1 juli 2014 trädde en lagändring i kraft i Norge som innebar att dråp inte längre preskriberas. Före lagändringen preskriberades fullbordad dråp efter 25 år. I regeringens proposition motiverades avskaffandet av preskriptionen för dråp bland annat med att det är kränkande för offrets närstående och samhället i stort om en misstänkt inte längre kan dömas trots att det framkommit nya bevis för brottet. Det betonades också att bevisningen spelar en särskild roll vid dråpbrott, eftersom man ofta har säkrat uppgifter om dödsorsaken och teknisk och biologisk bevisning från brottsplatsen oftast finns tillgänglig. Det ligger då nära att anta att bevisningen kan göra det möjligt att identifiera gärningsmannen även efter lång tid. I regeringens proposition var argumenten för att hålla kvar preskriptionstiden för åtalsrätten för försök till dråp att ett försök inte har lett till någon annans död och att straffet för försök är lindrigare. Även ur offrets synvinkel är ett försök inte lika allvarligt som en fullbordad gärning. I regeringens proposition föreslogs att endast fullbordad dråp inte ska preskriberas. (Prop. 96 L (2013–2014), s.10–11).

Norska strafflagen har inte, i motsats till Finland, någon särskild bestämmelse om mord, utan straffbestämmelsen om dråp (drap) omfattar även mord. Följaktligen görs det i Norge inte heller någon skillnad i preskription mellan mord och dråp. Eftersom dråp enligt 275 § kan bestraffas med högst 21 års fängelse, gäller för försök till dråp en preskriptionstid på 25 år.

Danmark

I 11 kap. i danska strafflagen (straffeloven) finns bestämmelser om straffrättslig preskription. Brott för vilka kan dömas till livstids fängelse preskriberas inte. Brott för vilka högst kan dömas till fängelse på viss tid preskriberas stegvis i enlighet med maximistraffet efter 2–5–10–15 år (93 § 1 mom.). Den längsta preskriptionstiden på 15 år gäller brott för vilka det strängaste straffet är fängelse på viss tid. Preskriptionstiden på tio år gäller brott för vilka det strängaste straffet är fängelse i högst 10 år. Preskriptionstiden på fem år gäller brott för vilka det strängaste straffet är fängelse i högst 4 år. Den kortaste preskriptionstiden på två år gäller brott för vilka det strängaste straffet är fängelse i högst 1 år. I 2 och 3 mom. i samma paragraf föreskrivs att vissa brott omfattas av en preskriptionstid på minst 5 eller 10 år, oavsett maximistraff, men dessa fall avser inte brott mot liv eller könsstympning. Det finns inga särskilda bestämmelser om preskription för försök, så försök preskriberas i enlighet med reglerna för fullbordad gärning.

Preskriptionstiden börjar löpa från den dag den brottsliga verksamheten eller underlåtenheten upphörde (94 § 1 mom.). Det finns några bestämmelser om undantag från tidpunkten när preskriptionstiden börjar löpa. Enligt 94 § 4 mom. i danska strafflagen börjar preskriptionstiden för könsstympning enligt 245 a § och grov könsstympning enligt 260 § att löpa från den dag offret fyller 21 år, om offret var under 18 år vid tidpunkten för brottet. För könsstympning kan dömas till fängelse i högst sex år och följaktligen är preskriptionstiden för könsstympning tio år. För grov könsstympning kan dömas till fängelse i högst tio år och följaktligen är preskriptionstiden för grov könsstympning likaså tio år.

I 237 § i danska strafflagen kriminaliseras dråp (drab), för vilket kan följa ett fängelsestraff på viss tid på minst 5 år och högst på livstid. Danska strafflagen har inte någon särskild bestämmelse om mord, utan straffbestämmelsen om dråp blir tillämplig både i fall av mord och dråp. I Danmark preskriberas inte åtalsrätten för dråp eller försök till dråp.

I 239 och 240 § i danska strafflagen finns särskilda bestämmelser som gäller den som dödar en annan på dennes uttryckliga begäran eller den som medverkar till att någon berövar sig livet. För sådana gärningar kan dömas till fängelse på viss tid i högst 3 år. Ytterligare föreskrivs det i 238 § om barnadråp, för vilket kan dömas till fängelse i högst 4 år. Dessa brott omfattas följaktligen av en preskriptionstid på fem år.

Tyskland

Bestämmelser om preskription finns i 78 § i tyska strafflagen (Strafgesetzbuch, StGB). Där föreskrivs att åtalsrätten för mord (Mord, 211 §) inte preskriberas. Övriga brott preskriberas stegvis i enlighet med maximistraffet efter 3–5–10–20–30 år. Av dessa gäller preskriptionstiden på 30 år för brott som straffas med livstids fängelse. Den näst längsta preskriptionstiden på 20 år gäller för brott med ett maximistraff på fängelse i mer än tio år, och på 10 år för brott med ett maximistraff på fängelse i över fem men högst tio år. Preskriptionstiden på fem år gäller brott för vilka det högsta straffet är fängelse i minst ett och högst fem år. Den kortaste preskriptionstiden gäller andra brott. Enligt 78 § 4 mom. i tyska strafflagen påverkas åtalspreskriptionen inte av försvårande eller förmildrande omständigheter enligt strafflagens allmänna del eller av särskilt allvarliga eller mindre allvarliga fall enligt den särskilda delen.

I Tyskland föreskrivs om internationella brott i en särskild strafflag (Völkerstrafgesetzbuch), i vars 5 § det föreskrivs att de allmänna preskriptionsreglerna inte är tillämpliga på internationella brott enligt den lagen.

Enligt artikel 78a § i den tyska strafflagen börjar preskriptionstiden löpa från den tidpunkt då brottet har begåtts och, när det gäller ett följdbrott, från den tidpunkt då följden inträffar. En särskild vilotid för preskriptionstiden föreskrivs bland annat för kvinnlig könsstympning (StGB 226a §). Enligt 78b § 1 mom. i tyska strafflagen vilar preskriptionstiden för dessa brott till dess att målsäganden fyller 30 år. För kvinnlig könsstympning kan dömas till fängelse på viss tid i minst ett och högst 15 år. Mindre allvarliga gärningsformer preskriberas enligt grundformen för brottet (StGB 78 § 4 mom.). Könsstympning preskriberas alltså efter 20 år.

I 212 och 213 § i tyska strafflagen delas dråp (Totschlag) in i tre olika straffbestämmelser beroende på hur allvarlig gärningen är (grundformen, särskilt allvarligt brott och lindrigt brott). Även om gärningsformerna har olika maximistraff, bestäms preskriptionstiden enligt grundformen (StGB 78 § 4. mom.). För grundformen av dråp kan dömas till fängelse på viss tid i minst 5 och högst 15 år (StGB 212 § 1 mom. och 38 § 2 mom.). Åtalspreskriptionen för dråp är således tjugo år. Eftersom de lagstadgade försvårande eller förmildrande omständigheterna inte påverkar preskriptionstiden gäller även för försök till dråp en preskriptionstid på 20 år.

5.2.3 Barnadråp

Sverige

Den svenska brottsbalken har en bestämmelse om barnadråp. Enligt 3 kap. 3 § i brottsbalken döms en kvinna som dödar sitt barn vid födelsen eller eljest å tid då hon på grund av nedkomsten befinner sig i upprivet sinnestillstånd eller i svårt trångmål, för barnadråp till fängelse i högst sex år.

Norge

Norska strafflagen (Straffeloven 2005) har inte längre någon särskild bestämmelse om barnadrap. Den gamla norska strafflagen från 1902 innehöll en bestämmelse om barnadrap, men den togs inte med i den nya strafflagen som trädde i kraft 2015.

Danmark

I 238 § i danska strafflagen (straffeloven) föreskrivs om barnadrap. Enligt paragrafen kan en mor som dödar sitt barn under eller strax efter födseln och det kan antas att hon handlat i nöd, av rädsla för vanära eller på grund av svaghet, förvirring eller desorientering som orsakats av förlossningen dömas till fängelse i högst fyra år. Enligt paragrafens 2 mom. kan påföljden falla bort, om brottet inte har fullbordats och barnet inte har skadats genom handlingen.

Tyskland

Tyska strafflagen har ingen bestämmelse om barnadrap. Den tidigare bestämmelsen om barnadrap upphävdes 1998.

6 Remissvaren och hur de har beaktats i propositionen

Justitieministeriet bad 87 instanser yttra sig om propositionen. Remisstiden pågick från den 18 april till den 23 maj 2024. Remisstiden avvek från den i anvisningen om hörande vid författningsberedning angivna tiden och var något kortare än sex veckor, men i fråga om denna något mindre omfattande proposition ansågs det att fem veckor i tillräcklig utsträckning tryggade tillgodoseendet av rätten till inflytande. Även andra än de som nämns i sändlistan gavs möjlighet att yttra sig på webbplatsen utlåtande.fi. Sammanlagt 65 yttranden lämnades in. Av dem lämnades 5 in av privatpersoner.

De ursprungliga yttrandena finns i sin helhet tillgängliga i statsrådets projektportal på adressen: [Lagberedningsprojektet för att bereda förslag till sådana bestämmelser i strafflagen som tydligare kriminaliserar könsstympning av flickor och kvinnor - Justitieministeriet \(oikeusministerio.fi\)](#)

6.1 Kvinnlig könsstympning och förberedelse till sådan

Remissinstanserna understödde i stor utsträckning kriminaliseringen av könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning genom separata bestämmelser och ansåg att propositionen till dessa delar är motiverad och ändamålsenlig samt att den till fullo uppfyller Finlands människorättsförpliktelser. Rättsläget ansågs till denna del också bli klarare jämfört med nuläget.

I mycket stor utsträckning understöddes också bestämmelsernas könsspecificitet, och det ansågs motiverat att avvika från straffrättens könsneutralitet, eftersom könsstympning av kvinnor och flickor handlar om våld mot kvinnor och kränkning av deras mänskliga rättigheter. I några yttranden betonades det dock att det behövs en separat rättslig diskussion också om omskärelse av pojkar. I en del yttranden ansågs det att regleringen redan i detta skede bör utvidgas till att gälla också pojkar.

I flera yttranden ansågs det vara bra att den föreslagna regleringen omfattar alla personer med kvinnotypiska könsorgan, oberoende av deras juridiska kön. Däremot konstaterades det i flera yttranden att ställningen för intersexuella barn kan vara förknippad med svåra

tolkningssituationer. I många yttranden ansågs det att de medicinska åtgärder som vidtas i fråga om intersexuella barn är förenade med aspekter som kräver närmare reglering. Ärendet kräver en grundligare granskning än vad som är möjligt i denna proposition. Syftet med denna proposition är dock inte att särskilt reglera intersexuella personers rättigheter.

Största delen av remissinstanserna understödde förslaget om att de föreslagna bestämmelserna ska omfatta alla former av könsstympning. Detta beror främst på att de största problemen med det nuvarande rättsläget särskilt hänför sig till de lindrigaste formerna av könsstympning. Samtidigt fördes det dock fram i flera yttranden att gränsdragningen mellan misshandel och lindrig misshandel just i fråga om de lindrigaste formerna kan orsaka tolkningsproblem och i fråga om utdömning av straff leda till ett slutresultat som lagstiftaren inte har avsett. Av denna anledning har motiveringen i propositionen preciserats till denna del.

I vissa yttranden fördes det också fram att gränsdragningen kan vara svår också till exempel i fråga om intymkirurgi och intympiercing samt i fall som gäller givande av samtycke till sex mellan personer. Dessa omständigheter omfattas inte av tillämpningsområdet för den föreslagna bestämmelsen om könsstympning, och man har strävat efter att precisera motiveringen till förslaget till dessa delar. I vissa yttranden ansågs det att närmare bestämmelser behövs bland annat om aspekter som gäller piercing och intim- eller skönhetskirurgiska ingrepp. Innehållsmässiga bestämmelser om dessa frågor är inte föremål för denna proposition.

Delvis i anslutning till dessa omständigheter kritiserades propositionen i några yttranden för en alltför vag behandling av doktrinen om den kränkta samtycke samt av de legitima grunderna. Man har strävat efter att göra propositionen tydligare till dessa delar.

I några yttranden togs det dessutom fasta på att det i den föreslagna bestämmelsen inte på samma sätt som vid grov misshandel förutsätts att gärningen är grov som helhet, vilket i synnerhet i fråga om mindre grova fall av könsstympning skulle medföra en betydande stränghet i straffpraxisen i förhållande till misshandelsgärningarna och därmed vara tvivelaktigt med tanke på proportionalitetsprincipen. Motiveringen till propositionen har preciserats också till dessa delar.

I vissa yttranden ansågs det i den finska språkdräkten föreslagna uttrycket i 6 c § 1 mom. 3 punkten som gäller förberedelse till könsstympning, ”järjestää naista tai tyttöä alistumaan” (”förmår en kvinna eller flicka att genomgå”), inte vara särskilt lyckat i språkligt hänseende. Som bättre finska uttryck än ”järjestää” föreslogs ”taivuttaa” eller ”muuten taivuttaa”. Som motivering anfördes särskilt att ”taivuttaa” (”förmå”) redan för närvarande används som uttryck i strafflagens olika bestämmelser när det är fråga om påverkan på en person. Med anledning av remissvaren ändrades i den finska språkdräkten ordet ”järjestää” till ”taivuttaa”.

I vissa yttranden hystes misstankar om att den föreslagna 6 c §, som gäller förberedelse till könsstympning, kan vara förenad med bevisningssvårigheter. Bevisningssvårigheterna verkar dock inte vara så uppenbara att straffbestämmelsen på grund av dem kan tänkas bli helt eller nästan helt otillämpad, och därför gjordes inga ändringar i propositionen.

I ett yttrande fördes det också fram att verkställigheten av lagen inte får leda exempelvis till situationer där en flickas resande till sina släktingar begränsas obehövt eller där en flicka efter en sådan resa automatiskt måste genomgå en hälsoundersökning. I utkastet till proposition föreslås inga bestämmelser om någon av de nämnda omständigheterna, och de nämnda farhågorna verkar inte vara sådana faktiska skadeverkningar som har en betydande inverkan på den intresseavvägning som ingår i bedömningen av godtagbarheten av kriminaliseringen av förberedelse till kvinnlig könsstympning.

I flera yttranden betonades också vikten av arbetet med att förändra attityderna samt betydelsen av fostran och utbildning såväl för olika befolkningsgrupper som för olika yrkesgrupper när man strävar efter att påverka förebyggandet av kvinnlig könsstympning. Det togs också fasta på behovet av tillräckliga resurser särskilt för tillhandahållandet av stödtjänster för brottsoffer och för rättsväsendet.

6.2 Straffrättslig preskription, upphävande av straffbestämmelsen om barnadråp och andra föreslagna lagändringar

Den särskilda tidpunkten för när preskriptionstiden för åtalsrätten för sådan kvinnlig könsstympning och sådan i 21 kap. 6 c § 1 mom. 3 punkten avsedd förberedelse till kvinnlig könsstympning som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år inleds fick stort understöd i yttrandena och den föreslagna ändringen ansågs vara förenlig med barnets bästa. Remissinstanserna understödde också i mycket stor utsträckning att preskriptionstiden för åtalsrätten för fullbordat dråp ändras så att brottet inte preskriberas. I flera yttranden ansågs den föreslagna ändringen vara motiverad på grund av svårigheterna med gränsdragningen mellan dråp och mord och eftersom ett fullbordat dråp är ett mycket allvarligt brott.

Också upphävandet av straffbestämmelsen om barnadråp fick ett brett understöd. I ett yttrande uttrycktes dock oro över att straffen för gärningar som motsvarar barnadråp skärps och konstaterades att det bör anges tyngre grunder för förslaget än den nu framförda grunden att bestämmelsen är obehövlig.

De ändringar som görs i andra lagar och i strafflagens bestämmelser ansågs i huvudsak vara motiverade och värda att understödja. I ett yttrande om den ändring som föreslås i tvångsmedelslagen påpekades det att berättigandet att använda tvångsmedel bör bedömas närmare. Motiveringen till förslaget har av denna anledning preciserats.

7 Specialmotivering

7.1 Strafflagen

1 kap. Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

11 §. Kravet på dubbel straffbarhet. I 2 och 3 mom. föreskrivs det om undantag från kravet på dubbel straffbarhet. Undantagen gäller bland annat misshandel enligt 21 kap. 5 § och grov misshandel enligt 21 kap. 6 § i strafflagen till den del gärningen är sådan kvinnlig könsstympning som avses i artikel 38 i Istanbulkonventionen (se RP 155/2014 rd, s. 83).

Eftersom det nu föreskrivs om kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning i separata paragrafer, finns det till denna del inte längre något behov av att hänvisa till dessa bestämmelser i Istanbulkonventionen. Hänvisningarna i fråga kan ersättas med en direkt hänvisning till de föreslagna nya 21 kap. 6 b och 6 c § i strafflagen.

2 c kap. Om fängelse och kombinationsstraff

11 §. Kombinationsstraff. I 2 mom. 1 punkten föreskrivs det om brott på grund av vilka gärningsmannen kan dömas till kombinationsstraff (se RP 268/2016 rd). Det föreslås att till punkten fogas kvinnlig könsstympning, som föreslås bli straffbar, som ett brott för vilket ett kombinationsstraff kan dömas ut.

8 kap. Om preskription

1 §. Preskription av åtalsrätten. I 1 mom. föreskrivs det att rätten att väcka åtal för brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse på livstid inte preskriberas. I 1 mom. föreslås det dessutom att det tas in en bestämmelse om att åtalsrätten för fullbordat dråp inte heller preskriberas. När det gäller försök till dråp föreslås det inga ändringar i preskriptionen av åtalsrätten. På preskription av åtalsrätten för försök till dråp tillämpas även i fortsättningen preskriptionstiden enligt 8 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen.

Inga ändringar föreslås i 2–5 mom.

2 §. När preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa. Det föreslås att 3 mom. ändras så att det i momentet föreskrivs om ett undantag från 1 och 2 mom. när det gäller början av preskriptionstiden för åtalsrätten för sådan kvinnlig könsstympning och sådant brott enligt 21 kap. 6 c § 1 mom. 3 punkten i strafflagen som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år. Samtidigt blir det nuvarande 3 mom. som sådant 4 mom. Till denna del är det således endast fråga om en ändring av teknisk natur.

Enligt det föreslagna 3 mom. ska preskriptionstiden för åtalsrätten för sådan kvinnlig könsstympning och sådant brott enligt 21 kap. 6 c § 1 mom. 3 punkten som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år börja löpa när målsäganden fyller 18 år. Fogandet av ett nytt 3 mom. till paragrafen hänför sig till artikel 13 i VMK-direktivet enligt vilken, om brottsoffret är ett barn, preskriptionstiden för de brott som avses i artikel 3 tidigast ska börja löpa från det att brottsoffret uppnår 18 års ålder. Tidpunkten för när preskriptionstiden för brott som avses i 21 kap. 6 c § 1 mom. 1 och 2 punkten i strafflagen börjar bestäms enligt de allmänna tidpunkterna för när preskriptionstiden för åtalsrätten börjar och om vilka föreskrivs i 1 och 2 mom.

15 kap. Om brott mot rättskipning

10 §. Underlåtenhet att anmäla grovt brott. I paragrafen kriminaliseras underlåtenhet att anmäla grovt brott (RP 6/1997 rd, s. 40/II–43/I, RP 188/2002 rd, s. 27/I–29/II, RP 34/2004 rd, s. 69/II–70/I, RP 55/2007 rd, s. 37, RP 76/2009 rd, s. 34/II och RP 289/2014 rd, s. 30/II). Med stöd av 1 mom. bestraffas bland annat den som vet att grov misshandel är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker.

Enligt förslaget fogas till momentet kvinnlig könsstympning, som föreslås bli straffbar, som ett sådant grovt brott för vars underlåtenhet att anmäla brottet kan dömas till straff.

21 kap. Om brott mot liv och hälsa

4 §. Barnadråp. Det föreslås att bestämmelsen om barnadråp upphävs eftersom den inte längre behövs. På den gärning som avses i bestämmelsen om barnadråp ska i fortsättningen tillämpas de allmänna bestämmelserna om uppsåtliga brott mot liv. Allmänna uppsåtliga brott mot liv är dråp, mord och dråp under förmildrande omständigheter. Tillstånd av utmattning och ångest på grund av nedkomst ska beaktas vid bedömningen av tillräknelighet. Förlossningsdepression och i synnerhet postpartumpsykos ska betraktas som sådana mentala störningar som avses i 3 kap. 4 § 2 och 3 mom. i strafflagen. De fall på vilka endast bestämmelsen om barnadråp tidigare har tillämpats ska med stöd av 3 mom. i nämnda paragraf i regel bedömas som gärningar som man begått såsom nedsatt tillräknelig.

I vissa situationer kan också de lindrings- och skälighetsgrunder och den lindrigare straffskala som avses i 6 kap. 6–8 § i strafflagen, som gäller bestämmande av straff, bli tillämpliga.

I och med ändringen blir det möjligt att döma ut strängare straff för gärningar som motsvarar barnadråp, eftersom straffskalorna för de allmänna uppsåtliga brotten mot liv är strängare än straffskalan för barnadråp. Syftet med ändringen är dock i princip inte att skärpa de straff som döms ut för barnadråp. För gärningar som motsvarar barnadråp kan ett lägre straff dömas ut än vad som allmänt döms ut för brott mot liv som man begått såsom nedsatt tillräknelig.

I situationer som gällt barnadråp har det inte tidigare nödvändigtvis funnits något faktiskt behov av en bedömning av tillräkneligheten, eftersom det lägre straffet följt direkt av straffbestämmelsen. I och med ändringen finns det skäl att göra en bedömning av tillräkneligheten i de situationer som avses i bestämmelsen om barnadråp.

6 b §. Kvinnlig könsstympning. Till 21 kap. i strafflagen fogas en ny 6 b § som gäller kvinnlig könsstympning.

I mom. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter att de kvinnliga yttre könsorganen avlägsnas helt eller delvis eller att de yttre könsorganen skadas på något annat sätt. Som skadande av könsorganen kan betraktas exempelvis orsakandet av en kroppslig skada, såsom ett ärr eller någon annan förändring, på de yttre könsorganen. I enlighet med bestämmelsen ska det också vara straffbart att på könsorganen orsaka till exempel tillfälliga skador eller men, såsom blåmärken eller sår.

Bestämmelsens tillämpningsområde omfattar till exempel avlägsnande av vävnad, såsom avlägsnande av delar av blygdläpparna eller klitoris. Exempel på gärningar som beroende på gärningens grad kan skada könsorganen lite eller mycket allvarligt är att sy ihop, bränna, frysa eller fräta blygdläpparna. Även ringa skada omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde.

Enbart att orsaka smärta exempelvis genom att skrapa eller knipa ska inte betraktas som sådant skadande som avses i bestämmelsen, om inte gärningen de facto också orsakar bestående eller tillfällig skada på könsorganen. Dessa gärningar som inte omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde ska bedömas enligt de allmänna bestämmelserna om misshandel.

I fortsättningen ska man i enlighet med de allmänna bestämmelserna om misshandel också bedöma fall där det till exempel vid misshandel, slagsmål eller idrott riktas sådana sparkar, slag eller andra smällar mot en persons könsorgan som orsakar skada eller smärta i könsorganen. I sådana situationer är det inte fråga om könsstympning som är straffbar enligt den föreslagna 6 b §. Tillfogande av skada på könsorganen i samband med kvinnlig könsstympning kan innefatta gärningar av mycket varierande allvarlighetsgrad och varaktighet, såsom ärrande av huden, avlägsnande av vävnad eller orsakande av blåmärke eller krosskada. Även tillfogande av lindriga skador, såsom stick och snitt, omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde. Medan orsakandet av skada i fall som är allvarligare än ringa i allmänhet är uppenbart, kan det i fråga om lindriga gärningar vara svårare att bedöma hur skadan faktiskt har orsakats. Till exempel kan ett stick eller snitt läkas utan att lämna några bestående spår, vilket gör det svårt att bevisa gärningen efter en lång tid. Då kan orsakandet av skadan bedömas till exempel med hjälp av den olägenhet den orsakar. Den olägenhet som gärningen orsakar kan påverka till exempel urinering, menstruation, sexualliv, sexuell njutning eller fortplantning och förlossning. Olägenheten kan också vara psykisk.

Det saknar betydelse på vilket sätt könsorganen har skadats. Gärningen kan utföras med vilken metod som helst och också med redskap som är olämpliga för en kirurgisk operation, såsom med en glasbit, sax eller nål eller ett rakblad. Det förutsätts inte att redskapet är farligt i sig. Gärningen kan också begås till exempel genom frysning, bränning eller frätning.

Medicinskt motiverade medicinska ingrepp som utförs på behörigt sätt av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i enlighet med patientlagstiftningen faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Rättsläget ändras således inte till dessa delar.

De medicinska grunderna kan innefatta såväl fysiska som psykiska faktorer. Grunder som hör till de fysiska faktorerna kan vara till exempel avlägsnande av tumörer som utgör ett hot mot hälsan eller orsakar olägenhet, förminskning av stora blygdläppar som orsakar olägenhet, öppnande åtgärder under förlossning, syning eller annat korrigerande av skador som orsakats av förlossning samt öppningsoperationer och rekonstruerande operationer till följd av kvinnlig könsstympning.

Utanför bestämmelsens tillämpningsområde faller också gärningar där en person frivilligt söker sig till lagligt tillhandahållna operationer inom estetisk kirurgi eller till exempel till intimpiercing. Utanför tillämpningsområdet faller situationer som gäller könsumgänge, även om könsorganen i detta sammanhang orsakas smärta eller skada. Inte heller i sådana fall är det fråga om könsstympning som föreslås vara straffbar enligt 6 b §.

En tillämpning av bestämmelsen om könsstympning förutsätter också att gärningen riktar sig mot kvinnans yttre könsorgan. Till kvinnans yttre könsorgan räknas bland annat de inre och yttre blygdläpparna samt den synliga delen av klitoris. Till en kvinnas eller flickas i bestämmelsen avsedda yttre könsorgan räknas inte till exempel slida eller äggstockar. Tillfogande av skada på andra delar av könsorganen än de yttre könsorganen kan bedömas med stöd av de allmänna bestämmelserna om misshandel.

Däremot saknar det betydelse om den person som blir offer för kvinnlig könsstympning juridiskt sett är kvinna, utan bestämmelsen ska tillämpas på alla personer med kvinnotypiska könsorgan, alltså ”kvinnliga” könsorgan.

I rättslitteraturen och i praktiken har det av hävd ansetts att en vuxen person som förstår gärningens betydelse kan ge ett sådant giltigt samtycke till lindriga hälsokränkningar som eliminerar gärningens rättsstridighet. Gränsen för straffbarhet har ansetts vara sådana kroppsliga kränkningar som når allvarlighetsgraden för grov misshandel. Gärningar som utgör lindrigare misshandel än detta kan förbli ostraffade, om föremålet för gärningen har gett sitt samtycke till gärningen.

När det gäller kvinnlig könsstympning kan gärningens rättsstridighet dock inte elimineras med offrets samtycke. Motsvarande tolkning tillämpas också bland annat i Sverige och Norge. Kvinnlig könsstympning kan anses vara en sådan allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna som man inte kan ge ett giltigt samtycke till. Könsstympning handlar dessutom ofta om att utöva kontroll över offret, och offret befinner sig ofta också annars i en sådan underordnad och sårbar ställning att det i praktiken inte går att försäkra sig om frivilligheten i offrets samtycke.

Inte heller kan en vårdnadshavare ge ett giltigt samtycke till kvinnlig könsstympning för en person som vårdnadshavaren har vårdnaden om, och barnets egen vilja påverkar inte saken. Kvinnlig könsstympning kan inte heller någonsin anses vara förenlig med ett barns bästa, även om barnet till följd av åtgärden till exempel kan anses vara en fastare del av en kulturell, social eller annan gemenskap.

Gärningen förutsätter uppsåt. Tillämpliga är de allmänna utgångspunkterna för uppsåtlighet.

För kvinnlig könsstympning döms till fängelse i minst ett och högst tio år. Med beaktande av gärningens allvarliga natur är denna straffskala motiverad. Straffskalan kan jämföras med straffskalan för grov misshandel. Gärningen ska dock inte på samma sätt som grov misshandel förutsättas vara grov som helhet, eftersom det inte är fråga om en kvalificerad gärningsform.

Enligt 6 kap. 4 § i strafflagen ska straffet mätas ut så att det står i ett rättvist förhållande till hur skadligt och farligt brottet är, motiven till gärningen samt gärningsmannens av brottet framgående skuld i övrigt. Bestämmande av straff grundar sig i första hand på den straffskala som föreskrivs i straffbestämmelsen. Proportionalitetsprincipen och enhetligheten i straffpraxis förutsätter dock också att straffen för de gärningsformer som föreskrivs på olika straffskalor för samma eller liknande brottstyper mäts sinsemellan så konsekvent som möjligt med beaktande av alla omständigheter som inverkar på storleken av straffet.

2 mom. Försök till kvinnlig könsstympning ska vara straffbart.

6 c §. Förberedelse till kvinnlig könsstympning. Till 21 kap. i strafflagen fogas en ny bestämmelse om förberedelse till kvinnlig könsstympning. I paragrafen hänvisas det till 6 b § i samma kapitel, där det föreskrivs om kvinnlig könsstympning. Förberedelse till denna gärning kriminaliseras i fem situationer.

De tre första motsvarar gärningssätten i bestämmelsen om förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa i 21 kap. 6 a § i strafflagen. I 1 punkten föreskrivs det vara straffbart att förfara på något av de sätt som nämns i 6 a § 1 mom. Enligt 1 mom. 1 punkten i den paragrafen är det straffbart att inneha ett skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt redskap eller ett redskap som är särskilt lämpat som redskap vid brottet för att begå något av de brott som nämns i paragrafen. Enligt 2 punkten i det momentet är det straffbart att komma överens med någon annan om att begå något av de brott som avses i paragrafen eller att göra upp en detaljerad plan för att begå brotten, och enligt 3 punkten i det momentet är det straffbart att leja eller befalla någon annan att begå eller på annat sätt anstifta, lova eller erbjuda sig att begå ett sådant brott.

De två sistnämnda situationerna, där förberedelse till kvinnlig könsstympning ska vara straffbar, är enligt 6 c § 1 mom. 2 punkten att personen för en kvinna eller flicka utomlands och i enlighet med 3 punkten att personen tvingar eller förmår en kvinna eller flicka att genomgå en handling som avses i 6 b §.

Skillnaderna i gärningssätten mellan den föreslagna nya paragrafen om förberedelse till kvinnlig könsstympning och paragrafen om förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa kan motiveras med att de gärningssätt enligt 1 mom. 2 och 3 punkten som föreslås för det förstnämnda hänför sig uttryckligen till huvudbrottet i fråga.

För förberedelse till kvinnlig könsstympning döms till fängelse i minst fyra månader och högst fem år. Maximistraffet på fem år följer av beaktandet av skyldigheterna enligt VMK-direktivet. Avsikten med minimistraffet på fyra månader är däremot att fastställa en straffskala för gärningen som är konsekvent med de övriga straffskalorna i strafflagen.

Enligt det föreslagna 2 mom. ska, om faran för att brottet skulle fullbordas var obetydlig av andra än tillfälliga orsaker eller om personen frivilligt avstod från förberedelsen till brottet, förhindrade att förberedelsen fortsatte eller på något annat sätt eliminerade betydelsen av sin egen verksamhet vid förberedelsen till brottet, det som föreskrivs i 1 mom. dock inte tillämpas.

Den föreslagna 21 kap. 6 c § i strafflagen, som gäller förberedelse till kvinnlig könsstympning, är en specialbestämmelse i förhållande till förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. 6 a § i strafflagen.

Såsom det konstateras i den regeringsproposition som gäller stiftandet av 6 a § (RP 141/2012 rd, s. 37) ska gärningar som i förberedelseskedet innebär förberedelse eller medverkan till sådan bedömas med hänsyn till ett fullbordat brott eller försök till brott eller medverkan till dessa, om brottet framskrider till ett försök till eller ett fullbordat brott. På motsvarande sätt ska den föreslagna 21 kap. 6 c § i strafflagen, som gäller förberedelse till kvinnlig könsstympning, inte tillämpas i situationer som gäller ett fullbordat brott eller försök till brott.

I mom. Enligt det inledande stycket i momentet ska förberedelse göras till ett brott som avses i 6 b §, dvs. kvinnlig könsstympning. Det inledande stycket motsvarar, med undantag för det huvudbrott som nämns där, det inledande stycket i 21 kap. 6 a § 1 mom. i strafflagen, som gäller förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, och avsikten är att det ska tolkas på samma sätt som det inledande stycket i 6 a § 1 mom., vars tillämpning behandlas bland annat i regeringens proposition RP 141/2012 rd, som gäller stiftandet av 6 a §, dock med beaktande av att förberedelse till kvinnlig könsstympning är huvudbrott i 6 c §. Uttrycket ”för att begå ett brott” omfattar ett förhöjt krav på uppsåt. Enligt det föreslagna rekvisitet ska personen uttryckligen sträva efter att begå ett brott som avses i 6 b §. Gärningen kan ha också andra syften, men de får inte utgöra en väsentlig del av målsättningen för gärningsmannen.

I 1 punkten hänvisas det till de gärningssätt som nämns i 6 a § 1 mom. Med detta avser man hänvisa till de gärningssätt som avses i 1–3 punkten i det momentet och inte till det inledande stycket i momentet. Den första punkten ska tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt med 6 a § 1 mom. 1–3 punkten, dock med beaktande av att förberedelse till kvinnlig könsstympning är huvudbrott i 6 c §.

I 2 punkten är gärningssättet att personen ”för en kvinna eller flicka utomlands”. För att föra en kvinna eller flicka utomlands förutsätts det att gärningsmannen tar med sig kvinnan eller flickan utomlands och själv följer med på resan. Således betraktas till exempel köp av en flygbiljett till en kvinna eller flicka för hennes utlandsresa inte som att föra henne utomlands, om gärningsmannen inte själv följer med på resan. Straffbarheten för ett sådant förfarande kan däremot bedömas som en del av ett i 1 punkten avsett uppgörande av en detaljerad plan som avses i 6 a § 1 mom. 2 punkten. Förandet förutsätts dock inte omfatta aktivitet i sådan utsträckning att gärningsmannen själv ska framföra ett fortskaffningsmedel, såsom att själv köra bilen med kvinnan eller flickan utomlands, utan som förande anses också att själv följa med till exempel som passagerare på ett flygplan. Förandet förutsätter inte heller att flickan eller kvinnan fysiskt eller på något annat sätt egentligen tvingas till resan.

Uttrycket ”för att begå ett brott som avses i 6 b §” i det inledande stycket i rekvisitet begränsar tillämpningen av 2 punkten. Den som för en kvinna eller flicka utomlands ska ha som syfte att kvinnan eller flickan ska genomgå könsstympning. Förandet av en kvinna eller flicka utomlands kan också ha andra syften, såsom att träffa släktingar, men könsstympningen av den kvinna eller flicka som förs till utlandet ska utgöra en väsentlig del av målsättningen för gärningsmannen.

I 3 punkten är gärningssättet att en person tvingar eller förmår en kvinna eller flicka att genomgå en handling som avses i 6 b §, dvs. kvinnlig könsstympning. Avsikten är att tvingandet eller förmåendet av en kvinna eller flicka att genomgå könsstympning ska omfatta sådant i artikel 3 b i VMK-direktivet avsett tvingande eller förmående till genomgående av en i led a i den artikeln avsedd handling. Det finska ordet ”taivuttaa” i den föreslagna 3 punkten beskriver bättre än ordet ”järjestää” det förmående (”procure”) som avses i direktivet och är således ett motiverat

uttryck med tanke på det krav på exakthet som förutsätts enligt den straffrättsliga legalitetsprincipen. Vid förmående är det uttryckligen fråga om påverkan som riktar sig mot en kvinna eller flicka. Däremot kan ordnandet av själva könsstympningen och ordnandet till exempel av den som utför den aktuella åtgärden, tidpunkten, platsen och redskapen för könsstympningen bedömas utifrån de gärningssätt som avses i 6 a § 1 mom.

Det tvång som avses i 3 punkten kan vara fysiskt eller psykiskt. Fysiskt tvång kan ta sig uttryck till exempel i att föra en kvinna eller flicka med våld mot den plats där könsstympningen ska genomföras. Med psykiskt tvingande avses att påverka en kvinnas eller flickas vilja så att hon finner sig i att genomgå könsstympning mot sin egen självständiga vilja. Sätten att tvinga någon kan vara av många olika slag, såsom att hota med olika negativa konsekvenser eller att utöva påtryckning.

Med förmående avses att man utövar mindre påtryckning än tvång på en kvinnas eller flickas vilja, så att kvinnan eller flickan finner sig i att genomgå könsstympning. Det är fråga om en situation där en kvinna eller flicka till exempel på grund av sin ålder, utvecklingsnivå eller underordnade ställning inte självständigt kan bilda sig en så klar egen vilja gällande könsstympning att hon mot sin vilja behöver tvingas genomgå könsstympning, utan godkänner gärningsmannens vilja. Förmåendet kan vara mer direkt övertalning eller indirekt styrning till exempel i fråga om uppfattningar om ära eller nödvändighet för äktenskap. Det gärningssättsrekvisit som gäller förmående ska dock inte tillämpas på situationer där en kvinna eller flicka över huvud taget inte förmår bilda sig en egen vilja gällande könsstympning, eftersom man då inte heller kan tänka sig att det är möjligt att påverka hennes vilja. Detta gäller till exempel små barn. I situationer där det inte är möjligt att påverka en kvinnas eller flickas vilja, kan andra gärningssättsrekvisit bli tillämpliga.

Med det finska uttrycket ”naista tai tyttöä” (”kvinna eller flicka”) och de kasusändelser som används i uttrycket hänvisas det till att könsstympningen, som är huvudbrottet, inte nödvändigtvis genomförs och inte heller framskrider till straffbart försök. När huvudbrottet har avancerat till åtminstone ett straffbart försök ska tvingandet eller förmåendet av en kvinna eller flicka att genomgå könsstympning i stället för som förberedelsekriminalisering bedömas med hänsyn till medverkan i förhållande till ett fullbordat brott eller ett försök till brott.

I fråga om uttrycket ”genomgå” förutsätts det däremot att tvingandet eller förmåendet är slutligt i den meningen att en kvinna eller flicka till följd av att tvingandet eller förmåendet finner sig i att hon ska genomgå könsstympning. Det räcker således inte med att en person hotar, styr eller på något annat sätt försöker påverka en kvinnas eller flickas vilja, om förfarandet dock inte påverkar kvinnans eller flickans vilja.

2 mom. I 2 mom. ställs som förutsättning för ett förberedelsebrott ett krav på fara. Enligt det ska 1 mom. inte tillämpas, om faran för att brottet skulle fullbordas var obetydlig av andra än tillfälliga orsaker eller om personen frivilligt avstod från förberedelsen till brottet, förhindrade att förberedelsen fortsatte eller på något annat sätt eliminerade betydelsen av sin egen verksamhet vid förberedelsen till brottet. Bestämmelsen motsvarar 21 kap. 6 a § 2 mom. i strafflagen, som gäller förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, och bestämmelsen avses bli tolkad enhetligt med 6 a § 2 mom., vars tillämpning behandlas bland annat i regeringens proposition RP 141/2012 rd, som gäller stiftandet av 6 a §. Målsättningen är att i förhållande till brottet avgränsa mindre farliga gärningar utanför straffansvaret. Enligt det föreslagna 2 mom. är en person dessutom fri från straffansvar om personen frivilligt avstår från förberedelsen, förhindrar att brottet fortsätter eller på något annat sätt eliminerar betydelsen av sin egen verksamhet vid förberedelsen. (RP 141/2012 rd, s. 34.)

34 a kap. Om terroristbrott

1 §. *Brott som begåtts i terroristiskt syfte.* I 1 mom. uppräknas de brott för vilka det döms ut ett strängare straff för brott som begåtts i terroristiskt syfte än vad som döms ut för brott som begåtts utan ett sådant syfte. Enligt 6 punkten ska bland annat för grov misshandel i terroristiskt syfte dömas till fängelse i minst två och högst tolv år. Bakgrunden till punkten är artikel 1.1 b i rådets rambeslut 2002/475/RIF om bekämpande av terrorism. När rambeslutet genomfördes utgick man i fråga om ledet från att det handlar om allvarliga angrepp på en persons fysiska integritet, inklusive grov misshandel (RP 30/2018 rd, s. 16–18, RP 188/2002 rd, s. 5/1). Rambeslutet har senare ersatts av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/541 om bekämpande av terrorism (nedan direktivet om terroristbrott). Enligt artikel 3.1 b i direktivet om terroristbrott ska som terroristbrott på samma sätt som enligt nämnda punkt i rambeslutet betraktas angrepp på en persons fysiska integritet när de begås i terroristiskt syfte. I samband med genomförandet av direktivet om terroristbrott ändrades inte innehållet i punkten i fråga i 1 mom., men den flyttades från 5 punkten till 6 punkten.

Kvinnlig könsstympling som enligt förslaget ska bli straffbar är ett angrepp på en persons fysiska integritet som kan betraktas som ett grovt brott jämförbart med grov misshandel, så för att skyldigheterna enligt direktivet om terroristbrott ska fullgöras fogas till 1 mom. 6 punkten kvinnlig könsstympling som ett brott för vilket det ska dömas till fängelse i minst två och högst tolv år om brottet begås i terroristiskt syfte.

7.2 Förundersökningslagen

I 3 kap. 10 a § i förundersökningslagen föreskrivs det om begränsning av förundersökningen på grund av erkännande. Enligt 5 mom. i den paragrafen får en förundersökning inte lämnas ogjord eller läggas ned och en i 2 mom. i den paragrafen avsedd förbindelse inte ingås, om det föreskrivs ett strängare straff än fängelse i sex år för det misstänkta brottet eller det misstänkta brottet är ett brott som avses i 20 kap. 1, 3–5, 9, 14–16 eller 18 § eller 21 kap. 4, 5, 6 a eller 7–15 § i strafflagen, eller om ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att det görs en förundersökning. Det föreslås att den hänvisning som i momentet görs till barnadråp enligt 21 kap. 4 § i strafflagen, som föreslås bli upphävd, stryks. I momentet tas dessutom in en hänvisning till den föreslagna 21 kap. 6 c § i strafflagen som gäller förberedelse till kvinnlig könsstympling.

I 4 kap. 19 § i förundersökningslagen föreskrivs det om rätten att få en anmälan om frigivning av en fånge eller en häktad (RP 66/2015 rd, s. 42–43). I 1 mom. i den paragrafen föreskrivs det att om utredningen gäller bland annat grov misshandel eller förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, ska förundersökningsmyndigheten utan ogrundat dröjsmål underrätta målsäganden om rätten att enligt 19 kap. 4 § 2 mom. i fängelselagen (767/2005), 16 kap. 1 § 2 mom. i häktningslagen och 16 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigivits eller avlägsnat sig från fängelset eller någon annan förvaringslokal. Till förteckningen i momentet fogas kvinnlig könsstympling och förberedelse till kvinnlig könsstympling, som föreslås bli straffbara, som brott för vilka det är tillåtet att få anmälan om att en fånge eller en häktad har frigivits och avlägsnat sig från fängelset eller någon annan förvaringslokal. I momentet görs dessutom en teknisk ändring.

7.3 Lagen om transportservice

Lagens 25 § gäller kraven på taxiförare. Enligt 3 mom. 1 punkten i den paragrafen får körtillstånd för taxiförare inte beviljas den som på det sätt som framgår av straffregistret under de senaste fem åren innan ansökan om körtillstånd avgjorts har gjort sig skyldig bland annat till

brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. 1–3 eller 6 § i strafflagen eller enligt 2 punkten i det momentet bland annat till brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. 4, 5, 6 a eller 7–15 § i strafflagen.

Till de i 3 mom. 1 punkten avsedda brotten mot liv eller hälsa enligt 21 kap. i strafflagen fogas kvinnlig könsstypning, som föreslås bli straffbar, genom en hänvisning till den föreslagna 21 kap. 6 b § i strafflagen som gäller könsstypning. I 2 punkten i det momentet görs en motsvarande hänvisning till den föreslagna 21 kap. 6 c § i strafflagen som gäller förberedelse till kvinnlig könsstypning. Dessutom stryks den hänvisning som i 3 mom. 2 punkten görs till bestämmelsen om barnadråp i 21 kap. 4 § i strafflagen, som föreslås bli upphävd. I 2 punkten görs också en teknisk språkdräksändring för att förtydliga punkten.

7.4 Lagen om rättegång i brottmål

Lagens 1 kap. gäller åtalsrätt och åtalsprövning. Enligt 10 § 1 mom. 1 punkten i det kapitlet får åklagaren på eget eller en parts initiativ vidta åtgärder för att lägga fram ett domsförslag och för att det ska behandlas i en rättegång som avses i 5 b kap., om det för det misstänkta brottet inte föreskrivs strängare straff än fängelse i sex år och det inte är fråga om brott som avses i 21 kap. 4, 5, 6 a eller 7–15 § i strafflagen. Det föreslås att den hänvisning som i punkten görs till barnadråp enligt 21 kap. 4 § i strafflagen, som föreslås bli upphävd, stryks. I momentet tas dessutom in en hänvisning till den föreslagna 21 kap. 6 c § i strafflagen som gäller förberedelse till kvinnlig könsstypning.

Lagens 2 kap. 1 a § gäller förordnande av ett rättegångsbiträde för att bistå målsäganden under förundersökningen och, om målsäganden har anspråk i ett mål som drivs av åklagaren, under rättegången. Enligt 1 mom. 2 punkten i den paragrafen kan domstolen förordna ett rättegångsbiträde när målet gäller brott som avses i 21 kap. 1–6 och 6 a § i strafflagen, om ett förordnande ska anses befogat med hänsyn till förhållandet mellan målsäganden och den misstänkte. Det föreslås att den hänvisning som i punkten görs till barnadråp enligt 21 kap. 4 § i strafflagen, som föreslås bli upphävd, stryks. I punkten tas dessutom in kvinnlig könsstypning och förberedelse till kvinnlig könsstypning, som föreslås bli straffbara, som brott för vilka domstolen kan förordna ett rättegångsbiträde, om detta ska anses befogat med hänsyn till hur allvarligt brottet är och med hänsyn till förhållandet mellan målsäganden och den misstänkte, genom att det till punkten fogas hänvisningar till de föreslagna 21 kap. 6 b och 6 c § i strafflagen.

7.5 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

I 16 kap. 2 § i lagen föreskrivs det om anmälan om tillstånd att avlägsna sig och om frigivning. I 2 mom. i den paragrafen föreskrivs det om en skyldighet för polisen att underrätta en målsägande om att en häktad frigivits eller rymt, om målsäganden har meddelat att han eller hon vill få en sådan anmälan (se RP 66/2015 rd, s. 54–55). Anmälningsskyldigheten gäller bland annat grov misshandel och förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa. Till momentets tillämpningsområde fogas de föreslagna kvinnlig könsstypning och förberedelse till kvinnlig könsstypning som brott som polisens anmälningsskyldighet ska gälla.

7.6 Tvångsmedelslagen

Tvångsmedelslagens 10 kap. gäller hemliga tvångsmedel och dess 3 § teleavlyssning och dess förutsättningar. I 3 § 2 mom. föreskrivs det om förutsättningarna för teleavlyssning (se RP 222/2010 rd, s. 329/I). Enligt 6 punkten i det momentet kan förundersökningsmyndigheten ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt

innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt bland annat för grov misshandel (se RP 217/2022 rd, s. 39). De i paragrafen avsedda brott som utgör grund för användning av teleavlyssning är på basis av hänvisningarna också brott som utgör grund för inhämtande av information i stället för teleavlyssning med stöd av 10 kap. 4 § 1 mom. och grund för täckoperationer med stöd av 27 § 2 mom.

Kvinnlig könsstympning är ett allvarligt brott mot liv och hälsa för vilket det föreslagna strängaste straffet är fängelse i tio år. Kvinnlig könsstympning kan till sin klandervärdhet jämföras med grov misshandel vid vars undersökning teleavlyssning får användas. Det kan vara särskilt svårt att skaffa bevis för att straffansvaret ska kunna påföras och förverkligas. Kvinnlig könsstympning är ofta en handling som utförs av en grupp och som också kan utföras utomlands. Brottet kan då vanligen vara förenat med inbördes kommunikation mellan de personer som deltar i brottet. Det är möjligt att till exempel målsäganden inte förmår eller vågar berätta om detaljerna i gärningen och vem som har deltagit i den. Någon som inte har någon andel i brottet eller som har mindre delaktighet i det än andra kan också anmäla sig som gärningsman i stället för gärningsmannen eller gärningsmännen. Utredningen av brottet förutsätter då information om kommunikationen mellan dem som varit delaktiga i brottet. Det är klart att det också finns ett synnerligen stort intresse av att utreda kvinnlig könsstympning. Enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna hör grova våldsbrott till de brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet (RP 309/1993 rd, s. 58 och GrUU 36/2002 rd, s. 4/II i vilket hänvisas till den förstnämnda). Det kan anses motiverat att teleavlyssning möjliggörs också vid utredning av kvinnlig könsstympning.

Momentet föreslås bli ändrat så att tillstånd till teleavlyssning med stöd av 6 punkten kan ges också i sådana fall där den misstänkte är skäligen misstänkt för kvinnlig könsstympning, som föreslås bli straffbar. Till 6 punkten i momentet fogas således en hänvisning till den föreslagna 21 kap. 6 b § i strafflagen. Förundersökningsmyndigheten kan med anledning av förslaget ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för brottet i fråga. En förutsättning är i enlighet med 10 kap. 2 § i tvångsmedelslagen att användningen av teleavlyssning kan antas ge information som behövs för att utreda ett brott. Dessutom får teleavlyssning användas bara om det kan antas vara av synnerlig vikt för utredning av brottet i fråga. När teleavlyssning används ska man också alltid särskilt beakta proportionalitetsprincipen och principen om minsta olägenhet, vilka avses i 1 kap. 2 och 3 § i tvångsmedelslagen. Av proportionalitetsprincipen följer att man vid bedömningen av förutsättningarna för att använda tvångsmedel ska beakta hur allvarlig förbrytelsen i sin konkreta form är.

7.7 Straffregisterlagen

I 6 § i straffregisterlagen föreskrivs det om en enskild persons rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv. I 2 mom. i den paragrafen föreskrivs det att en enskild person har rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för en uppgift som avses i 2 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002). I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka personen har dömts bland annat för dråp enligt 21 kap. 1 §, för mord enligt 21 kap. 2 §, för dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 § eller för grov misshandel enligt 21 kap. 6 § i strafflagen. Momentets förteckning över brottsrubriceringar som ska granskas tillämpas på basis av hänvisningarna också i situationer enligt 6 § 4 och 5 mom. samt i situationer enligt 6 a § i straffregisterlagen.

Det föreslås att 2 mom. i paragrafen ändras så att det i utdraget också antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka en person har dömts för sådan kvinnlig könsstympning enligt den

föreslagna 21 kap. 6 b § i strafflagen som föreslås bli straffbar. I momentet görs dessutom tekniska ändringar.

7.8 Brottskadlagen

I 2 kap. i brottskadlagen finns bestämmelser om skador som ska ersättas. I 9 § i det kapitlet föreskrivs det om ersättning för lidande. I 1 mom. 2 punkten i den paragrafen föreskrivs det om särskilt allvarliga kränkningar av den personliga integriteten genom vissa brott och försök till sådana brott. Till punkten fogas kvinnlig könsstympning och försök till sådan, som föreslås bli straffbara.

7.9 Fängelselagen

I 19 kap. 4 § i fängelselagen föreskrivs det om anmälan om att en fånge frigivits eller avlägsnat sig från fängelset. I 2 mom. i den paragrafen förtecknas de brott som fången ska ha begått för att målsäganden ska underrättas om att fången avlägsnat sig från fängelset. Till momentet fogas de föreslagna brotten kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning. I momentet görs dessutom en liten teknisk språkdräktsändring genom att det överflödiga uttrycket ”i denna lag” stryks.

I 5 § 2 mom. föreskrivs det om Brottspåföljdsmyndighetens skyldighet att underrätta polisen om frigivning av en fånge som dömts bland annat för grov misshandel. Till momentet fogas kvinnlig könsstympning, som föreslås bli straffbar, som ett brott som Brottspåföljdsmyndigheten är skyldig att underrätta polisen om.

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2025.

För tydlighetens skull finns det skäl att konstatera att på preskription av brott tillämpas den preskriptionslagstiftning som gällde när brottet begicks, om inte preskriptionslagstiftningen vid tidpunkten för domen leder till ett lindrigare slutresultat för svaranden (se SL 3 kap. 2 § 1 och 2 mom.). Detta framgår bland annat av förarbetena till lagen (RP 44/2002 rd, s. 37, RP 169/2005 rd, s. 57/II, LaUB 15/2005 rd, s. 3/II, RP 13/2022 rd, s. 77) och högsta domstolens avgörande HD 2007:83. Att preskriptionstiden för åtalsrätten för fullbordat dråp ändras så att åtalsrätten inte preskriberas innebär inte att behandlingen blir lindrigare, så innan denna lagändring träder i kraft ska den preskriptionslagstiftning tillämpas som gällde när brottet begicks. Till denna del bör det också beaktas att det i rekvisitet för dråp förutsätts att en viss verkan av handlingen har inträtt, att en annan person har mist livet. Preskriptionstiden räknas enligt 8 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen från den dag då denna verkan inträdde. Det är möjligt att den gärning som krävs för brottet har begåtts under den gamla lagens giltighetstid, men att verkan inträder när den nya lagen är i kraft. Också sådana fall, som antas bli sällsynta, avgörs med stöd av den lindrigare lagen.

9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Människovärdets okränkbarhet tryggas i 1 § 2 mom. i grundlagen. Enligt 7 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Skyddet för privatlivet tryggas också i artikel 8 i Europakonventionen och i artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Enligt 10 § 2 mom. i grundlagen är brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden okränkbar.

Enligt 10 § 3 mom. i grundlagen kan genom lag föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att brott ska kunna utredas, och enligt 10 § 4 mom. kan genom lag föreskrivas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet. Religions- och samvetsfriheten tryggas däremot i 11 § i grundlagen.

Enligt 6 § i grundlagen är alla lika inför lagen, och ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas bland annat på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Barnets rättigheter ska tryggas genom särskilt skydd enligt 6 § 3 mom. i grundlagen (se särskilt RP 309/1993 rd, s. 49, GrUU 64/2018 rd, s. 2 och GrUU 17/2016 rd, s. 5).

Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. De grundläggande fri- och rättigheterna kan skyddas också med de medel som strafflagen erbjuder, när de ramvillkor för straffrättslig reglering som grundlagen ställer uppfylls (t.ex. GrUU 48/2017 rd, s. 6–8, GrUU 26/2014 rd, s. 2, GrUU 15/2010 rd, s. 4, GrUU 17/2006 rd, s. 2, GrUU 20/2002 rd, s. 5, GrUU 23/1997 rd, s. 2–3).

Den personliga frihet som tryggas i grundlagens 7 § 1 mom. har karaktären av en allmän grundläggande fri- och rättighet som tryggar såväl den fysiska friheten som en persons fria vilja och självbestämmanderätt (t.ex. RP 309/1993 rd, s. 50).

Enligt grundlagens 11 § hör rätten att bekänna sig till och utöva en religion, rätten att ge uttryck för sin övertygelse och rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund till religions- och samvetsfriheten. Ingen är skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning. I detaljmotiveringen till 9 § (nuvarande 11 § i grundlagen), som gäller nämnda rättighet, konstaterades det i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna (1995) att denna grundläggande fri- och rättighet inte innebär att ”man med stöd av religions- och samvetsfriheten kan bedriva sådan verksamhet, som kränker människovärdet eller andra grundläggande fri- och rättigheter eller som strider mot grunderna för rättsordningen. Det stadgande som föreslås kan sålunda inte under några omständigheter berättiga t.ex. till att människokroppen lemlästas, såsom vid omskärelse av kvinnor, oberoende av sambandet mellan en sådan åtgärd och en viss religiös inriktning.” Vidare konstateras det att ”grundlagsskyddet för religions- och samvetsfrihet hindrar inte heller att i lag ge stadganden som beaktar de moraliska och etiska värderingar som är allmänt accepterade i samhället och som olika religiösa inriktningar skall ta hänsyn till i sina religiösa eller motsvarande procedurer. Särskilt de synpunkter som anknyter till andra människors grundläggande fri- och rättigheter skall även i övrigt beaktas då man tolkar hur långt det grundlagsskydd som stadgandet ger, t.ex. begreppet religionsutövning, sträcker sig.” I förarbetena konstateras det också uttryckligen att barnens grundläggande fri- och rättigheter, såsom rätten till liv och personlig integritet, inte får kränkas med hänvisning till någon annans religions- och samvetsfrihet. (RP 309/1993 rd, s. 59–60.)

I grundlagens bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna ingår också rätten att bevara och utveckla sin kultur (17 §), men också i fråga om den har det konstaterats att bestämmelsen inte innebär att de avsedda grupperna har rätt att avvika från reglerna i den finska rättsordningen genom att åberopa sin egen kultur (RP 309/1993 rd).

När det gäller jämlikhet har grundlagsutskottet i sin hävdvunna tolkningspraxis konstaterat att den allmänna jämlikhetsprincipen i 6 § 1 mom. i grundlagen inte ställer några stränga villkor för lagstiftarens prövning när man eftersträvar en lagstiftning som beaktar samhällsutvecklingen vid en viss tid (se t.ex. GrUU 37/2010 rd, s. 3/I, GrUB 11/2009 rd, s. 2/I och GrUU 59/2002 rd,

s. 2/II). Särbehandling får dock inte heller då vara godtycklig och skillnaderna får inte bli oskäligen (jfr t.ex. GrUU 37/2010 rd, s. 3/I, GrUB 11/2009 rd, s. 2 och GrUU 18/2006 rd, s. 2/II). Grundlagsutskottet har ansett att det å andra sidan är typiskt för lagstiftningen att den för ett visst godtagbart samhälleligt intresses skull bemöter människor olika för att främja bland annat faktisk jämställdhet eller tillgodoseendet av barnets bästa (GrUU 12/2001 rd, s. 3, GrUU 59/2002 rd, s. 3, se även RP 309/1993 rd, s. 46/II).

Enligt grundlagsutskottet har diskrimineringsförbudet i 6 § 2 mom. i grundlagen inte ansetts förbjuda all särbehandling av människor, inte ens när den beror på någon av de orsaker som nämns explicit i bestämmelsen. Det väsentliga är om man kan särbehandla någon av en orsak som gäller hans eller hennes person på ett sätt som är godtagbart med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 46/2006 rd, s. 2, GrUU 31/2013 rd, s. 3). Kraven på motiv är trots allt höga, särskilt när det gäller de förbjudna särbehandlingskriterier som räknas upp i bestämmelsen (bl.a. RP 309/1993 rd, s. 48, GrUU 57/2016 rd, GrUU 31/2013 rd och de där nämnda GrUU 1/2006 rd, s. 2, GrUU 38/2006 rd, s. 2). I utskottets praxis har det förutsatts att en godtagbar grund ska ha ett sakligt och nära samband med lagens syfte (se t.ex. GrUU 44/2010 rd, s. 5–6, GrUU 57/2016 rd, s. 3). Till exempel har grundlagsutskottet sammanfattat sin bedömning av om särbehandling på grund av ålder är acceptabelt eller inte så att man för det första väger in den normativa aspekten, framför allt de grundläggande fri- och rättigheterna, för det andra de fakta som den föreslagna särbehandlingen motiveras med och för det tredje vilka möjligheter det de facto finns att uppnå lagstiftningens syfte med särbehandlingen (GrUU 44/2010 rd, s. 6/I, GrUU 57/2016 rd, s. 3). Lagstiftning som bygger på åtskillnad mellan könen måste bedömas också med hänsyn till om den föreslagna metoden är acceptabel och om bestämmelserna står i rätt proportion till det eftersträvade målet (GrUU 10/2003 rd, s. 3/I).

På det sätt som förutsatts i grundlagens bestämmelse har metoderna för hur jämställdheten ska främjas förstärkts och konkretiserats genom bestämmelserna om myndigheternas skyldighet att främja jämställdheten i 4 § i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986). Enligt lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män ska myndigheterna i all sin verksamhet främja jämställdheten mellan kvinnor och män på ett målinriktat och planmässigt sätt samt skapa och befästa sådana förvaltnings- och tillvägagångssätt som säkrar främjandet av jämställdheten mellan kvinnor och män vid beredningen av ärenden och i beslutsfattandet. Framför allt ska de förhållanden ändras som hindrar att jämställdhet uppnås. Av betydelse är också det förbud mot indirekt diskriminering på grund av kön som ingår i lagen (7 § 3 mom.). Bestämmelsen förbjuder försättande i olika ställning på grund av kön, könsidentitet eller könsuttryck med stöd av en skenbart neutral bestämmelse eller ett skenbart neutralt kriterium eller förfaringsätt, om personerna till följd av förfarandet i praktiken kan komma att missgynnas på grund av sitt kön. Även i grundlagen (6 §) förbjuds indirekt diskriminering, dvs. sådana åtgärder vilkas verkningar de facto, om också endast indirekt, leder till ett diskriminerande slutresultat. Att gynna eller försätta någon individ eller grupp i en privilegierad ställning är likaså förbjudet, om det i sak innebär diskriminering av andra.

Enligt grundlagens 6 § 3 mom. ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Genom bestämmelsen har man velat betona att barn ska bemötas som jämlika både i förhållande till den vuxna befolkningen, som personer som i princip har samma grundläggande fri- och rättigheter, och som inbördes är jämlika. Bestämmelsen understryker dessutom att varje barn ska bemötas som en individ, inte enbart som ett passivt objekt för åtgärder. (RP 309/1993 rd, s. 49.)

I Finland är straffbestämmelserna könsneutrala i enlighet med likställighetsprincipen och etablerad lagskrivningspraxis, dvs. både gärningsmannen och föremålet för gärningen kan vara av vilket kön som helst. Den föreslagna bestämmelsen om kvinnlig könsstympning innebär ett

undantag från denna huvudregel, eftersom föremålet för kvinnlig könsstympning endast kan vara en person med kvinnotypiska könsorgan, dvs. oftast en flicka eller kvinna. De föreslagna bestämmelserna kan dock inte anses strida mot likställighetsprincipen, eftersom det allmänna i enlighet med de internationella förpliktelser som gäller Finland är skyldigt att skydda kvinnor mot våld mot dem, i vilket också ingår kvinnlig könsstympning.

De begränsningar för straffbestämmelserna som följer av grundlagen gäller framför allt de grundläggande fri- och rättigheterna. De fastställer konstitutionella gränser inte bara för vilka gärningar som kan straffbeläggas, utan även för hurdana straff som kan förenas med brotten. Grundlagsutskottets praxis som grundar sig på förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna gäller strafflagstiftningen i allmänhet (t.ex. GrUU 48/2017 rd, s. 6–8, GrUU 15/2010 rd, s. 4, GrUU 17/2006 rd, s. 2, GrUU 20/2002 rd, s. 5 och GrUU 23/1997 rd, s. 2–3).

9.1 Kravet på godtagbarhet

Grunden för inskränkning av en grundläggande fri- eller rättighet ska för det första vara godtagbar med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna som helhet. En godtagbar begränsningsgrund i den straffrättsliga regleringen kan till exempel vara en strävan att skydda tillgodoseendet av någon annan grundläggande fri- eller rättighet än den som är föremål för inskränkningen eller att uppnå något annat sådant mål som med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna som helhet enligt en objektiv bedömning är godtagbart i normativt hänseende (GrUU 9/2016 rd och GrUU 61/2014 rd, s. 2–3).

Inskränkningar ska vidare vara dikterade av något tungt vägande samhälleligt skäl. Grundläggande fri- och rättigheter ska alltså inte inskränkas i onödan eller endast för säkerhets skull, även om en i och för sig godtagbar grund föreligger. Grundlagsutskottet har till exempel ansett att gärningar inte ska beläggas med straff, om straffbestämmelsen i första hand har en symbolisk betydelse (se GrUU 5/2009 rd, s. 3/II och GrUU 29/2001 rd, s. 4/I). Godtagbarhetskravet, som ingår i de allmänna förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna, gäller också det straffrättsliga påföljdssystemet och kan i praktiken vara betydande med tanke på regleringen om straff (se t.ex. GrUU 9/2016 rd, s. 4–6).

Genom de straffbestämmelser och ändringar av preskriptionsbestämmelserna som föreslås i propositionen tryggas tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna på det sätt som avses i 22 § i grundlagen. I de föreslagna bestämmelserna om kvinnlig könsstympning och förberedelse till sådan kriminaliserar gärningar som kränker liv och hälsa (rätten till liv), den sexuella självbestämmanderätten, den personliga integriteten och barns rätt till en sund och trygg utveckling. De straffbara handlingarna definieras på ett mer omfattande och tydligare sätt än i nuläget med avseende på dessa fri- och rättigheter. På så sätt korrigeras också den rådande oklarheten i tolkningen av lagstiftningen. Med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna finns det således en godtagbar grund för och ett vägande samhälleligt behov av de föreslagna bestämmelserna.

Det finns godtagbara grunder för de föreslagna ändringarna i det straffrättsliga preskriptionssystemet med tanke på rättssystemen för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Genom det föreslagna avskaffandet av preskriptionstiden för åtalsrätten för fullbordat dråp skyddas i sista hand vars och ens rätt till liv mot kränkningar av denna rätt. Genom att det föreskrivs om en särskild tidpunkt då preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa när det gäller sådan kvinnlig könsstympning och förberedelse till kvinnlig könsstympning som riktat sig mot barn skyddas i sista hand vars och ens rätt till personlig frihet, integritet och trygghet. Det ligger i barnets intresse att barnet, när ett brott som gäller kvinnlig

könsstympning har riktat sig mot det, ska ha tillräckligt med tid att efter att ha blivit myndig föra ärendet till prövning och ställa gärningsmännen till svars. Genom den föreslagna ändringen förbättras barnets ställning.

Även upphävandet av bestämmelsen om barnadråp skyddar vars och ens rätt till liv. Dessutom främjar ändringen likabehandling av barn, eftersom ett nyfött barns liv i fortsättningen skyddas genom samma bestämmelser som äldre barns och vuxnas liv.

Det finns sådana i systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna förutsatta godtagbara grunder för att den föreslagna kvinnliga könsstympningen ska vara ett brott som utgör grund för teleavlyssning. Sådana brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet och som avses i 10 § 4 mom. i grundlagen är bland annat grova våldsbrott (RP 309/1993 rd, s. 58/II). Som brott som avses i momentet kan också betraktas kvinnlig könsstympning. En inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna kan anses nödvändig om brottet ofta inte kan utredas utan användning av tvångsmedel (GrUU 32/2013 rd, s. 4). Såsom det närmare har klargjorts i specialmotiveringen är kvinnlig könsstympning ett brott som kan vara särskilt svårt att utreda. En inskränkning av en grundläggande fri- och rättigheter ska grunda sig på en noggrant avgränsad och exakt bestämmelse i lagen. Inskränkningen är påkallad av ett vägande samhällligt behov och nödvändig med tanke på utredningen av kvinnlig könsstympning. Med tanke på betydelsen av att ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna bör det också noteras att det faktum att ett brott är ett brott som berättigar till användning av teleavlyssning inte automatiskt leder till att teleavlyssning får användas för utredning av varje misstänkt sådant brott. Principerna i 1 kap. i tvångsmedelslagen, särskilt proportionalitetsprincipen och principen om minsta olägenhet samt framför allt allvarlighetsgraden i den misstänkta gärningen, ska beaktas. Enligt 10 kap. 2 § 2 mom. i tvångsmedelslagen förutsätter användning av teleavlyssning dessutom att användningen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet. Att utvidga kretsen av brott som utgör grund för användning av teleavlyssning till att gälla kvinnlig könsstympning kan som helhet betraktat inte anses problematiskt med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna.

9.2 Proportionalitetskravet

När det gäller rekvisiten i strafflagen och straffskalornas stränghet är också kravet på proportionalitet av betydelse. Proportionalitetskravet förutsätter en bedömning av om samma syfte kan nås på något annat sätt som innebär ett mindre ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna än genom en straffbestämmelse. Också straffpåföljdens stränghet har samband med proportionalitetskravet (se t.ex. GrUU 20/2002 rd, s. 6/I och GrUU 23/1997 rd, s. 2/II). Straffpåföljdens stränghet måste stå i rätt proportion till gärningens klandervärdhet, och straffsystemet måste genomgående uppfylla proportionalitetskravet (GrUU 9/2016 rd, s. 2, GrUU 56/2014 rd, s. 2–3, GrUU 16/2013 rd, s. 2/I och GrUU 23/1997 rd, s. 2/II).

Det är möjligt att förhindra och ingripa mot kvinnlig könsstympning som riktas mot kvinnor och flickor med olika medel, exempelvis genom utbildning, fostran och kampanjer för att öka medvetenheten om den samt genom sexualrådgivning. Sådana medel kommer även i fortsättningen att vara viktiga, och de ska betraktas som primära i förhållande till straffrätten, men det kan inte antas att kvinnlig könsstympning i tillräcklig mån kan avvärjas utan straffrättsliga medel.

De föreslagna bestämmelserna innehåller inte mer omfattande kriminaliseringar av kvinnlig könsstympning eller förberedelse till sådan än vad som är ändamålsenligt och vad som följer av Finlands internationella förpliktelser och EU-lagstiftningen. När det gäller flickor ska deras särskilda skyddsbehov beaktas. De föreslagna bestämmelserna står också i rätt proportion i

förhållande till andra straffbestämmelser. De föreslagna bestämmelserna kan därmed anses överensstämma med proportionalitetskravet.

Det föreslagna slopandet av preskriptionstiden för åtalrätten för fullbordat dråp står i rätt proportion till det skyddsintresse som eftersträvas genom ändringen. Livet är det mest värdefulla skyddsintresset och det ska rätt långt kunna skyddas genom sätt som ingriper i andra grundläggande fri- och rättigheter.

9.3 Legalitetsprincipen

Vid beredningen av straffrättslig reglering har den straffrättsliga legalitetsprincipen en särskild betydelse (8 § i grundlagen, artikel 7 i Europakonventionen och artikel 49 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna). Principen kräver att brottsrekvisitet är noggrant avgränsat och exakt. Enligt 8 § i grundlagen får ingen betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes. Den straffrättsliga legalitetsprincipen, som tryggas i bestämmelsen, innebär också ett så kallat accentuerat exakthetskrav på lagens innehåll. Enligt principen ska brottsrekvisitet för varje brott anges tillräckligt exakt i lag för att det utifrån lagens ordalydelse ska gå att förutse om en viss åtgärd eller försummelse är straffbar (t.ex. GrUU 20/2018 rd, s. 2 med hänvisningar).

Kvinnlig könsstympning definieras så att dess tillämpningsområde heltäckande omfattar könsstympning av olika grad av kvinnans könsorgan. Förberedelse till kvinnlig könsstympning definieras för sin del så att den utöver nuvarande förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa kan förberedas genom att föra en kvinna eller flicka utomlands eller genom att tvinga eller förmå en kvinna eller flicka att genomgå könsstympning. I straffbestämmelserna är det inte möjligt att i detalj beskriva alla tänkbara gärningssätt för att begå brotten. Gärningssätten har dock preciserats i specialmotiveringen. Situationen motsvarar situationen i flera andra bestämmelser i 21 kap. i strafflagen som gäller brott mot liv och hälsa, där det inte heller har varit möjligt att i detalj beskriva alla gärningssätt i bestämmelsen. De föreslagna straffbestämmelserna har med beaktande av de ramvillkor och målsättningar som nämns ovan utformats så att de är så exakta och noga avgränsade som möjligt, så att de kan anses uppfylla de krav som legalitetsprincipen ställer.

Till laglighetsprincipen i 8 § i grundlagen hänför sig bestämmelserna om strafflagstiftningens tillämplighet i tiden i 3 kap. 2 § i strafflagen, som förutsätter att en ny, strängare lag tillämpas endast på gärningar som begåtts efter lagens ikraftträdande. Avsikten är att de föreslagna ändringarna i enlighet med legalitetsprincipen ska tillämpas endast på gärningar som begåtts efter lagens ikraftträdande. Till denna del har det i propositionen också beaktats att det i rekvisitet för dråp förutsätts att en viss verkan av handlingen har inträtt, att en annan person har mist livet. Preskriptionstiden räknas enligt 8 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen från den dag då denna verkan inträdde. Det är möjligt att den gärning som krävs för brottet har begåtts under den gamla lagens giltighetstid, men att verkan inträder när den nya lagen är i kraft. Det föreslås att också sådana fall ska avgöras med stöd av den lindrigare lagen.

9.4 Kriminaliseringsprinciper

I Finland kan man tala om en viss etablerad syn på förutsättningarna för utövande av straffrätt, dvs. godtagbarhet för kriminaliseringar, som har etablerats i rättslitteraturen, lagberedningspraxisen och riksdagens lagstiftningspraxis och som framgår som kriminaliseringsprinciper som har ett nära samband med de förutsättningar för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna som grundlagsutskottet har formulerat.

Principen om skyddsintresse förutsätter av godtagbara kriminaliseringar att de skyddar något skyddsintresse. I fråga om brott mot liv och hälsa gäller skyddet liv och hälsa, som fullständigt går tillbaka på den rätt till liv och personlig integritet som följer av 7 § i grundlagen. De nya 21 kap. 6 b och 6 c § i strafflagen som gäller kvinnlig könsstympning och förberedelse till sådan kan anses syfta till att skydda särskilt viktiga skyddsintressen på grund av sin starka koppling till de grundläggande fri- och rättigheterna. När det gäller den särskilda kriminaliseringen av kvinnlig könsstympning och förberedelse till sådan kan skyddet av skyddsintressen i viss mån anses bli förverkligat genom ökad medvetenhet om att könsstympning är förbjuden samt genom att kriminaliseringen i fråga om förberedelse till könsstympning gör det möjligt att i straffrättsliga situationer in-gripa i verksamhet som syftar till könsstympning i ett tidigare skede än för närvarande.

Ultima ratio-principen förutsätter att kriminalisering ska tillgripas först när det aktuella problemet inte kan lösas på något annat sätt. När det gäller kriminalisering av förberedelse till kvinnlig könsstympning bör det särskilt noteras att förberedelsekriminaliseringar är exceptionella i det finska straffrättsliga systemet och att man av hävd har intagit en reserverad hållning till att utsträcka kriminaliseringen till åtgärder för att förbereda brott (RP 141/2012 rd, s. 4–5 och LaUB 8/2013 rd, s. 2). Ju viktigare skyddsintresse det är fråga om, desto mer omfattande kan ett medel som ingriper i rättigheterna väljas, och därför kan kriminalisering av förberedelse till kvinnlig könsstympning anses vara tillåten. Kriminaliseringen kan inte ersättas med metoder som är alternativa till straffrätten och som inte är förenade med sådan klanderbedömning som ingår i kriminaliseringen. Särskild kriminalisering kan anses godtagbar särskilt med beaktande av kvinnors och flickors behov av särskilt skydd och deras utsatta ställning i fråga om dessa gärningar. Kriminaliseringen kan dock inte anses ersätta ett på annat sätt genomfört ökande av medvetenheten om nackdelarna med och förbudet mot kvinnlig könsstympning, brottsbekämpning och hälso- och sjukvårdsåtgärder.

I principen om människovärdets okränkbarhet ingår kravet på integritet för kärnområdet för de grundläggande fri- och rättigheterna, skuldprincipen och kravet på påföljder som inte kränker människovärdet. De nya 21 kap. 6 b och 6 c § i strafflagen som föreslås i propositionen är inte till någon del problematiska med tanke på principen.

Legalitetsprincipen innehåller både ett krav på att bestämmelser ska utfärdas genom lag och ett förbud mot inexacthet. Med tanke på legalitetsprincipen har man strävat efter att formulera rekvisiten så noggrant avgränsat och exakt som möjligt. Principen om intresseavvägning (nytt/skadeavvägning) förutsätter att det straffrättsliga systemets nytto- och skadeverkningar ställs mot varandra och att nyttan ska vara större än skadorna. Som helhet betraktat, särskilt med beaktande av den särskilda vikt som fästs vid de skyddsintressen som kvinnlig könsstympning och förberedelse till sådan utgör och beaktandet av de skyldigheter som följer av VMK-direktivet som en del av Finlands EU-medlemskap, står de föreslagna nya 21 kap. 6 b och 6 c § i strafflagen inte i strid med principen om intresseavvägning, och de kan således anses godtagbara.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i strafflagen (39/1889) 21 kap. 4 §, sådan den lyder i lagarna 578/1995 och 305/2023,
ändras 1 kap. 11 § 2 mom. 8 punkten, 2 c kap. 11 § 2 mom. 1 punkten, 8 kap. 1 § 1 mom., 15
kap. 10 § 1 mom. och 34 a kap. 1 § 1 mom. 6 punkten,
sådana de lyder, 1 kap. 11 § 2 mom. 8 punkten i lag 368/2019, 2 c kap. 11 § 2 mom. 1 punkten
och 15 kap. 10 § 1 mom. i lag 723/2022, 8 kap. 1 § 1 mom. i lag 212/2008 samt 34 a kap. 1 § 1
mom. 6 punkten i lag 874/2018, och
fogas till 1 kap. 11 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 368/2011, 723/2022 och 181/2024, en
ny 7 a-punkt, till 8 kap. 2 §, sådan den lyder i lag 297/2003, ett nytt 3 mom., varvid det
nuvarande 3 mom. blir 4 mom., och till 21 kap. nya 6 b och 6 c § som följer:

1 kap.

Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Även om det i lagen på gärningsorten inte föreskrivs något straff för gärningen, tillämpas
finsk lag på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1
punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

7 a) i 21 kap. 6 b eller 6 c §,
8) i 21 kap. 5 eller 6 §, 22 kap. 1 eller 2 § eller 25 kap. 8 §, om gärningen utgör sådant
tvingande till äktenskap som avses i artikel 37 eller sådan tvångsabortering eller
tvångssterilisering som avses i artikel 39 i Europarådets konvention om förebyggande och
bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (FördrS 53/2015),

2 c kap.

Om fängelse och kombinationsstraff

11 §

Kombinationsstraff

För att kombinationsstraff ska kunna dömas ut förutsätts att
1) gärningsmannen döms till fängelse på viss tid, minst tre år, för mord, dråp, dråp under
förmildrande omständigheter, grov misshandel, kvinnlig könsstympning, grov våldtäkt,

våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, grovt rån, grovt sabotage, folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning eller brott som begåtts i terroristiskt syfte, eller för försök till eller medverkan till ett sådant brott,

8 kap.

Om preskription

1 §

Preskription av åtalsrätten

Rätten att väcka åtal för brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse på livstid preskriberas inte. Åtalsrätten för fullbordat dråp preskriberas inte heller.

2 §

När preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa

Preskriptionstiden för åtalsrätten för sådan kvinnlig könsstympning och sådan i 21 kap. 6 c § 1 mom. 3 punkten avsedd förberedelse till kvinnlig könsstympning som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år börjar löpa när målsäganden fyller 18 år.

15 kap.

Om brott mot rättsskipning

10 §

Underlåtenhet att anmäla grovt brott

Den som vet att folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, högförräderi, grovt högförräderi, våldtäkt, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, kvinnlig könsstympning, rån, grovt rån, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 3 punkten som begåtts i terroristiskt syfte, grov miljöförstöring eller grovt narkotikabrott är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, ska, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

21 kap.

Om brott mot liv och hälsa

6 b §

Kvinnlig könsstympning

Den som helt eller delvis avlägsnar eller annars skadar en kvinnas eller flickas yttre könsorgan ska för *kvinnlig könsstympning* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

Försök är straffbart.

6 c §

Förberedelse till kvinnlig könsstympning

Den som för att begå ett brott som avses i 6 b §

1) förfar på något av de sätt som avses i 6 a § 1 mom.,

2) för en kvinna eller flicka utomlands, eller

3) tvingar eller förmår en kvinna eller flicka att genomgå en handling som avses i 6 b §, ska för *förberedelse till kvinnlig könsstympning* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fem år.

Om faran för att brottet skulle fullbordas var obetydlig av andra än tillfälliga orsaker eller om personen frivilligt avstod från förberedelsen till brottet, förhindrade att förberedelsen fortsatte eller på något annat sätt eliminerade betydelsen av sin egen verksamhet vid förberedelsen till brottet, ska det som föreskrivs i 1 mom. dock inte tillämpas.

34 a kap.

Om terroristbrott

1 §

Brott som begåtts i terroristiskt syfte

Den som i terroristiskt syfte och så att gärningen är ägnad att allvarligt skada ett land eller en internationell organisation gör sig skyldig till

6) grov misshandel, kvinnlig könsstympning, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning, ska dömas till fängelse i minst två och högst tolv år,

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 3 kap. 10 a § och 4 kap. 19 § i förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen (805/2011) 3 kap. 10 a § 5 mom. och 4 kap. 19 § 1 mom.,
sådana de lyder i lag 724/2022, som följer:

3 kap.

Allmänna bestämmelser om hur förundersökning ska genomföras

10 a §

Begränsning av förundersökningen på grund av erkännande

En förundersökning får inte lämnas ogjord eller läggas ned och en i 2 mom. avsedd förbindelse får inte ingås med stöd av denna paragraf, om det föreskrivs ett strängare straff än fängelse i sex år för det misstänkta brottet eller det misstänkta brottet är ett brott som avses i 20 kap. 1, 3–5, 9, 14–16 eller 18 § eller 21 kap. 5, 6 a, 6 c eller 7–15 § i strafflagen, eller om ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att det görs en förundersökning.

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

19 §

Underrättelse om rätten att få en anmälan om frigivning av en fånge eller en häktad

Om utredningen gäller våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, kvinnlig könsstympning, förberedelse till kvinnlig könsstympning, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, ska förundersökningsmyndigheten utan obefogat dröjsmål underrätta målsäganden om rätten att enligt 19 kap. 4 § 2 mom. i fängelselagen (767/2005), 16 kap. 1 § 2 mom. i häktningsslagen och 16 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigivits eller avlägsnats från fängelset eller någon annan förvaringslokal.

Denna lag träder i kraft den

20 .

3.

Lag

om ändring av 25 § i lagen om transportservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om transportservice (320/2017) 25 § 3 mom. 1 och 2 punkten, av dem 25 § 3 mom. 1 punkten sådan den lyder i lag 726/2022, som följer:

25 §

Krav på taxiförare

Transport- och kommunikationsverket får dock inte bevilja körtillstånd för taxiförare, om personen på det sätt som framgår av straffregistret under de senaste fem åren innan ansökan om körtillstånd avgjorts har gjort sig skyldig till

1) spridning av pornografisk bild enligt 17 kap. 18 § i strafflagen (39/1889) eller sexualbrott enligt 20 kap., brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. 1–3, 6 eller 6 b §, människohandel enligt 25 kap. 3 § eller grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §, grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller narkotikabrott enligt 50 kap. i den lagen,

2) brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. 5, 6 a, 6 c eller 7–15 § i strafflagen, egendomsbrott enligt 28 kap. 1–9, 11 eller 12 §, rån enligt 31 kap. 1 § eller häleri- eller penningtvåtsbrott enligt 32 kap. 1–10 § i den lagen,

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av 1 kap. 10 § och 2 kap. 1 a § i lagen om rättegång i brottmål

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) 1 kap. 10 § 1 mom. 1 punkten och 2 kap. 1 a § 2 punkten, sådana de lyder, 1 kap. 10 § 1 mom. 1 punkten i lag 185/2024 och 2 kap. 1 a § 2 punkten i lag 436/2013, som följer:

1 kap.

Om åtalsrätt och åtalsprövning

10 §

Åklagaren får på eget eller en parts initiativ vidta åtgärder för att lägga fram ett domsförslag och för att det ska behandlas i en rättegång som avses i 5 b kap, om

1) det för det misstänkta brottet inte föreskrivs strängare straff än fängelse i sex år och det inte är fråga om brott som avses i 20 kap. 1, 3–5, 9, 14, 16 eller 18 § eller 21 kap. 5, 6 a, 6 c eller 7–15 § i strafflagen (39/1889), och

2 kap.

Om biträdande av part

1 a §

Domstolen kan förordna ett rättegångsbiträde för att bistå målsäganden under förundersökningen och, om målsäganden har anspråk i ett mål som drivs av åklagaren, under rättegången, när målet gäller

2) brott som avses i 21 kap. 1–3, 5, 6 och 6 a–6 c § i strafflagen, om ett förordnande ska anses befogat med hänsyn till förhållandet mellan målsäganden och den misstänkte,

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 16 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) 16 kap. 2 § 2 mom., sådant det lyder i lag 729/2022, som följer:

16 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

2 §

Anmälan om att en frihetsberövad frigivits eller avlägsnat sig från förvaringslokalen

En målsägande som på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att målsäganden vill få en anmälan om att en häktad som häktats på grund av våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt

utnyttjande av barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, kvinnlig könsstympning, förberedelse till kvinnlig könsstympning, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, har frigivits eller rymt, ska utan obefogat dröjsmål få en sådan anmälan. För att anmälan ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra den häktades liv eller hälsa.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 3 § 2 mom. 6 punkten, sådan den lyder i lag 452/2023, som följer:

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, kvinnlig könsstympning eller i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 6 § i straffregisterlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i straffregisterlagen (770/1993) 6 § 2 mom., sådant det lyder i lag 733/2022, som följer:

6 §

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för en uppgift som avses i 2 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002). I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka personen har dömts för spridning av pornografisk bild enligt 17 kap. 18 § i strafflagen eller för sexualbrott enligt 20 kap., dråp enligt 21 kap. 1 §, mord enligt 21 kap. 2 §, dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 §, grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, kvinnlig könsstympning enligt 21 kap. 6 b §, människohandel enligt 25 kap. 3 §, grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §, grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller narkotikabrott enligt 50 kap. i den lagen. I utdraget antecknas dessutom uppgifter om böter som dömts ut för sådana brott enligt 17 kap. 18 §, 20 kap. eller 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen som har registrerats i det bötesregister som avses i 46 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter (672/2002). I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka personen med stöd av bestämmelser som har gällt före ikraftträdandet av de ovannämnda bestämmelserna har dömts för ett brott som motsvarar ett brott som nämns ovan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 9 § i brottsskadelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i brottsskadelagen (1204/2005) 9 § 1 mom. 2 punkten som följer:

9 §

Ersättning för lidande

För lidande som har orsakats genom en kränkning betalas ersättning till den

2) vars personliga integritet har kränkts på ett särskilt allvarligt sätt genom försök till dråp, försök till mord eller försök till dråp under förmildrande omständigheter, genom grov misshandel eller försök till grov misshandel, genom kvinnlig könsstympning eller försök till kvinnlig könsstympning eller genom något annat med dem jämställbart brott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 19 kap. 4 och 5 § i fängelselagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fängelselagen (767/2005) 19 kap. 4 § 2 mom. och 5 § 2 mom., sådana de lyder i lag 734/2022, som följer:

19 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

4 §

Anmälan om att en fånge frigivits eller avlägsnat sig från fängelset

Om en målsägande på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att målsäganden vill få en anmälan om att en fånge som har dömts för våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, kvinnlig könsstympning, förberedelse till kvinnlig könsstympning, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, har frigivits, har rymt, utan tillstånd har avlägsnat sig från ett fängelse, inte har återvänt till fängelset vid den tidpunkt som anges i beslutet om permission eller i något annat tillstånd, eller före den tidpunkt som avses i 14 kap. 3 § har beviljats tillstånd att avlägsna sig från fängelset utan övervakning eller under sådan övervakning som avses i 8 § 3 mom. i det kapitlet, ska målsäganden utan obefogat dröjsmål få en sådan anmälan, om Brottspåföljdsmyndigheten har underrättats om målsägandens begäran enligt 2 kap. 1 a § i denna lag eller 2 kap. 2 § i häktningslagen. Målsäganden ska underrättas också om den ovannämnda i 14 kap. 3 § i denna lag avsedda tidpunkten från och med vilken en fånge kan beviljas permission på basis av strafftidens längd och om den första permission som beviljats på denna grund samt om

överförande av verkställigheten av fängelsestraffet till en annan stat. För att ovannämnda anmälningar ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra fångens liv eller hälsa.

5 §

Anmälningar till polisen

Polisen ska underrättas om frigivning av en fånge som dömts för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, kvinnlig könsstympning, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn eller grovt sexuellt övergrepp mot barn samt om frigivning av en fånge som dömts till kombinationsstraff.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 13 juni 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Justitieminister Leena Meri

1.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i strafflagen (39/1889) 21 kap. 4 §, sådan den lyder i lagarna 578/1995 och 305/2023,
ändras 1 kap. 11 § 2 mom. 8 punkten, 2 c kap. 11 § 2 mom. 1 punkten, 8 kap. 1 § 1 mom., 15
kap. 10 § 1 mom. och 34 a kap. 1 § 1 mom. 6 punkten,
sådana de lyder, 1 kap. 11 § 2 mom. 8 punkten i lag 368/2019, 2 c kap. 11 § 2 mom. 1 punkten
och 15 kap. 10 § 1 mom. i lag 723/2022, 8 kap. 1 § 1 mom. i lag 212/2008 samt 34 a kap. 1 § 1
mom. 6 punkten i lag 874/2018, och
fogas till 1 kap. 11 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 368/2011, 723/2022 och 181/2024, en
ny 7 a-punkt, till 8 kap. 2 §, sådan den lyder i lag 297/2003, ett nytt 3 mom., varvid det
nuvarande 3 mom. blir 4 mom., och till 21 kap. nya 6 b och 6 c § som följer:

Gällande lydelse

1 kap.

**Om tillämpningsområdet för finsk
straffrätt**

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Föreslagen lydelse

1 kap.

**Om tillämpningsområdet för finsk
straffrätt**

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Även om det i lagen på gärningsorten inte föreskrivs något straff för gärningen, tillämpas finsk lag på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1 punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

(ny)

8) i 21 kap. 5 eller 6 §, 22 kap. 1 eller 2 § eller 25 kap. 8 §, om gärningen utgör sådant tvingande till äktenskap som avses i artikel 37, sådan kvinnlig könsstympning som avses i artikel 38 eller sådan tvångsabortering eller tvångssterilisering som avses i artikel 39 i Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (FördrS 53/2015),

Även om det i lagen på gärningsorten inte föreskrivs något straff för gärningen, tillämpas finsk lag på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1 punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

7 a) i 21 kap. 6 b eller 6 c §,

8) i 21 kap. 5 eller 6 §, 22 kap. 1 eller 2 § eller 25 kap. 8 §, om gärningen utgör sådant tvingande till äktenskap som avses i artikel 37 eller sådan tvångsabortering eller tvångssterilisering som avses i artikel 39 i Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (FördrS 53/2015),

Gällande lydelse

2 c kap.

Om fängelse och kombinationsstraff

11 §

Kombinationsstraff

För att kombinationsstraff ska kunna dömas ut förutsätts att

1) gärningsmannen döms till fängelse på viss tid, minst tre år, för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, grovt rån, grovt sabotage, folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning eller brott som begåtts i terroristiskt syfte, eller för försök till eller medverkan till ett sådant brott,

8 kap.

Om preskription

1 §

Preskription av åtalsrätten

Rätten att väcka åtal för brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse på livstid preskriberas inte.

2 §

När preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa

Föreslagen lydelse

2 c kap.

Om fängelse och kombinationsstraff

11 §

Kombinationsstraff

För att kombinationsstraff ska kunna dömas ut förutsätts att

1) gärningsmannen döms till fängelse på viss tid, minst tre år, för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, *kvinnlig könsstympning*, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, grovt rån, grovt sabotage, folk-mord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning eller brott som begåtts i terroristiskt syfte, eller för försök till eller medverkan till ett sådant brott,

8 kap.

Om preskription

1 §

Preskription av åtalsrätten

Rätten att väcka åtal för brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse på livstid preskriberas inte. *Åtalsrätten för fullbordat dråp preskriberas inte heller.*

2 §

När preskriptionstiden för åtalsrätten börjar löpa

Gällande lydelse

(ny)

15 kap.

Om brott mot rättskipning

10 §

Underlåtenhet att anmäla grovt brott

Den som vet att folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, högförräderi, grovt högförräderi, våldtäkt, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, rån, grovt rån, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 3 punkten som begåtts i terroristiskt syfte, grov miljöförstöring eller grovt narkotikabrott är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, ska, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

21 kap.

Föreslagen lydelse

Preskriptionstiden för åtalsrätten för sådan kvinnlig könsstympning och sådan i 21 kap. 6 c § 1 mom. 3 punkten avsedd förberedelse till kvinnlig könsstympning som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år börjar löpa när målsäganden fyller 18 år.

15 kap.

Om brott mot rättskipning

10 §

Underlåtenhet att anmäla grovt brott

Den som vet att folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, brott mot förbudet mot infanteriminor, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, högförräderi, grovt högförräderi, våldtäkt, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, *kvinnlig könsstympning*, rån, grovt rån, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 3 punkten som begåtts i terroristiskt syfte, grov miljöförstöring eller grovt narkotikabrott är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, ska, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

21 kap.

Gällande lydelse

Om brott mot liv och hälsa

4 §

Barnadråp

*Den som i ett tillstånd av utmattning eller ångest på grund av nedkomsten dödar sitt barn, ska för barnadråp dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.
Försök är straffbart.*

Föreslagen lydelse

Om brott mot liv och hälsa

(upphävs)

6 b §

Kvinnlig könsstympning

(ny)

*Den som helt eller delvis avlägsnar eller annars skadar en kvinnas eller flickas yttre könsorgan ska för kvinnlig könsstympning dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.
Försök är straffbart.*

6 c §

Förberedelse till kvinnlig könsstympning

(ny)

Den som för att begå ett brott som avses i 6 b §
1) förfar på något av de sätt som avses i 6 a § 1 mom.,
2) för en kvinna eller flicka utomlands, eller
3) tvingar eller förmår en kvinna eller flicka att genomgå en handling som avses i 6 b §,
ska för förberedelse till kvinnlig könsstympning dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fem år.
Om faran för att brottet skulle fullbordas var obetydlig av andra än tillfälliga orsaker eller om personen frivilligt avstod från förberedelsen till brottet, förhindrade att förberedelsen fortsatte eller på något annat sätt eliminerade betydelsen av sin egen verksamhet vid förberedelsen till brottet, ska det som föreskrivs i 1 mom. dock inte tillämpas.

34 a kap.

Om terroristbrott

1 §

34 a kap.

Om terroristbrott

Gällande lydelse

Brott som begåtts i terroristiskt syfte

Den som i terroristiskt syfte och så att gärningen är ägnad att allvarligt skada ett land el-ler en internationell organisation gör sig skyldig till

6) grov misshandel, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning, ska dömas till fängelse i minst två och högst tolv år,

Föreslagen lydelse

1 §

Brott som begåtts i terroristiskt syfte

Den som i terroristiskt syfte och så att gärningen är ägnad att allvarligt skada ett land el-ler en internationell organisation gör sig skyldig till

6) grov misshandel, *kvinnlig könsstympning*, grov människohandel, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning, ska dömas till fängelse i minst två och högst tolv år,

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 3 kap. 10 a § och 4 kap. 19 § i förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i förundersökningslagen (805/2011) 3 kap. 10 a § 5 mom. och 4 kap. 19 § 1 mom., sådana de lyder i lag 724/2022, som följer:

Gällande lydelse

3 kap.

Allmänna bestämmelser om hur förundersökning ska genomföras

10 a §

Begränsning av förundersökningen på grund av erkännande

Föreslagen lydelse

3 kap.

Allmänna bestämmelser om hur förundersökning ska genomföras

10 a §

Begränsning av förundersökningen på grund av erkännande

Gällande lydelse

En förundersökning får inte lämnas ogjord eller läggas ned och en i 2 mom. avsedd förbindelse får inte ingås med stöd av denna paragraf, om det föreskrivs ett strängare straff än fängelse i sex år för det misstänkta brottet eller det misstänkta brottet är ett brott som avses i 20 kap. 1, 3–5, 9, 14–16 eller 18 § eller 21 kap. 4, 5, 6 a eller 7–15 § i strafflagen, eller om ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att det görs en förundersökning.

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

19 §

Underrättelse om rätten att få en anmälan om frigivning av en fånge eller en häktad

Om utredningen gäller våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, ska förundersökningsmyndigheten utan ogrundat dröjsmål underrätta målsäganden om rätten att enligt 19 kap. 4 § 2 mom. i fängelselagen (767/2005), 16 kap. 1 § 2 mom. i häktningsslagen och 16 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigivits eller avlägsnat sig från fängelset eller någon annan förvaringslokal.

Föreslagen lydelse

En förundersökning får inte lämnas ogjord eller läggas ned och en i 2 mom. avsedd förbindelse får inte ingås med stöd av denna paragraf, om det föreskrivs ett strängare straff än fängelse i sex år för det misstänkta brottet eller det misstänkta brottet är ett brott som avses i 20 kap. 1, 3–5, 9, 14–16 eller 18 § eller 21 kap. 5, 6 a, 6 c eller 7–15 § i strafflagen, eller om ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att det görs en förundersökning.

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

19 §

Underrättelse om rätten att få en anmälan om frigivning av en fånge eller en häktad

Om utredningen gäller våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, *kvinnlig könsstympning*, förberedelse till *kvinnlig könsstympning*, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, ska förundersökningsmyndigheten utan *obefogat* dröjsmål underrätta målsäganden om rätten att enligt 19 kap. 4 § 2 mom. i fängelselagen (767/2005), 16 kap. 1 § 2 mom. i häktningsslagen och 16 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen få en anmälan om att en fånge eller en häktad har frigivits eller avlägsnat sig från fängelset eller någon annan förvaringslokal.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den
20 .

3.

Lag

om ändring av 25 § i lagen om transportservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om transportservice (320/2017) 25 § 3 mom. 1 och 2 punkten, av dem 25 § 3 mom. 1 punkten sådan den lyder i lag 726/2022, som följer:

Gällande lydelse

25 §

Krav på taxiförare

Föreslagen lydelse

25 §

Krav på taxiförare

Transport- och kommunikationsverket får dock inte bevilja körtillstånd för taxiförare, om personen på det sätt som framgår av straffregistret under de senaste fem åren innan ansökan om körtillstånd avgjorts har gjort sig skyldig till

1) spridning av pornografisk bild enligt 17 kap. 18 § i strafflagen (39/1889) eller sexualbrott enligt 20 kap., brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. 1–3 eller 6 §, människohandel enligt 25 kap. 3 § eller grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §, grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller narkotikabrott enligt 50 kap. i den lagen,

2) brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. 4, 5, 6 a eller 7–15 § i strafflagen, egendomsbrott enligt 28 kap. 1–9, 11 och 12 §, rån enligt 31 kap. 1 § eller häleri- eller penningtvättsbrott enligt 32 kap. 1–10 § i den lagen,

Transport- och kommunikationsverket får dock inte bevilja körtillstånd för taxiförare, om personen på det sätt som framgår av straffregistret under de senaste fem åren innan ansökan om körtillstånd avgjorts har gjort sig skyldig till

1) spridning av pornografisk bild enligt 17 kap. 18 § i strafflagen (39/1889) eller sexualbrott enligt 20 kap., brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. 1–3, 6 eller 6 b §, människohandel enligt 25 kap. 3 § eller grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §, grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller narkotikabrott enligt 50 kap. i den lagen,

2) brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. 5, 6 a, 6 c eller 7–15 § i strafflagen, egendomsbrott enligt 28 kap. 1–9, 11 eller 12 §, rån enligt 31 kap. 1 § eller häleri- eller penningtvättsbrott enligt 32 kap. 1–10 § i den lagen,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den
20 .

4.

Lag

om ändring av 1 kap. 10 § och 2 kap. 1 a § i lagen om rättegång i brottmål

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) 1 kap. 10 § 1 mom. 1 punkten och 2 kap. 1 a § 2 punkten, sådana de lyder, 1 kap. 10 § 1 mom. 1 punkten i lag 185/2024 och 2 kap. 1 a § 2 punkten i lag 436/2013, som följer:

Gällande lydelse

1 kap.

Om åtalsrätt och åtalsprövning

10 §

Åklagaren får på eget eller en parts initiativ vidta åtgärder för att lägga fram ett domsförslag och för att det ska behandlas i en rättegång som avses i 5 b kap, om

1) det för det misstänkta brottet inte föreskrivs strängare straff än fängelse i sex år och det inte är fråga om brott som avses i 20 kap. 1, 3–5, 9, 14, 16 eller 18 § eller 21 kap. 4, 5, 6 a eller 7–15 § i strafflagen (39/1889), och

Föreslagen lydelse

1 kap.

Om åtalsrätt och åtalsprövning

10 §

Åklagaren får på eget eller en parts initiativ vidta åtgärder för att lägga fram ett domsförslag och för att det ska behandlas i en rättegång som avses i 5 b kap, om

1) det för det misstänkta brottet inte föreskrivs strängare straff än fängelse i sex år och det inte är fråga om brott som avses i 20 kap. 1, 3–5, 9, 14, 16 eller 18 § eller 21 kap. 5, 6 a, 6 c eller 7–15 § i strafflagen (39/1889), och

2 kap.

Om biträdande av part

1 a §

Domstolen kan förordna ett rättegångsbiträde för att bistå målsäganden under förundersökningen och, om målsäganden har anspråk i ett mål som drivs

2 kap.

Om biträdande av part

1 a §

Domstolen kan förordna ett rättegångsbiträde för att bistå målsäganden under förundersökningen och, om målsäganden har anspråk i ett mål som drivs

Gällande lydelse

av åklagaren, under rättegången, när målet gäller

2) brott som avses i 21 kap. 1–6 och 6 a § i strafflagen, om ett förordnande ska anses befogat med hänsyn till förhållandet mellan målsäganden och den misstänkte,

Föreslagen lydelse

av åklagaren, under rättegången, när målet gäller

2) brott som avses i 21 kap. 1–3, 5, 6 och 6 a–6 c § i strafflagen, om ett förordnande ska anses befogat med hänsyn till förhållandet mellan målsäganden och den misstänkte,

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 16 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) 16 kap. 2 § 2 mom., sådant det lyder i lag 729/2022, som följer:

Gällande lydelse

16 kap.

**Anmälningar och lämnande av
upplysningar**

2 §

*Anmälan om att en frihetsberövad frigivits
eller avlägsnat sig från förvaringslokalen*

Föreslagen lydelse

16 kap.

**Anmälningar och lämnande av
upplysningar**

2 §

*Anmälan om att en frihetsberövad frigivits
eller avlägsnat sig från förvaringslokalen*

En målsägande som på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att målsäganden vill få en anmälan om att en häktad som häktats på grund av våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av

En målsägande som på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att målsäganden vill få en anmälan om att en häktad som häktats på grund av våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av

Gällande lydelse

barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, har frigivits eller rymt, ska utan ogrundat dröjsmål få en sådan anmälan. För att anmälan ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra den häktades liv eller hälsa.

Föreslagen lydelse

barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, *kvinnlig könsstympning, förberedelse till kvinnlig könsstympning*, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, har frigivits eller rymt, ska utan obefogat dröjsmål få en sådan anmälan. För att anmälan ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra den häktades liv eller hälsa.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 3 § 2 mom. 6 punkten, sådan den lyder i lag 452/2023, som följer:

Gällande lydelse

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Föreslagen lydelse

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en

Gällande lydelse

misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel eller i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

Föreslagen lydelse

misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, *kvinnlig könsstympning* eller i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 6 § i straffregisterlagen

I enlighet med riksdagens beslut ändras i straffregisterlagen (770/1993) 6 § 2 mom., sådant det lyder i lag 733/2022, som följer:

Gällande lydelse

6 §

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för en uppgift som avses i 2 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002). I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka personen har dömts för spridning av pornografisk bild enligt 17 kap. 18 § i strafflagen eller för sexualbrott enligt 20 kap., för dråp enligt 21 kap. 1 §, för mord enligt 21 kap. 2 §, för dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 §, för grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, för människohandel enligt 25 kap. 3 §, för grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §, för grovt

Föreslagen lydelse

6 §

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för en uppgift som avses i 2 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002). I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka personen har dömts för spridning av pornografisk bild enligt 17 kap. 18 § i strafflagen eller för sexualbrott enligt 20 kap., dråp enligt 21 kap. 1 §, mord enligt 21 kap. 2 §, dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 §, grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, *kvinnlig könsstympning* enligt 21 kap. 6 b §, människohandel enligt 25 kap. 3 §, grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §,

Gällande lydelse

rån enligt 31 kap. 2 § eller *för* narkotikabrott enligt 50 kap. i strafflagen. I utdraget antecknas dessutom uppgifter om böter som dömts ut för sådana brott enligt 17 kap. 18 §, 20 kap. eller 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen som har registrerats i det bötesregister som avses i 46 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter (672/2002). I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka personen med stöd av bestämmelser som har gällt före ikraftträdandet av de ovannämnda bestämmelserna har dömts för ett brott som motsvarar ett brott som nämns ovan.

Föreslagen lydelse

grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller narkotikabrott enligt 50 kap. i *den lagen*. I utdraget antecknas dessutom uppgifter om böter som dömts ut för sådana brott enligt 17 kap. 18 §, 20 kap. eller 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen som har registrerats i det bötesregister som avses i 46 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter (672/2002). I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka personen med stöd av bestämmelser som har gällt före ikraftträdandet av de ovannämnda bestämmelserna har dömts för ett brott som motsvarar ett brott som nämns ovan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 9 § i brottsskadelagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i brottsskadelagen (1204/2005) 9 § 1 mom. 2 punkten som följer:

Gällande lydelse

9 §

Ersättning för lidande

För lidande som har orsakats genom en kränkning betalas ersättning till den

2) vars personliga integritet har kränkts på ett särskilt allvarligt sätt genom försök till dråp, försök till mord eller försök till dråp under förmildrande omständigheter *eller* genom grov misshandel eller försök till grov misshandel eller något annat med dem jämfällbart brott.

Föreslagen lydelse

9 §

Ersättning för lidande

För lidande som har orsakats genom en kränkning betalas ersättning till den

2) vars personliga integritet har kränkts på ett särskilt allvarligt sätt genom försök till dråp, försök till mord eller försök till dråp under förmildrande omständigheter, genom grov misshandel eller försök till grov misshandel, *genom kvinnlig könsstympning eller försök till kvinnlig könsstympning* eller

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

genom något annat med dem jämställbart brott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 19 kap. 4 och 5 § i fängelselagen

I enlighet med riksdagens beslut ändras i fängelselagen (767/2005) 19 kap. 4 § 2 mom. och 5 § 2 mom., sådana de lyder i lag 734/2022, som följer:

Gällande lydelse

19 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

4 §

Anmälan om att en fånge frigivits eller avlägsnat sig från fängelset

Föreslagen lydelse

19 kap.

Anmälningar och lämnande av upplysningar

4 §

Anmälan om att en fånge frigivits eller avlägsnat sig från fängelset

Om en målsägande på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att målsäganden vill få en anmälan om att en fånge som har dömts för våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, grovt hemfridsbrott, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel,

Om en målsägande på det sätt som avses i 4 kap. 19 § i förundersökningslagen har meddelat att målsäganden vill få en anmälan om att en fånge som har dömts för våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa, *kvinnlig könsstympning*, förberedelse till *kvinnlig könsstympning*, grovt hemfridsbrott,

Gällande lydelse

tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, har frigivits, har rymt, utan tillstånd har avlägsnat sig från ett fängelse, inte har återvänt till fängelset vid den tidpunkt som anges i beslutet om permission eller i något annat tillstånd, eller före den tidpunkt som avses i 14 kap. 3 § i denna lag har beviljats tillstånd att avlägsna sig från fängelset utan övervakning eller under sådan övervakning som avses i 8 § 3 mom. i det kapitlet, ska målsäganden utan ogrundat dröjsmål få en sådan anmälan, om Brottspåföljdsmyndigheten har underrättats om målsägandens begäran enligt 2 kap. 1 a § i denna lag eller 2 kap. 2 § i häktningsslagen. Målsäganden ska underrättas också om den ovannämnda i 14 kap. 3 § i denna lag avsedda tidpunkten från och med vilken en fånge kan beviljas permission på basis av strafftidens längd och om den första permission som beviljats på denna grund samt om överförande av verkställigheten av fängelsestraffet till en annan stat. För att ovannämnda anmälningar ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra fångens liv eller hälsa.

5 §

Anmälningar till polisen

Polisen ska underrättas om frigivning av en fånge som dömts för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn eller grovt sexuellt övergrepp mot barn samt om frigivning av en fånge som dömts till kombinationsstraff.

Föreslagen lydelse

grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan, förberedelse till tagande av gisslan, olaga förföljelse, grovt rån eller förberedelse till grovt rån, eller försök till eller medverkan till ett sådant brott, har frigivits, har rymt, utan tillstånd har avlägsnat sig från ett fängelse, inte har återvänt till fängelset vid den tidpunkt som anges i beslutet om permission eller i något annat tillstånd, eller före den tidpunkt som avses i 14 kap. 3 § har beviljats tillstånd att avlägsna sig från fängelset utan övervakning eller under sådan övervakning som avses i 8 § 3 mom. i det kapitlet, ska målsäganden utan obefogat dröjsmål få en sådan anmälan, om Brottspåföljdsmyndigheten har underrättats om målsägandens begäran enligt 2 kap. 1 a § i denna lag eller 2 kap. 2 § i häktningsslagen. Målsäganden ska underrättas också om den ovannämnda i 14 kap. 3 § i denna lag avsedda tidpunkten från och med vilken en fånge kan beviljas permission på basis av strafftidens längd och om den första permission som beviljats på denna grund samt om överförande av verkställigheten av fängelsestraffet till en annan stat. För att ovannämnda anmälningar ska få göras krävs det att detta inte bedöms äventyra fångens liv eller hälsa.

5 §

Anmälningar till polisen

Polisen ska underrättas om frigivning av en fånge som dömts för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, kvinnlig könsstympning, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn eller grovt sexuellt övergrepp mot barn samt om frigivning av en fånge som dömts till kombinationsstraff.

Denna lag träder i kraft den 20 .